İKİNCİ YIL SAYI: 13 EYLÜL 1988 1500 TL. (KDV'li)

Kurtuluşcular Merkez Cezaevinde

TOPLUMSAL KURTULUŞ

TEORİK-PRATİK SOSYALİST DERGİ

ÖCALAN BİRAND'A TUTSAKLARIN TAKASINI ÖNERDİ

Yalçın KÜÇÜK
Sol: Dünya ve Türkiye

İlhan AKALIN
Joan Baez

Eyüp DEMİR
Barış Generalleri

Bilgesu ERENUS
Toprağın Yedi Kat Dibinde Umudu Arayan Salkım Söğüt

içindekiler

Kapak: Picasso Guernica'dan alınmıştır

Sahibi: Dönem Yayıncılık AŞ Y.K.Başkanı: **Bilgesu Erenus**
Yazıişleri Müdürü **Felemez Ak**
Genel Yayın Yönetmeni **İlhan Akalın**

Merkez: Konur Sok. 73/9 Ankara Tel: 125 93 78 ● **İstanbul Büro:** Cemal Nadir Sok. Akşam Han Kat: 2 Cağaloğlu Tel: 512 73 93
AVRUPA TEMSİLCİSİ: Haluk Yurtsever, Postfach 710825 5000 KÖLN 71 B. Batı Almanya Tel:70 36 72
DANİMARKA İrtibat Bürosu: Fadıl Ölmez, Bellingevej 128/B 5250 ODENSE SVTel: 96 15 62
BASKI: MAYA MATBAACILIK YAYINCILIK LTD ŞTİ: 135 25 95 I **DAĞITIM** ● HÜRRİYET Holding AŞ I

ABONE KOŞULLARI: Yurtiçi Yıllık 15.000 Posta Çeki No: 28 155-7
Yurtdışı Yıllık 60 DM Dönem AŞ Döviz Tevdiat Hesap No. 1380 İŞ Bankası Akay Şubesi

BU SAYIMIZ

Fotoğraf Merkez Czaevi'ndeki siyasiler koğuşunun havalandırmasını gösteriyor. Bir bölük devrimci arkadaşımız fotoğrafta yer alıyorlar. Aralarında Toplumsal Kurtuluşçular da var. Ancak hepsini arkadaşımız ve yoldaşımız sayıyoruz.

Hala Merkez Cezaevi'nde bıraktığımız yoldaşımız İlhan Akalın yerine yazıyoruz. İlhan Akalın, bu görevi Erhan'dan devraldı. Ancak Dal'a önce İlhan gitti. Erhan arkasından götürüldü. İlk gruptan Bilgesu hariç diğerleri tutuklandılar. Vedat Yeniçeri ile Erhan Tezgör ikinci parti oldular. Tutuklanma isteğiyle çıkarıldıkları DGM Yedek Üyeliği onları Merkez Cezaevi'ne göndermedi.

Büromuzdaki bütün kayıtlarımıza el konuldu. Dizgi makinaleri yeddi emine alındı. Gizli çalışan arkadaşlarımıza bir sözümüz yok; ancak bize açık çalışmak düşüyordu. Buna karşın Dal'da gizli örgüt olduğumuz için bakı gördük.

Bizler, dışarda kalanlar, bir an önce dergimizi size ulaştırmak istedik. Ancak içerde olan arkadaşlarımız, Yalçın Hoca, İlhan ve Orhan, bütün dikkatlerin davaya çevrilmesinden yana bir eğilim belirttiler. Gerçi son kararı dışardakilere bıraktılar ama, onlar, bu eğilimi de gözönünde tutarak ikinci yılın ilk sayısını Eylül ayında çıkarmayı planladık.

Hukuk danışmanımız Hüsnü Öndül ile Yalçın Küçük ilk duruşmada dışarıya çıktılar. Yalçın Küçük'ün ilk tepkisini aktarmak gerekiyor. Karakusunlar Köyü'ndeki evinde en çok merak ettiği ağaçları, bitkileri ve çiçeklerini solmuş buldu. Köye su gecenin geç saatlerinde geldiği için yeteri ölçüde sulanamadı. Bitkileri ölüm halinde buldu. Su verdi ve güneş vardı. Suyu dayadı güneş bastırdı. Hepsi canlandı. Ancak bu yıl ekilenler, henüz kök tutmayanlar öldüler.

Kökü olanlar yıkımlardan daha taze çıkıyorlar.

Önemli olan hep birlikte devrimci kökü bulmaktır.

* * *

Metin Açıkgöz, Felemez Ak, Kadir Akbaba, Hasan Akgüç, Hasip Akgül, Erdem Aksoy, Fırat Aladağlı, Necmiye Alpay, Zihni T. Anadol, Muzaffer Arabul, Şanlı Aslıgül. Av. Nebi Barlas, Av. Kazım Bayraktar Mine Berktay, Kemal Buluş, Semih Çelenk, Osman Çutsay, Nezih Danyal, Mehmet Deniz, Talip Diper, Nilgün Doğa, Reyman Eray, Mehmet Erdemir, Müştak Erenus, İsmail Ertan, Işıtan Gündüz, Osmar Güneş, Mustafa Hanlıgil, Zeynep Işık, Rasih Nuri İleri, Av. Ercan Kaner, Metin Karaşahin, Vel Kasımoğlu, İzzet Kezer, Abdullah Kılıçaslan, Enver Ender Hoca, Ethem Koçer, Ali Rıza Köse, Dr. İldenı Kurtulan, Etem Nayum, Sema Okançay, A.Zeki Okçuoğlu, Ömer Ödemiş, Zeki Öncü, Fadıl Ölmez, Seldc Öndül, Sibel Özbudun, Hikmet Özdemir, Sırrı Öztürk, Lokman Polat, Rasin, Necmettin Salaz, Fazıl C Sayar, Mehmet Emin Sert, Hasan Sürek, Cumali Şatır, İlhan Taç, Ali Can Tamer, Erhan Tezgör, Ayşe Tunç, Nur ulaş, Servet Ulusoy, Ufuk Uyanık, Sait Üner, Ata Yazıcıoğlu, Bora Yıldırım, Şaban Yıldız Levnt Yılmaz, Haluk Yurtsever.

DUYURUYORUZ

Ülkemizde egemen güçler, mevcut tüm sosyal-siyasal hakları yalnızca tekellere ve onların piyonlarına ait saymakta ve buna uygun davranmaktadır. Bu hakların bütün kısıtlılığı ve budanmışlığına rağmen bu haliyle dahi bunları ezilen ve sömürülen kitlelerin ve onların siyasal temsilcilerinin kullanmasını, kendi yasalarını zorlayarak, çiğneyerek ve keyfi uygulamalarla önlemektedir.

Artık herkes şu gerçeği kabul etmelidir ki; yüzyılı bulan tarihiyle Türkiye Sosyalist ve İşçi Hareketi, Türkiye'nin bir gerçekliğidir. İşçi ve emekçiler varoldukça onların siyasal temsilcileri ve görüşleri de varolacaktır.

Devrimci bu güçler, egemen sınıfların çizmiş oldukları yasal sınırları genişletmenin mücadelesini vermekle beraber, kağıt üzerine geçirilmiş ve burjuvazinin açıkça kullandığı bütün yasal haklardan azami olarak yararlanmaya ve bu hakları fiilen kullanmaya kararlıdırlar.

Egemen çevreler, ilerici güçlere bu hakları kullandırtmamağa çabalarken aynı zamanda da her sıkıştığında devrimciler üzerindeki baskılarını da yoğunlaştırmaktadırlar. Bugün de özellikle ilerci-devrimci basın üzerinde yasal, yasadışı ve keyfi baskıların yoğunlaştırılarak mevcut yasal haklarını kullanan sosyalist güçlerin sesi kesilmek, susturulmak istenmektedir.

Cezaevlerinde yüzlerce yıl hapis cezasına çarptırılmış yazıişleri müdürlerinin bulunduğu bir ülkede şu an yayınlanmakta olan ilerci-devrimci yayın organlarının yazar ve yazıişleri müdürlerine istenen cezaların toplamı binli yıllarla ifade edilebilir. Ayrıca yayınlanan dergi ve gazetelerin neredeyse hepsi yayınlanır-yayınlanmaz toplatılmaktadır.

İlerici, devrimci, sosyalist güçlerin yasal haklarını kullandırmama çabaları bununla da sınırlı kalmıyor. Yeni tırmanışlar içerisine girmişlerdir. Toplumsal Kurtuluş Dergisi'nin 11. sayısının toplatılmasıyla yetinilmeyip, Yazı İşleri Müdürü Felemez Ak tutuklanmıştır. Ardından önemli bir "operasyon" yürütülüyor edası ile, silahlı polislerce evler-bürolar basılıp aranarak Toplumsal Kurtuluş Dergisi yöneticileri ve yazarları gözaltına alınmışlardır. Günlerce sürdürülen sorgular, soruşturmalar, derginin Yayın Danışma Kurulu Başkanı Doç. Dr. Yalçın Küçük, Genel Yayın Yönetmeni İlhan Akalın, Yazı İşleri Müdürü Orhan Gökdemir ve yazarlarından Av. Hüsnü Öndül'ün tutuklanmaları ve derginin sahibi Dönem Yayıncılık A.Ş'nin diğer yönetim kurulu üyelerinin gözaltına alınmaları, yeni tertiplerin habercileridir.

Verilmek istenen mesaj bellidir; sosyalist güçlerin yasal haklarını kullanmaktan, siyasal ve toplumsal konularda görüşlerini belirtip katılım sağlamaktan vazgeçmeleri ve kendini sınırlandırmalar...

Duyuruyu imzalayan olan bizler; çeşitli yayın organlarında olduğu gibi, devrimci bir kürsü olan Toplumsal Kurtuluş Dergisi'nde yazılarımız, araştırmalarımız, desenlerimiz, fotoğraflarımız ve şiirlerimizle katılım sağlamış kişiler olarak diyoruz ki;

Bu tip tertipler ve saldırılar, sosyalist ve devrimci güçleri dün olduğu gibi bugün de yolundan alıkoyamayacaktır, engelleyemecektir.

Bizler, Toplumsal Kurtuluş Dergisi'nde yazmaya, katılım sağlamaya devam edeceğiz. Görüşlerimizle, işçi sınıfının, emekçilerin, ezilen ulusun siyasal ve toplumsal mücadelesinin savunucusu olmaya devam edeceğiz.

İnanıyoruz ki, her tutuklanan yazarın yerine bir değil bir-kaç yeni yazar aramıza katılacaktır.

Toplumsal Kurtuluş Dergisi'nin ve devrimci yayın organlarının bu oyunlarla susturulucağını sananların aldandıklarını tarihe geçirteceğiz.

EYLÜLİST REJİM YERLEŞME AŞAMASINDA

Demirel "83 Rejimi" diyor ve Baykal, Özal Rejimine karşı çıkıyor. Her ikisi de Eylülist rejime mirasçı olmak için yarışıyorlar.

I
BAYKAL VE DEMİREL'E KARŞI ÇIKMADAN EYLÜLİZME KARŞI ÇIKILMAZ

12 Mart darbesi görünüşte AP Genel Başkanı ve Başbakan Demirel'i hedef almakla birlikte, sonunda Demirel'in iktidarını kolaylaştıracak reformlar yaparak tarihsel misyonunu yerine getirdi. 1980 öncesinde CHP Genel Başkanı ve Başbakan Ecevit, muhtemel bir darbenin muhaliflerini temizleyeceği ve solu kıracağı beklentisi içine girdi. Eylül Darbesi, bir tekel yönetiminin sınırsız iktidarı için son derece cüretli önlemler aldı ve solu ezmeyi sürekli politika saydı. Ancak hükümet etme işini Demirel'in müşteşarı ve MESS Genel Başkanı Turgut Özal'a bıraktı. Ecevit'in istediği devrimci solu kırılmış bir muhalefetin liderliği ise Ecevit'in beyin takımından Deniz Baykal'a kalmış görünüyor. Şimdi Baykal ve Demirel, eylülist rejimin yönetimini Özal'ın elinden alma mücadelesini başlattılar.

Süleyman Demirel, Eylül Darbesi'ne hiç bir zaman karşı çıkmadı. Mart Darbesiyle yalnızca Ordu'ya kendi kestanelerine ateşten alma işlevinin düştüğüne inanmanın verdiği rahatlıkla sakin bir bekleyişe geçti, iç ve dış basına, bir darbe muhalifi izlenimini veren demeçler sızdırarak puan toplamaya çalıştı. Demirel'in bu tutumu, umduğuna erken kavuştuğunu düşünerek Darbenin tek karşı çıkanı görüntüsünü elde edebilmek için erken, acımasız ve ham bir sol düşmanlığını sahneye koyan çirkin Ecevit yanında, kolay prim kazanmasını sağladı. Ecevit'e sığınmak isteyen ve püskürtülen sol, Demirel'de bir demokrasi kahramanı bularak aradığı teselliye kavuştu. Demirel'in Buğday Sokaktaki kapısı, sol politikacı ve aydınların kabesi haline gelirken bir yandan Demirel günahlarından arınıyor ve diğer yandan sol, solculuktan uzaklaşıyordu.

Demirel-Evren Pazarlığı

1982 Anayasa taslağı hazırlandığında Süleyman Demirel Cunta liderleriyle pazarlığa başladı. Turgut Sunalp'in aracılığıyla için yarışıyorlar. sürdürülen pazarlıkta Demirel, kendilerine siyasi yasak konmaması halinde hazırlanan taslağı destekleyeceğini vaad ediyordu. Pazarlığa göre Turgut Sunalp'in başbakanlığında bir geçiş hükümeti kurulucak ve daha sonra seçim yapılacaktır.

Cunta liderleri, bir süre sürdürdükleri bu pazarlığı aniden kestiler ve siyasi yasakları resmi gazetede yayınladılar. Darbeci komutanlar, 12 Mart Darbesi liderlerinden General Faruk Gürler'in cumhurbaşkanlığını önlemede önemli bir rol oynayan Turgut Sunalp'i, Demirel'in de ortağı olduğu bir başbakan olarak görmektense, kendi kuklaları olacak başbakan yapmayı tercih ettiler.

Sunalp'a bir iktidar partisi kurduran Cunta liderleri Darbenin yıkıntıları üzerinde vekilleriyle iktidara gelmek isteyen Demirel ile Baykal'ı, Zincirbozan'da göz altına aldı. Cunta liderleriyle, eylülist sistemi sivil kadrolarla sürdürmek isteyen Demirel ve Baykal gruplarının sürtüşmesinden, toplumdaki bütün tapon politikacıları toplayarak bir parti kuran Turgut Özal yararlanmak istedi. Darbeci Generaller, iş çevrelerinin en tamahkar kesimi, IMF, CIA ve yer altı dünyasının desteğini

sağlamış olan Özal'ın seçime girmesini engelleyemedi.

Deniz Baykal İnşaat İşinde

1987 yılında tekrar milletvekili oluncaya kadar Deniz Baykal, eylülizmin ilk yedi yılında bir inşaat şirketine danışmanlık yaptı. CHP'den kalma politikacılar içinde rezistansa hiç bir katkısı olmayan politikacılar arasında yer aldı. Hukukçu ve avukat Baykal, sembolik de olsa, DİSK Davası, Barış Davası, Aydınlar Belgesi Davası gibi davaların hiçbirisinde rol almadı ve bunları savunanlara destek olmadı.

Deniz Baykal'ın Darbe'ye, Darbecilere ve genel olarak Eylülizme karşı hiç bir çıkışı olmadı. Sıkıyönetim mahkemelerinde yargılanan solcular bir yana CHP'lilerle bile ilgilenmedi.

Baykal'ın 1970 yıllarındaki iki bakanlık deneyimi Washington'a ve iş çevrelerine güven vermekle geçti. Eylül döneminde ise her türlü gericiden "pek iyi" notu aldı.

83 Rejimi ve Özal Rejimi

Demirel ile Baykal'ın ortak yanları yalnızca ideolojileri değildir. İkisi de korkaklık sınırlarına yakın çekingen ve her türlü risk almaktan korkan politikacı tipini temsil ediyorlar Bu nedenle seçtikleri sözcüklerde kendilerini çok iyi anlatıyorlar. Demirel, 83 Rejimi'ne karşı olduğunu açıklıyor. Demirel'in karşı olduğu sadece Özal'ın başbakan olmasıdır. Baykal da yalnızca Özal Rejimi'nden kurtulmanın propagandasını yapıyor. Baykal'ın ağzından Darbe'ye ve Darbe'nin kurumlarına karşı bir tek söz bile çıkmıyor.

Evrensiz ve Özalsız bir eylülist rejim: Demirel ve Baykal bu hayalin peşindedirler.

II
GİZLİ SERVİSLER VE MAFİA, ANAP'LA HESAP KESİYOR

Türkiye her bakımdan büyük tekelci toplumlara benzemiştir: basın, araştırmayı değil araştırmamayı ve haber vermeyi değil haber vermemeyi öğreniyor. Eylülist rejimde kudret sahibi generallerle ilgili seks ve rüşvet saçılan MİT raporlarını "nasıl sızdı" tartışmasına indiren basın İstanbul Belediye Başkanı'nın iş ve politika arkadaşının, bir başka masa arkadaşı tarafından öldürülmesi dosyasını Ankara Savcısı ile aynı zamanda kapatıyor. İstanbul Belediye Başkanı Dalan'ın ağzından kaçırdığı ölüm korkusunu da duymazlıktan geliyor. Türkiye 1988 yılının ilk altı ayında tarihinin en büyük skandallarına sessiz kalan bir toplum manzarası veriyor.

MİT-Mafia ve Anap

Açıklanan MİT raporunun yüzde biri bile gerçek olsa, Türkiye'de yer yerinden oynamalıdır veya yer yerine yerleşmelidir. Yerleşme, rejimin temeline gizli servisler ve mafianın oturması demektir: oturma için bir hesaplaşma ile karşılıklı fatura kesme işlemleri gerekiyor.

1- MİT'ten eski Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Necdet Ürüğ'un mafia ile ilişkilerini ve Ürüğ kliğinin polis ve basındaki kollarının araştırılmasını isteyen MİT Müsteşarı General Hayri Ündül terfi etmiştir.

2- Böyle bir raporun hazırlanmasında önemli bir rol oynayan MİT Müsteşar Yardımcısı Hiram Abbas emekli olmuştur. Bunun arkasında, MİT raporunda adı geçen ve Ürüğ kliğine bağlı görünen polis şeflerinin çoğu yerlerinden kaydırılmıştır.

3- MİT raporundan Nokta ve İki Bin Dergileri ile Cumhuriyet ve Hürriyet Gazeteleri sürekli olarak General Ürüğ'u savunan bir yayın politikası izlemiştir.

4- Eylülist rejimin en acımasız ve sorumlu polis şefi Ürüğ'un adamı Şükrü Balcı'dan sonra İstanbul polisinin başına gelen MHP artığı polis şefi Ünal Erkan'ın valiliğe atanması İstanbul basınında önemli olay sayılmıştır. İstanbl basını, terfi görüntüsü altında ayağı kaydırılan Erkan'ı teselli edici bir yayın yapmıştır.

5- MİT içinde hesaplaşma sürerken Turgut Özal'ın İstanbul Ticaret Odası Başkanı ve Bedrettin Dalan'ın sırdaşı Niyazi Adıgüzel, bir mafia hesaplaşması sonucu, Büyük Ankara Oteli'nde öldürüldü. Adıgüzel ile birlikte ölenler ve intihar eden katilin MHP artığı olduğu Anap'la birlik Sunalp'in ve Mehmet Yazar'ın partilerine dağıldıkları ortaya çıktı. Savcılık ve basın, hızlı bir biçimde, Adıgüzel Operasyonu'nun üstünü örttü.

Bedrettin Dalan, bir ara kendisinin de öldürüleceği haberlerine karşın, mafia hesaplaşmasından prestij kaybetmeden çıkmayı başardı. Basın, Dalan-Adıgüzel ortaklığının mafiaya uzanıp uzanmadığı konusunu incelemedi.

6- Bu arada Kemal Horzum'u suçlayan açıklamalarıyla tanınan Haydar Koç ile Bedrettin Dalan, birbirlerine karşı hakaret davası açtılar. İki Bine Doğru Dergisi'nin 26 Haziran 1988 tarihli sayısında yazdığına göre Haydar Koç "Kardeşi Yusuf Koç'u, Bedrettin Dalan'ı, Ankara Em-

niyeti Personel Şube eski müdürü Necmettin Dede ve İstanbul Emniyet Müdürü Ünal Erkan'ı bir şirket olmakla suçladı." İstanbul Polis şefi Ünal Erkan ile Dalan'ın adı bir başka yerde bir araya geldi.

7- Adıgüzel operasyonunun üstü örtülürken Anap Kongesi'nde, Turgut Özal'a kurşun sıkıldı. Suikasti düzenleyenin bir MHP artığı olduğu ortaya çıktı.

Kongrede, Babıali Basınının büyük çoğunluğunun "kutsal ittifak" dediği MHP ve MSP'nin Anap'a düşen artıkları büyük bir başarı kazandılar. Ancak Özal, büyük bir sürprizle başarıya karşı çıktı.

8- Özal, sadece MHP ve MSP ortaklarıyla arasına mesafe koymakla kalmadı, aynı zamanda Anap Kongresi'nden hemen sonra İstanbul'a giderek Bedrettin Dalan'a sığındı.Özal ve Dalan, birbirine rakip değil çok sıkı birlik içinde oldukları imajını vermeye çalıştılar. Bol bol birbirlerinin propagandasını yaptılar.

9-Kartal Demirağ'ın Özal suikastının üstü örtülürken birden bire Eylül öncesinin MHP'li cellatlarından Veli Can Oduncu, Gaziantep'te arkadaşları tarafından şişlenerek öldürüldü. Basın büyük bir hırsla bu operasyonun faşistler arasındaki kuş sevgisinden doğduğunu yaymaya çalışırken yerel savcı Kartal Demirağ'ın teşebbüsü ile ilgili olabileceğini açıkladı.

MİT raporu ve birbiri arkasından gelen cinayet ve teşebbüsleri, gizli servisler ile mafyanın Anap'la hesap kesme işlemlerini segilediğini gösteriyor. Bundan sonra gizli servisler, basın ve mafyanın yeni dengeler içinde gelecek on yılın stratejisini belirlemeye çalıştıları anlaşılıyor.

Dergimiz yayına hazırlanırken Turgut Özal, basının yapmadığı bir işi üstlendi ve MİT raporundaki iddiaların araştırılmasını emretti. MİT raporu, mafya ile Eylül Komutanları ve polis şefleri arasındaki bağlantıların varlığını ileri sürüyordu. Bu bağlantılar, basına kadar uzuyor ve bazı yeni politik senaryoları içeriyordu. Özal, hesap kesmek isteyen tarafa karşı bir hamle yaptı.

GELECEK SAYIMIZDA
BELL-VİLLADA
"Bir daha Münihler Olmasın"

III
ABD SEÇİMİNİ YAPIYOR: BAYKAL VE DALAN

Eylül Darbesi'nden hemen önce Ankara'ya gelen ve Amerikan Büyükelçiliği'ne yerleşen Ambasodor Spain, Darbe'nin mimarı olarak ortaya çıktı ve Washington'a dönünce bununla övünmekten geri kalmadı. Spain'in yerine gelen Strausz Hupe ise eylülizmin yerleşmesinin planlayıcılığını ve yeni dönemin politikacılarını seçme işini üstlendi. CIA bağlantılı aşırı geçkin Amerikan Büyükelçisi Hupe, Türkiye'deki seçkin politika planlayıcısı rolünü, İnönü ile birlikte seçilen Baykal'ı protokol kurallarını alt-üst ederek İnönü'süz ve hızla kutlayarak ve bunun arkasından da, ihtiyar yaşına bakmadan İstanbul'a gidip Bedrettin Dalan'la birlikte Amerikan Hastanesi'nin ek binasının açılışında bulunarak gösterdi.

Türkiye artık tümüyle tekellerin egemenliğinde emirlerle değil işaretlerle idare edilen bir ülkedir. Türkiye'de yönetim mekanizmasının stratejik yerinde bulunanlar, basının üst yönetimi ve yerleştiren kilit adamlar, "keymen"ı bu ihtiyar Amerikalının çubuğuna dikkat ediyorlar. Amerka Birleşik Devletleri'nde en geri kampanya yönetimlerinde bulunan ve soğuk savaş stratejileri üzerine kitaplar yazan Profesör Hupe, bir orkestra şefi gibi çubuğuyla, Deniz Baykal ve Bedrettin Dalan'a dokunur dokunmaz, Bab-ı Ali basını her ikisi için de kampanya düzenlemeye başladı. Bir yandan Deniz Baykal'ın bindiği trene Hindistan'ı anlatan filmlerdeki yoksul kalabalıklar gibi yapışkan insanların resimleri basılırken, diğer yandan da Bedrettin Dalan'la ilgili utanmazlık sınırlarını çok aşmış bir süsleme edebiyatı başlatıldı. Deniz Baykal'ın yakışıklılığı ve Bedrettin Dalan'ın da İstanbul'u fetheden Fatih'ten fatih oluşu, politik edebiyatın büyük buluşları olarak ortaya kondu.

İç Savaşsız Beyrut ve Joan Baez'li İstanbul

Emperyalizm, iç savaşta harap olmuş Beyrut'un yerine İstanbul'u seçmiş bulunuyor. Emperyalizm, Beyrut'taki uluslararası bankacılığı İstanbul'a nakletmiştir. İstanbul Beyrutun yerine kirli ticaret ve politikanın merkezi olmuştur. Bunun için yeni oteller yapılmış ve yerli ve lüks bir fahişe sektörü yaratılmıştır. Dünyanın çeşitli yerlerinden gelen ve iş bağlayan menecerlerin iş görüşme-lerinden arta kalan zamanlar için

hem dil bilen yerli fahişeler gelişmiş hem de fahişelerle geçirdikleri saatlerden arta kalan zamanlar için festivaller de eksik edilmemiştir. Türkiye'de olduğu gibi başka ülkelerde artık kırk yaşında birer parazit olan 68 kuşağı için Joan Baez de Türkiye'ye davet edilmiştir.

İstanbul, yerli ve yabancı parazitlerin festival kenti olmuştur. Festival düzenleyerek 12 Mart ve 12 Eylül'ün en faşist oligarklarından birisi oluşunu unutturmaya çalışan Nejat Eczacıbaşı ve diğer oligarklar, İkinci Lale Devri'ne benzettikleri festival günlerinde hem çevrelerinde ve hem destekleyen olarak en çok eski solcuları buldular. Böylece festivaller, bir yandan yerli ve yabancı parazitleri eğlendirir-ken, diğer yandan da, eski solculardan parazit üretme sürecine de katkıda bulunuyor.

Dalan ve Mafya ve Gelecek Günler

Parazitlerin ve pahalı fahişelerin kenti İstanbul, Bedrettin Dalan'ın kimliğinde, uzlaşmacı solcuların en çok sevdiği tutucu ve skandal seven politikacıları bulmuş oluyor. Dalan'a sevgi ve hayranlıklarını ifade edecek sözcükleri seçmede güçlük çekerken, Dalan da İstanbul'u Orhan Veli gibi yakında sağın resmen benimseyeceği dejenere şairlerin heykelleri ile süsle-yerek, solun gönlünü almada masrafsız adımlar atıyor.

Dalan, MHP artığı ve hızla zengin olan, en sonunda mafya içi hesaplaşma ile hayatını yitiren Niyazi Adıgüzel'in iş ve kader arkadaşıdır. Yer altı dünyası da Dalan'ı, tıpkı uzlaşmacı solcular kadar seviyor. Ayrıca meçhul bir şöhret iken 1984 yılında Belediye Başkanı olan Dalan, kader arkadaşı Adıgüzel'in ölümüne yetişmek için Ankara'ya giderken özel uçak tutabiliyor. Belediye başkanı olarak büyük projeler ihale eden Dalan hızla zenginleşiyor.

Washington'da Hesap Makinası: Deniz Baykal

Turgut Özal'ın Çankaya'ya çıkarak veya başka bir yolla iktidar partisi başkanlığından ayrılması halinde, Dalan, hem uzlaşmaya hazır solla ve hem de mafya ile iyi ilişkiler içinde laik, liberal ve Batıcı bir genel başkan adayı olarak ortaya çıkıyor. Hupe'nin çubuğunun hareketiyle Bab-ı Ali Basını Dalan şakşaklığında görülmemiş rekorlar kırıyor.

Deniz Baykal ise, Maliye Bakanlığı zamanında zamanı gelmesine rağmen Osmanlı Bankası'nın imtiyazını iptal etmeyerek ve Enerji Bakanlığı zamanında da büyük gürültülerle ilan etmesine rağmen Amerikan Şirketleri'nin Ataş Rafinerisi'nin devletleştirilmesini engelleyerek yabancı sermaye ve çevreleri ile Washington'un güvenini kazanmıştı. Eylül zamanında ise iç gericiliğin güvenini perçinlemede çok dikkatli ve sabırlı davrandığı gözlendi. Baykal, Eylül Darbesi'ne karşyı hiç bir itiraz belirtmeyerek ve Ecevit türünden heyecanlı ve bu nedenle kontrol edilemez bir politikacı imajından ısrarla kaçarak, iç gericiliğin güvendiği bir politikacı olduğunu kanıtladı.

Washington hesap makinaları, görülebilir yıllar için Dalan'ın başında olduğu Anap ile Baykal'ın yönetiminde SHP konusunda karar vermiş görünüyor. Partiler bu ikisinin yönetimine verilince hangi partinin hükümette olacağı hiç bir öneme talip görünmüyor.

IV
UZLAŞMACI SOLCULARNİHAYET KABİNEYE ÜÇ BAKAN SOKTULAR

Güzel, Titiz ve Kahveci, uzlaşmacı solun, Anap Hükümetindeki temsilcileri oldular.

Eylülist reformlar, ezilmiş soluları iktidara yapıştırma politikasının bir parçası olarak hükümetten üç bakanı, uzlaşmacı solcuları tatmin etmeyle görevlendirerek sürüyor. Daha önce Adnan Kahveci ile idare edilmeye çalışılırken ve uzlaşmak isteyenlerin artması nedeniyle, Milli Eğitim BakanıHasan Celal Güzel ile Turizm Bakanı Tınaz Titiz de, hükümetin uzlaşmacı sol ile ilişkiler kurmakla görevlendirdiği bakanlar arasına girdiler.

Şahin Alpay: "Türkiye'de Bakan Var"

Bundan kısa bir zaman öncesine kadar Anap'ta bir "selametçi" artığı olarak nitelenen Hasan Celal Güzel ile ilgili değerlendirme birden bire değişti ve Güzel, kemalist, laik ve demokrat bir bakan oluverdi. Cumhuriyet'te seksiyon başı Aydınlıkçı Şahin Alpay, Hasan Celal Güzel güzellemesini bütün adımları geride bıraktı ve Türkiye'de bilgili, kararlı ve yararlı bir Milli Eğitim Bakını bulunduğunu ilan etti.

Güzel'in güzellemesinde uzlaşmacı aydınların toplandıkları dil derneği ile eğitim derneği yöneticilerinden gelen açılımını görmesi önemli bir rol oynadı. Güzel, uzlaşmacı dilcilerle eğitimcileri Milli Eğitim Şurası'na davet etti. Her iki dernek Şura'ya birer temsilci

gönderdiler ve Şura'da oturdular.

Titiz Sansür Titizçiliğine Karşı

Güzel, Dil Derneği ile Eğitim Derneği'ni seçer ve Öğretim Üyeleri Derneği'nin Şura'ya çağırmazken özel bilgilere sahip olduğunu gösteriyordu. Milli Eğitim Bakanı, şu sıralarda Öğretim Üyeleri Derneği'ni uzlaşmaz buluyordu.

Milli Eğitim Bakanı dilci ve eğitimci uzlaşmacıların rüzgarını alırken, Turizm Bakanı artık soluğu çevre sevicilik ve sinema izleyiciliği ile sınırlayan uzlaşmacıları sevindiriyordu. Çevre sağlığına titiz olduğunu her fırsatta açıklayan Turizm Bakanı sinema sansüründe gösterilen titizliğe de karşı çıkıyor. Titiz, filmlerin sansürsüz gösterilmesini savunuyor.

Ancak Tınaz Titiz'in sinema sansürüne titizliği sınırlıdır. Bakan Titiz, yalnızca festivallerde gösterilen filmlerin sansürsüz olmasını istiyor. Festivallerde sinema seven uzlaşmacı aydınların pornografiden rahatsız olmayacaklarını, ancak diğer zamanlarda pornografinin büyük bir hastalık olduğuna inanıyor.

Kahveci: Şekerli Bir Sol

Bakan Titiz, özel tiyatrolara devlet yardımının devrimci tiyatronun köküne kibrit suyu dökmede etkili olduğunu görmüştür. Bu nedenle tiyatrocu uzlaşmacıları sevindiren bir haber veriyor: Titiz, özel tiyatrolara devlet yardımının artırılacağını müjdeliyor.

Dilciler, eğitimciler ve tiyatrocular, Hükümet'te bakanlarını buldular. Geriye kalanların tümü, Adnan Kahveci'nin masasına düşüyorlar. Kahveci, televizyona da hükmeden bir bakan olarak çok geniş bir alana yayılmış uzlaşmacılarla ilgileniyor.

Fakat iktidar televizyonu, aydınlar ve özellikle eğlence sanayiinde çalışanları kendisine bağlamak için, sonuna kadar kullanmaya kararlı görünüyor. Kahveci, kendisini ayna yerine televizyon camında göstermeye bayılan bütün uzlaşmacıları teker teker televizyona çıkarıyor. Bunun dışında düzene açıkça itiraz edenler hariç bütün eylemcilerin hareketleri radyo ve televizyon haberi oluyor.

Bütün bunların ötesinde ve eylülist reformlar çerçevesinde, bütün sinema ve tiyatro ile eğlence sanayii çalışanları tek alıcı olarak karşılarında televizyon bulmaya başlıyorlar. Sinemacılar, filmlerini televizyona satmak, tiyatrocular televizyon için dublajdan para kazanmak, veya figuran olmak, eğlendir-iciler televizyona şova çıkmak için yarışıyorlar. Hepsi, Kahveci'nin masasının önünden geçi-yor; Kahveci, sinemacıların, tiyatrocuların, eğlendiricilerin mallarını satın alırken bunlara "şe-kerli sol" kahve ikram ediyor.

Anap'a Muhalefet Kalmadı

"Şekerli sol" eylülist reformların temelidir. Eylülizm, hükümete üç şekerli sol bakanı alarak uzlaşmacı aydınları kendisine bağlıyor ve uzlaşmacıları artırıyor.

Sonuç ortada: Artık Anap'a ciddi bir muhalefet görünmüyor.

DEVRİMCİ YAYINLAR İÇİN ÇAĞRI

Devrimci demokrasi ve devrimci sosyalizm için çıkan yayınlar, basının temel işlevlerini üstlenmiş durumdalar. Basının bir sayı işi olmadığını, bir nitelik sorunu olduğunu gösteriyorlar. Zor koşullarda çıkıyorlar ve çıkaranlarla sorumluluğunu üstlenenler daha zor koşulları göze alıyorlar.

Tekelci polis devleti, bu yılı devrimci demokrasi ve devrimci sosyalizmi savunan basını susturma yılı ilan etmiş görünüyorlar. Devrimciler, gerekli bir devrimci içgüdüyle, tekelci polis devletinin siyasal baskınını göğüslemede el birliği yapıyorlar.

Bu sevindiricidir. Ancak yeterli değildir. Devrimci yayıncılar, sadece politik baskıya karşı değil, ekonomik sabotaja karşı da işbirliği yapmak zorundadırlar.

Dizgiden başlayarak basın ve dağıtım işlerinde dayanışma ve giderek birlikte iş yapma zamanı gelmiştir. Bu sıralamada işe sonundan başlamak gerekir. Devrimci yayıncılar dağıtımdan başlayarak işbirliği yapmanın yollarını aramalıdırlar. Bunu dizgiye ve basıma kadar uzatmalı ve ekonomik dayanışmanın her türünü göstermenin yollarını bulmalıdırlar.

Devrimci yayıncılar, birbirine destek olmalıdırlar. Ekonomik alanda siyaset ayırımı bir yana bırakmalıdırlar. Kağıtta, dizgide, dağıtımda birbirine yoldaşça dayanak olmanın yanında özellikle dizgi sistemlerinin oluşturulmasında ve kitapçı dağıtımında kaynak israfını bir tarafa bırakan bir anlayış içine girmelidirler.

Devrimci yayıncılar, ekonomik alanda dayanışma ve işbirliğine girmekten korkmamalıdırlar. İdeolojik, politik ve teorik alandaki tartışma ve eleştirilerin, dizgi, kağıt, basım ve dağıtım alanlarında işbirliğini önlememesi gerekir.

Bu bir başlangıçtır. Bu bir çağrıdır. Bu aşamada daha fazla ayrıntı, bir prоğram zorlaması olarak kabul edilebilir. Bunu önlemek için mütevazi adımlarla büyük hedefleri gerçekleştirmek üzere görüşmeler başlamalıdır.

KÜRT HAREKETİNDE ÖNEMLİ AŞAMA

PKK ve YNK İttifak Yaptı

Öcalan ile Talabani arasında imzalanan protokol üç maddeden oluşuyor: Tek cephe kurmak, silahlı mücadeleyi sürdürmek ve Türk ve Arap devrimcileriyleaktif dayanışmaya girmek, İttifakın temelini oluşturuyor.

PKK Genel Sekreteri Abdullah Öcalan ile Irak'ın Kuzey'inde örgütlenen Celal Talabani liderliğindeki Kürdistan Yurtseverler Birliği, YNK, arasında, Toplumsal Kurtuluş üzerine yoğunlaştırılan baskılardan hemen önce imzalanan ittifak protokolü kürt hareketinde ve demokratik mücadelesinde önemli ve yeni bir aşamayı oluşturuyor. PKK gerillalarına Kuzey Irak'ta hareket serbestliği getiren bu ittifak ve daha sonrasında açıklanan yani konferans kararları PKK'nın silahlı mücadeleyi bırakmamakla birlikte kültürel, ideolojik ve politik cephelere de ağırlık vermesinin işaretlerini taşıyor.

Öcalan-Talabani görüşmeleri, Nisan Ayı içinde başladı. Görüşmelerin başlamasını haber alan MİT, PKK ile YNK arasında yakınlaşmadan rahatsız oldu. Haziran başında açıklanan ittifak protokolü ve bu protokolün imzalanmasından sonra Celal Talabani'nin Washington'a gitmesi ve Washington'da resmi bir muhatap bulması Türkiye'nin rahatsızlığını artırdı. Devlet Başkanı Kenan Evren, davetli olarak gittiği Amerika Birleşik Devletleri'nde her fırsatta, Talabani'yle resmi görüşmeler yapılmasından duyulan rahatsızlığı ifade etmeye çalıştı.

Üç Ayaklı İttifak

YNK ve PKK ittifakı üç noktadan ibaret bulunuyor. İttifak'ın bir temeline göre ulusal düzeyde bir cephe amaçlanıyor ve bu amaçla da "cepheler arasında koordine, işbirliği ve ortak mücadeleyi geliştirmek için çalışmak" programlanıyor. İkinci temele göre silahlı mücadeleyi geliştirmek için işbirliği isteniyor ve tasfiyeci, bölücü eğilim, akım ve anlayışlara karşı aktif mücadeleyi geliştirmek için çalışmak" hedef olarak kabul ediliyor. İttifak'ın üçüncü ayağı ise güncel politikada daha da yeni görünüyor. Egemen devlet içinde kürt olmayan devrimcilerle işbirliği yeni ittifak politikasının üç temelinden birisi yapılıyor. PKK ve YNK için, Türk ve Arap "gerçek devrimci-demokratik güçleriyle sıkı ilişkiler geliştirmek ve aktif dayanışma içine girmek" önemli bir politika hedefi oluyor.

İttifak protokolü açıklanırken şu nokta ön plana çıkarılıyor: "Örgütlerimiz herşeyden önce, barış ve kardeşlik ilişkilerine zemin hazırlamak için kişi, grup ve örgütler arasındaki çelişkilerin bir yana bırakılmasını, var olan çelişkileri uzlaşmaz çelişkilere dönüştürme yerine görüşme ve tartışmalar ile giderilmesini" uygun görüyorlar. Daha sonra açıklanan yeni konferans kararları, bu yaklaşımın PKK'nın diğer örgütlere bakışında da etkili olduğunu gösteriyor.

YNK ve PKK, ittifak protokolu ile kürtleri, "tüm devrimci-demokrat güçler özellikle de Türk ve Arap devrimci-demokrat güçleri ile dayanışma içerisine girmesine, ortak düşmana, emperyalizme ve bölge gericiliğine karşı" birlikte mücadeleye çağırıyorlar. İttifak protokolu PKK ve YNK arasında olduğu kadar kürt devrimcileri ile Türk devrimci-demokratları ve sosyalistleri arasında yakınlaşma tohumlarını getiriyor.

Devrimci Sosyalizme Baskı

Mayıs Ayı'ndan itibaren tüm devrimci sola karşı bir baskı hazırlığı başlıyor. Haziran Ayı ortasından itibaren Toplumsal Kurtuluş bürolarının talan edilmesi ve bununla birlikte devrimci sosyalist yayınlar, inanılmaz bir hızla ve birbiri arkasından toplatılıyorlar. Basın ile devrimci yayınlar arasında bir duvar çekme ve bunu devrimcilere kabul etme planları tezgahlanıyor.

İttifak protokolünü ve daha sonra açıklanan PKK konferans kararlarını, MİT ve siyasi polis, PKK'nın kültürel, ideolojik ve politik açılımı olarak değerlendiriyor ve büyük kentlerde PKK'lı avına çıkıyor. Ankara'da otuz genç ve üniversite öğrencisi, PKK sempatizanı oldukları gerekçesiyle gözaltına alınıyorlar ve dördü kız sekizi erkek tutuklanıyor. Antalya'da yaşayan kürtlerden otuzu yakalanarak Ankara'ya getiriliyor ve gözaltına konuyor.

İncir çekirdeğini doldurmayacak refarundum kampanyasının başlamasıyla birlikte siyasi polisin sinirliliği daha da artıyor. Eylül'ün ilk döneminde cezaevine girmiş ve ortalıkta bulunan, solla ilgisini kesmeyenlerden yakalananlar cezaevlerine yerleştiriliyor. Bunu cezaevlerindeki tek tip elbise dayatması izliyor.

ÖCALAN BİRAND'A TUTSAKLARIN TAKASINI ÖNERDİ

PKK, elinde yirmi subay ve özel tim görevlisi bulunduğunu ileri sürüyor.

PKK Genel Sekreteri Abdullah Öcalan. Bekaa Vadisi'nde Milliyet Gazetesi yazarı Mehmet Ali Birand'la yaptığı görüşmede ellerinde bulunan tutsakların değiştirilmesini önerdi. Öcalan, PKK kuvvetlerinin elinde bulunduğunu ileri sürdüğü yirmi Türk subayı ile özel tim görevlisi polisin, Türkiye cezaevlerinde bulunan PKK davalarından hükümlülerle takas edilmesini istedi.

PKK kaynakları, yayının durdurulmasına karşın Genel Sekreter Öcalan'ın Milliyet Gazetesi'ne vermiş olduğu mülakattan dolayı hoşnutluk duygularını belirtiyorlar. Kaynaklar "PKK Genel Sekreteri'nin yaptığı açıklamalar, Türk halkı ve ilerici kamu oyu tarafından ilgi ve sempati ile karşılandı" diyorlar. Yayının durdurulmasıyla ilgili olarak da "açığa çıkan kef görüntülerini gizlemek için röpertaj yayınını durdular" diyorlar.

Öcalan ise Birand'la röpertajı "Türk kamu oyu tarafından daha iyi tanınması amacı" ile yaptığını açıklıyor. Birand ile yapılan mülakat ayrıca PKK kuvvetlerinin elinde yirmi Türk subayı ve polisinin tutsak olarak bulunduğu iddiasını da ortaya çıkardı. PKK, bunları savaş esiri sayıyor ve Öcalan, Birand'la yaptığı görüşmede savaş esiri saydığı Türk subayı ve polislerine "karşı kötü muamelelerde bulunmadığını" söylüyor. PKK Genel Sekreteri, buna karşılık Türkiye Cezaevleri'ndeki PKK'lılara son derece zor koşullar yaşatıldığını ileri sürüyor.

Öcalan-Birand görüşmesine denk düşen bir zamanda Orhan Kaya adlı bir PKK'lı serbest bırakıldı. Kaya'nın serbest bırakılarak ailesinin yanına gitmesinden memnunluk duyulduğu da. Milliyet Gazetesi'nden Mehmet Ali Birand'la PKK Genel sekreteri'nin Bakaa Vadisi'nde yaptıkları görüşmede dile getirildi.

İNCİR ÇEKİRDEĞİ REFERANDUMU

-Bizans zamanında İstanbul'lular bugünkü SultanahmetMeydanı olan At Meydanı'ndatoplanıp maviler ve yeşillerarasındaki kavgayıizliyorlardı. Şimdi kütlelerebeyaz ve kahverengi arasındaki kayıkçı döğüşünü izlemek düşüyor.
- Özal, cumhurbaşkanlığını düşünüyor ve 1989yılında sakinolmakiçin seçimi bu yıla almak istiyor.
- Demirel, devlet başkanlığını eski müsteşarınakaptırmamak için ikide bir hodri meydan diyor.
-İnönü her fırsatta Evren'e güvenini tazeliyor. Anayasa geçerse Evren'den referandum istiyor. Referandum olursa Evren'den veto yalvarıyor.
- Kütlelere, incir çekirdeğinden altın çıkarılıp çıkarılmayacağı konusunda renk bildirmesi isteniyor.

Türkiye'de siyasal yaşamın kurutulması ve kütlele rin her türlü politik karara yabancılaştırılması sürecinde yeni bir adım daha atılıyor ve halka düşüncesini sorma gerekçesiyle incir çekirdeği referandumu sahneye konuyor. Kütleler, referanduma koyu bir ilgisizlikle bakıyorlar.

Referandum'da iki taraf ve üç "parti" var. Partileri birbirinden ayırmak zor görünüyor ve partilerin de referandumda söyleyecekleri bulunmuyor. Bunun için referandum bir "erkeklik" yarışına döndürülüyor. Özal, "kaçıyorlar" diyor ve diğerleri "asıl Özal kaçıyor" demekle yetiniyorlar. Hepsi de temel bütün sorunlardan kaçmak için birbirleriyle yarışıyorlar ve her üç "parti" de kütlelerden kaçıp birbirine yaklaşıyorlar.

Devlet Başkanlığı için Aldatmaca

Özal'ın sorunu açıktır. 1989 yılında birleştirici bir Özal imajı yaratmak ve politik tansiyonu düşürmek istiyor. Bunun için şu anda elindeki belediyelerin bir bölümünden altı ay önce yoksun kalmaya da razı görünüyor.

Demirel, yerel seçimleri değil Özal'ı yaralıyacak bir manevrayı arıyor. Eğer Özal'ın prestijine ağır bir darbe vuramazsa, gerekli oya sahip Özal'ın gelecek yıl Evren'in koltuğuna oturacağına kesin gözüyle bakıyor. Bunun için ikide bir Özal'ı güreş minderine çekmeye ve elindeki sağlam çoğunluğa rağmen "pes" demeye çağırmak istiyor.

Kararsız Kasım İki Oldu

Deniz Baykal'la birlikte SHP yönetiminin kararsızlığının artmış olduğu açıkça ortaya çıktı. Seçimlerin Mart ayına kalması için Erdal İnönü'nün tek gerekçesi, böyle bir kararın yerel yönetimlerin başarıyla çalışması icin gerekli istikrarı ortadan kaldıracağı oldu. Belli başlı bütün yerel yönetim birimleri ANAP'ın elindeyken SHP, bunların istikrar içinde çalışarak halka hizmet etmesini istiyordu. SHP, bu ilginç mantıkla, karşı partideki belediye başkanlarının sürelerini uzatarak halka hizmet vermeyi güvence altına alan ender bir muhalefet partisi oluyordu.

SHP'nin yeni "parlak" kozu Deniz Baykal da referandumların pahalı olduğunu ileri sürerek eski Maliye Bakanlığı'nı hatırlatıyordu. Bir ihalede verilen rüşvetten daha az bir para için SHP'nin yeni kurtarıcısı referanduma karşı çıkıyordu.

Özal, İnönü, Demirel, halka söyleyecek sözleri olmayan politikacılardır. Televizyon ekranına her çıkışlarında yutkunmaları, susmaları ve zaman zaman da dillerini yalamalarıyla sözlerinin olmadığını açıkça ortaya koyuyorlar. Her üçü de kameraların önüne çıkar çıkmaz söyleceklerini unutan ve dersini çalışmamış öğrenciyi hatırlatıyorlar. Cümleleri anlaşılmaz oluyor. Sadece halkla ilişkiler uzmanlarının dediklerini harfi harfine yaptıklarını belirten bir acemilikle güvenli imajı vermeye çalışıyorlar.

Bu tür referandum ve seçimleri renklendirmek için daha önceleri sık sık sanatçı ve aydın katılımı kullanılıyordu. Bu kez sanatçı ve aydın katılımının da az olacağı anlaşılıyor. Bir kez uzlaşmacıların Demirel-Baykal ikilisinin arkasında sıralanırken seçimleri Mart'a ertelemenin "demokrasi kazanımı" demeleri ve dedikleri takdirde sözlerine kendilerinin bile inanması zor görünüyor.Bundan da önemlisi, geçen referandumdan beri ANAP uzlaşmacı aydın ve sanatçıları DYP-SHP ekseninden çekip kendisine bağlamak için önemli adımlar attı. Uzlaşmacı aydın ve sanatçılarla sendika yöneticilerinin ANAP'ın arpalığını ihmal ederek açık bir tutum almaları da zor görünüyor.

Bu Referandum Kitleleri İlgilendirmez

Bu referandum kütleleri ilgilendirmez. Bu referandumu ciddiye almak bile mümkün değildir. Referandumda en doğru tutum bu referanduma katılmamak, boykot etmek veya seçim sandığına gidildiği zaman boykotu ve kandırmacılığı açıklamaktır.

Yaz sıcakları başlarken basının kendisi haberlerin merkezine oturdu. Devrimci yayınlar üzerine sürdürülen baskılar birden bire tırmandırıldı ve şiddetlendirildi. Tam bu sırada Milliyet Gazetesi'nde Mehmet Ali Birand'ın PKK Genel Sekreteri Abdullah Öcaan'la yaptığı röportajın yayını, DGM Savcılığı'nın emriyle engellendi. Cumhuriyet Gazetesi'nden Erbil Tuşalp da Özal'a suikast sanığı Kartal Demirağ'ın sorgusundan pasajlar yayınladığı için göz altına alındı ve sonra serbest bırakıldı.

Aynı zamanda aylık devrimci demokrat ve devrimci sosyalist dergiler "sosyalist basın susturulamaz" kampanyasını açtılar. Hem bu kampanya ve hem de Birand ve Tuşalp olayları nedeniyle "büyük" basın son derece küçük ve utandırıcı bir tutum içine girdi.

Milliyet, yasalarda yer alan savcılığın bu antidemokratik yetkisi üzerine bir tepki göstermedi. Yayınını sürdürmek için en küçük bir çaba harcamadı. "Bize nasıl yapılır" diye yakındı. Cumhuriyet'in tutumu da buna benziyordu. DGM yasasındaki gözaltı yetkisine itiraz etmiyor, "Erbil Tuşalp nasıl göz altına alınır?" diye yakınıyordu.

Başkalarına yapılabilirdi. Ama Milliyet ve Cumhuriyet'e yapılamazdı.

Bu bir utandırıcı durumdur.

Bu yetmedi. Basın devrimci yayınlar üzerindeki baskıyı ve bunu protesto eden kampanyayı görmezlikten geldi. Sadece iki dürüst kalem, Cumhuriyet'te İlhan Selçuk ve Milliyet'te Nail Güreli, bu çift standardı ortaya koyan yazılar yazdılar.

Toplumsal Kurtuluş'cular ise boş durmadılar. Hapisteydiler, ancak, kendilerine destek bulmak için sağa sola gülücükler dağıtmadılar. Basının basına layık olmadığını yazdılar. Pek çok gazeteci ve fıkra yazarına mektup kaleme aldılar ve bu mektuplarda bir kokuşmuşluğu sergilemeye çalıştılar.

Uğur Mumcu'nun, 1960 yıllarında kendisinin de bir parçası olduğu devrimci yayınlar üzerindeki baskıyı gözardı edip, "sosyalist basın susturulamaz" kampanyasını görmeyerek "Birand'a ve Tuşalp'e yazık değil mi?" kampanyası için Rauf Tamer ile birlikte imza attığı, Hasan Cemal'in Devrim Gazetesi'nin yazıişleri müdürü olduğunu unutarak Nazlı Ilıcak'la birlikte basın üzerindeki baskılara karşı direnişi yozlaştırmaya çalıştığı bir zamanda, Merkez Cezaevi'nden yazan Toplumsal Kurtuluşçular yalnız "gölge etmeyin başka ihsan istemeyiz" diyorlardı.

Bu mektuplardan üçünü, Yalçın Küçük'ün Mehmed Kemal'e, İlhan Akalın'ın Mehmet Ali Birand'a ve Orhan Gökdemir'in İsmet Solak'a yazdıkları mektupları yayınlıyoruz.

DEVRİM KÜRTAJCILARI

Sevgili
Mehmed Kemal,

Daha önce yazmak istiyordum. Gecikti; sonra, buraya Senin çocukluğunun geçtiği yerlere getirildim. Şimdi yazıyorum.

Başında belirtmek istiyorum: Bir rahatsızlığımı dile getirmek için yazıyorum. Ayrıca yazdıklarımı yayınlamayacağınızı umuyorum. Ben yayınlarım. Bu yakınlarda karbon kağıdı verdiler; kopyeli yazıyorum. Zamanı geldiğinde en uygun bir yerde yayınlamayı planlıyorum. Daha kalıcı oluyor.

Doğan Avcıoğlu'nun mezarına giderken Ada'da bir gün "Doğan'ın Cemaati yokmuş" dediğini hatırlıyorum. Peki Nazım'ın var mıydı veya ne zaman oldu? Şov adamsın; genç zamanda sütun sahibi oldun. Nazım 1938 yılı sonunda içeri girdi. Peki Sen, Sevgili Mehmed Kemal, Nazım içeri girdikten sonra ve Avcıoğlu'nun Yön Dergisi, Nazım'ın rehabilitasyonu için bir kampanya açıncaya kadar ne yazdın? Ne yazdınız? Yirmibeş yıl Nazım için hepiniz susmadınız mı? Sonra yol açılınca yarışa başlıyorsunuz.

Kadın hastalıkları ve doğum uzmanı Profesör Selçuk Erez'in demokrasi yazısına sığınan fıkranı işitince büyük tepki duydum. Doğum uzmanı doktor Erez "İnönü yaşlanınca demokrat oldu" diyormuş ve Sen Mehmed Kemal "Demirel yaşlanınca demokrat oldu" diyormuşsun ve bekleyin, Turgut Özal'da ihtiyarlayınca demokrat olur; bunu anlatıyormuşsun. Bunları yazabilen bir kimsenin artık demokrasi ile bir ilgisinin olmadığını kesinlikle söyleyebiliyorum. Biliyorsun benim de yok; ben demokrasinin zamanını doldurduğunu açıkça yazıyorum. Sizin hiç bir ilginiz yok; ancak görüntü vermeye çalışıyorsunuz. Aramızdaki fark budur.

Siz devrimci sosyalist harekete sürekli kürtaj hazırlıyorsunuz.

Şu halinize bakın; yine de İlhan Selçuk onurunuzu kurtardı. Hindistan'daki Kast rejimi bile sizinkinden daha demokrattır; Mehmet Ali Birand'a veya Erbil Tuşalp'a ne oldu? Sırmaları mı döküldü? Birand'ın bir ayağı hala Brüksel'de, diğeri TRT'de ve üçüncüsü ise Babı-Ali'den; aranız oldu. Herkes evinden alınabilir, hücreye atılabilir,

tutuklanabilir; ancak Bab-ı Ali'den birisine yapılamaz. Açık kapıyı buldunuz. Kolay kahramanlığı bir kariyer yapıyorsunuz.

Hep yumuşatmak; bu bir yol oluyor.

Toplumsal Kurtuluş; "kemalizm'in siyasal davaları yeniden görülmelidir" diye yazdı. Aranızdan bazıları, Trotski'in rehabilitasyonu için imza topladı ve Gorbaçov'u azarladı. Nazım'ın davasının yeniden görülmesini istemek zordur; ancak mutlaka kürtaj gerekiyor. Hemen Nazım'a yurttaşlık hakkı bulunuyor, ölmüş bir adama nasıl yurttaşlık hakkı bulunuyor; pek bilmiyorum. Bildiğim burada da kürtajcılık yapıldığıdır.

Sevgili Mehmed Kemal,

Basın kimdir ve ne yapıyor?

Cumhuriyet'te birisi Fransa'da ve diğeri New York'ta doktora yapmış iki kişi çalışıyormuş; belki de üçtür. General Evren, Birleşik Devletler'de, bir basın birliğinde konuşurken, tümüyle, Amerika'nın yeni doktrini olan Seçmeli Caydırıcılık'a cevap yetiştirmeye çalıştı. Ancak bunu siz bilmezsiniz. Okuyucularınız da bilmezler. Çünkü dünyayı sarsan, bu yeni doktrin için Brüksel'de zirve toplantısı yapıldı, bu yeni doktrin Cumhuriyet'te yer almadı. Türkiye'de sadece Toplumsal Kurtuluş'ta yer aldı.

Cumhuriyet'in tirajı mı Sabah'ın tirajı mı daha fazladır? Sabah'ın tirajı büyüktür; ancak Sabah'ı kebapçı çırakları okuyor.

ABD, Vietnam'da savaşırken, Vietnam Kurtuluş Cephesi'nin görüşleri Amerikan basınında çıkıyordu. Fransa Cezayir'de savaşırken, Fransız basınında Bin Bella hakkında dürüst yazılar çıkıyordu. Mehmed Kemal, ben bunları idrar kokan hücreden arada bir gözleri bağlanarak alınıp karşısına konduğum yüksek ışığa söylüyordum. Günün ve gecenin bilmediğim saatlerinde beni, yüksek ışığın arkasına saklananlar sorguya çekiyorlardı. Türkiye'de birisinin PKK'nın suç olmayan görüşlerini, büyük bir dürüstlükle aktarması gerekiyordu. Bunu yapmak benim ve arkadaşlarımın omuzuna düştü. Bunu yapmış olmaktan onur duyuyorum.

Türkiye'nin onurunu temsil ettik. Bunu, gözleri bağlı karşılarına getirildiğim ve kollarındaki saatten, gözlerim açılınca en az dört saat sürdüğünü hesaplayabildiğim bir başka sorguda, sorgusulara söylüyordum. Size söylemiyorum.

Size söylediğim şudur: Gölge etmeyin, başka lütuf istemiyorum. Siz basın loncası olun; Birand'a yapılan haksızlık ve Erbil'e verilen rahatsızlık dolayısıyla saçınızı, başınızı yolun, kendinizi yerden yere atın; Aranızda Nezih Demirkent de olsun. Oktay Ekşi de bulunsun, Nazlı Ilıcak eksik olmasın, Rauf Tamer de gelsin; birbirinize layıksınız.

Sizlerden birisi olmadığıma çok seviniyorum.

Sevgili Mehmed Kemal; kalemini de, "kalem" lokantasını da severdim. 1960 yıllarında Sosyalist Parti'ye alınmadığına ne çok üzülmüştün; hatırlıyorum. Ben de üzülmüştüm. Ancak artık üzülme; seni yeteri kadar sosyalist saymıyorlardı. Şimdi ise herkes sosyalizmi bıraktı. Artık herkes demokrat oldu ve "yaşasın demokrasi" diyor. Sana da "hık" deyiciliği düşüyor.

Peki Mehmed Kemal, demokrasiyi hepiniz bu kadar seviyordunuz da, Süleyman Demirel'in ne kusuru vardı? Neden o zaman kiminiz "Filipin Demokrasisi" dediniz ve kiminiz "sosyalizm" diye ortaya çıktınız? Hiç mi vicdanınız sızlamıyor?

Sizin ki ne demokrasi ne de sosyalizm merakı? Siz cenazenizde bulunacak cemaatın sayısıyla meşgulsünüz? Hepiniz ihtiyarladınız. Fizik olarak değil; kafaca ve yürekçe ihtiyarladınız.

Ne kafanız ve ne de yüreğiniz ne sosyalizmi ve ne de devrimi alıyor.

Ben ise burada sosyalist devrimi düşünüyorum.

Sana selamlar yazıyorum.

Yalçın Küçük

10 Temmuz '88
Ulucanlar-Merkez Cezaevi

BASIN KAST OLMAK İSTİYOR

Sayın Mehmet Ali Birand,

Şaşırabilirsiniz ama, size, müşterek yanlarımız olduğundan sözetmek istiyorum.

1) Siz, basın mensubunuz ve bir günlük gazetede çalışıyorsunuz.

Biz aylık dergi çıkarıyor ve kendimizi basın mensubu sayıyoruz

2)Hakkınızda bir yazıdan dolayı, DGM'de 142/3-6'dan dava açıldı.

Bizim hakımızda da aynı maddeden DGM'ce dava açıldı.

3) Dava konusu "Apo" ile ilgili.

Bizim davamıza neden olan yazılar da PKK ile ilgili.

Şimdi, aramızdaki aykırılığı kaydediyorum:

1) Siz, emniyette gözaltında tutulmadınız ve gözleriniz bağlı sorgulanmadınız; Biz, topluca gözaltına alındık, teker teker hücrelere konduk, gözlerimiz bağlı sorgulandık, boynumuza yafta asılarak fotoğrafımız çekildi; parmak izlerimiz alındı. Yani fişlendik.

2) Sizin ve yazı işleri müdürünüzün tutuklanması hiç düşünülmedi.

Bizleri tutukladılar. Halen Ankara Merkez Cezaevinde yargıç önüne çıkarılmamızı bekliyoruz. En iyimser tahminle üç ay sonra duruşmaya çıkarılacağımızı sanıyorum.

Sayın Birand,

Size kendimizi tanıtmak için, 1987 yılında bir mektupla birlikte, yayın hayatına soktğumuz Toplumsal Kurtuluş dergisinin iki sayısından göndermiş, ilgi duymanız halinde sürekli göndereceğimizi belirtmiştik.

Ben, İlhan Akalın, Toplumsal Kurtuluş Dergisi'nin genel yayın yönetmeni;

Bilgesu Erenus, derginin Dönem Yayıncılık A.Ş. adına sahibesi; Yalçın Küçük, derginin yazarı;

Hüsnü Öndül, derginin yazarı ve hukuk danışmanı;

Orhan Gökdemir, derginin yazı işleri müdürü ayrı ayrı gözaltına alınıp Ankara DAL' da sorgulanırken, Milliyet gazetesinin "İşte Apo" yazınızdan dolayı dağıtımının engellendiğini ve hakkınızda 142/3-6'dan dava açıldığını bilmiyorduk. Zira gözaltına alındığımız 14 Haziran'dan itibaren 10 gün, gazete okuyamadık, radyo dinleyemedik, saatimize bakıp zamanı bilemedik, elimizi ve vücudumuzu sabunla yıkayamadık.

Tutuklanıp cezaevine gelince sizinle ilgili haberi okuduk. Ve durumumuzu bir kere daha, yeni bilgileri de katarak değerlendirdik.

Sayın Birand,

28 Haziran 88 tarihli Milliyet gazetesinde yayınlanan köşe yazınızı okuduktan sonra size yazmaya karar verdim.

"Basını hırpalamak olmaz" diyorsunuz. Basın denilince de günlük gazeteleri anlıyor ve anlatıyorsunuz. Sadece siz değil, Savcı Yardımcısı Yüzbaşı Ülkü Coşkun ve Sorgu Yargıcı da sizin gibi düşünüyor olmalı.

İğnenin ucu cildinize değince feveran ediyorsunuz. Nokta dergisine demeç veriyor, köşenizde yazıyorsnuz;

Çuvaldızın bütünü ile etlerine sokulanları görmezlikten geliyorsunuz. Bilmemeniz mümkün değil.

Biz size, sermayenin boyalı basını diyoruz, haklıyız.

Siz, aylık sosyalist dergileri yok sayıyorsuzunuz. Haklı olabilir misiniz?

Sizler, Kürt sorununu "hainler" "kansızlar" "bölücüler" sıfatlarıyla yazıyorsunuz. Bunlar haber oluyor.

Bizler, "Pen Klübü Kürt Merkezi Kurdu" "İsmail Beşikçi Türklerin onurudur" "PKK, Türk solunu eleştiriyor" diye yazıyoruz, dergilerimiz toplanıyor, DAL'da sorgulanıyoruz ve tutuklanıyoruz.

Siz "Basını hırpalamak olmaz" diyorsunuz.

Bizler, basın özgürlüğünün özünü savunarak sizlere de yolu açmaya çalışıyoruz.

Mektubumun size ulaşacağını biliyorum.

Zaman ayırarak okuyup okumayacağınızı doğrusu, bilemiyorum.

Devrimci selamlarımı sunuyorum.

İlhan Akalın
Ankara, 5 Temmuz 1987

Ankara Merkez Kapalı
Cezaevi 4. Koğuş
ULUCANLAR,ANKARA

"BÜYÜK" BASININ YAPAMADIĞINI BİZ YAPTIK

İsmet Solak
TGS Ankara Şube Başkanı

Son zamanlarda önemli olaylar yaşanıyor; Milliyet gazetesinde Abdullah Öcalan'la ilgili bir röportajın yayınlanmasını önlemek için polis devreye giriyor. Cumhuriyet gazetesinden Erbil Tuşalp gazetecilik faaliyetlerinden dolayı gözaltına alınıp salıveriliyor. Mehmet Ali Brand hakkında dava açılıyor.

"Büyük" basın ve kuruluşlarının bu konuda oldukça duyarlı davrandıklarını, bizler, "Sosyalist Basın"ın bir parçası olan bizler kapatıldığımız cezaevinden izliyoruz. Öyle olması gerekiyor, görevinizi yapıyorsunuz.

Milliyet ve Cumhuriyet gazetelerine haksız davranılmıştır, kaygılarınızı paylaşıyoruz.

Milliyet gazetesinden M.Ali Brand hakkında dava açıldı, ancak gözaltına alınmadı ve tutuklanmadı. Seviniyoruz.

Son günlerdeki haksız uygulamaların sahiplerinin de öyle gördüğüne inanıyoruz. Bu nedenle büyük basına yapmadıklarını bizlere yaparak, onlara mesaj veriyorlar. "Büyük" basın ve basın kuruluşları bunu görmezlikten gelerek bu ayrımı kabüllenmiş görünüyorlar. Bu basına indirilmiş bir darbedir. Kabüllenilmemelidir.

Bizler gazetecilik faaliyetlerimizden dolayı ben on beş gün, diğer arkadaşlarım on gün olmak üzere gözaltına alındık. On beş gün boyunca siyasi poliste, gizli örgüt soruşturması yapıldı. Daha sonra çıkarıldığımız DGM Yedek Hakimi tarafından yine gazetecilik faaliyetlerimizden dolayı tutuklanarak Merkez Kapalı Cezaevine konduk.

Milliyet ve Cumhuriyet gazetelerinin başına gelenleri bu sırada öğrendik.

"Büyük" basının ve kuruluşlarının bizlerin başına gelenleri henüz öğrenmediklerini ya da öğrenmek istemediklerini gördük.

Sizler ısrarla Erbil Tuşalp'in gözaltına alınmasını ve Milliyet gazetesinin basılmasını gündeme getirmeye çalıştınız. Bunun nedeninin "büyük" basınımıza yaranmak amacına yönelik olduğunuzu düşünüyoruz. Görevinizi yapmıyorsunuz.

Ne büyük yazık! Bizler adına değil Türkiye basını adına ne büyük yazık. Sizin adınıza yazık.!

Bizler önemli ve onurlu bir iş yaptığımıza inanıyoruz. Bizler "büyük" basının yapamadığını yaparak onurlu bir iş yaptık. Yaptığımızın gerekli ve yerinde olduğuna inanıyorum.

Basının büyük veya küçük olmasının önemli olmadığı burada da ortaya çıkmıyor mu?

Bu ayrım kabül edilmemelidir. Amerika PEN Klübü gönderdiği protesto telgrafında ayırmıyor. Doğru olanı yapıyor.

Bizler, büyüğüyle küçüğüyle Türkiye basınının bir aile olduğunu düşünüyoruz. Birbirimize kızsak da, beğenmesek de böyledir. Bu ailenin her ferdine önemli sorumluluklar yüklüyor. Biz, sorumluluğumuza sahip çıktığımıza inanıyoruz.

Diğer fertler de sorumluluklarına sahip çıkmalıdır.

Saygılarımla
Orhan Gökdemir
Toplumsal Kurtuluş
Yazıişleri Müdürü

Refah Partisi'ne yakın Risale Yayınevi tarafından yayınlanmaya başlanan Dış Politika Dergisi'nin ilk sayısında Yalçın Küçük'ün "Sol: Dünya ve Türkiye" başlıklı incelemesi yer aldı. 1987 yılı Aralık Ayı'nda kaleme alınan bu incelemeyi, Dış Politika Dergisi yayınladıktan sonra ve Temmuz Ayı'nda aktarmayı planlıyorduk. Avrupa'daki solun gelişmesi ve özellikle Fransa'daki seçimler, güncelliğini koruduğunu düşünüyoruz.

SOL: DÜNYA VE TÜRKİYE

Yalçın KÜÇÜK

Bunalım, bir açıklığı da beraberinde getiriyor; birçok nedenleri var. Her bunalımda bunalmış yapının tüm iç çamaşırları gözleniyor ve vücudun hasta ve sağlıklı yanları birbirinden ayrılıyor. Hasta ile doktor ve eğer bunalım ciddi ise doktorlar arasında tartışma, buna konsültasyon da deniyor, kaçınılmaz oluyor; bunalım dönemleri, tıpkı kuruluş dönemleri gibi, tartışma düzeyinin ve özgürlüğünün yükseldiği zamanlar olarak da ortaya çıkıyor.

Türkiye ve dünya solunun bir bunalım içinde olduğu konusunda bir tartışma sürüyor; dünya solunun bir bunalım içinde olduğunda kuşku yok. Türkiye solu, içine girdiği bunalımı açıklıkla kabul etmiyor; ancak içine girdiği arayış süreci ve yaşadığı saplantılar, bunalımın göstergeleridir. Saplantı kadar sapma da bir çıkış yolu ihtiyacına işaret ediyor.

Ne zaman başlıyor; söylemek zor görünüyor. Dünyanın tümü için bir başlangıç tarihi bulmak daha da zor olabilir; bunun yerine, bunalımla ortadan kalkalanlara işaret etmek daha yararlıdır. Dünyada kapitalist yönetimin ve Türkiye'de siyasal sistemin temel dayanak ve varsayımlarının yıkılmasını bunalımın başlangıcı ve kendisi olarak alabiliyorum. Şöyle formüle edebiliyorum: Dünyada kapitalist yönetimin parametreleri ve Türkiye'de siyasal yönetimin dayanakları yıkılırken, dünya sağı, bundan kapitalist sağı kastediyorum, daha radikalleşti ve daha sağa kaydı. Dünya solu, hazırlıksız yakalandı. Türkiye solu, ekonomik sağın daha da sağa kaymasına, eylem planında radikal tepkilerle çıktı; ancak teorik ve ideolojik planda daha radikal bir silahı olmadığı için, toplumun daha da sağa kaymasını önleyemedi.

Şimdi açabilirim: Dünya kapitalizminin organik yasası olan sabitlikleri yıkıldı. Sabitlikleri, parametrelere de benzetilebilir, vücudun iskeleti olarak ya da kemikler kümesi biçiminde anlamak mümkündür. 1930 yıllarında Büyük Bunalım'dan sonra ortaya çıkan ve "Keynesian Revolution" adı da verilen sabitlikler sistemi yıkılıyor; Breton Woods'da kabul edilen uluslararası ödemelerde dolara bağlı sabit kurlar sistemi, daha sonra Philippe Eğrisi olarak adlandırılan, yüzde beşlik enflasyon ve işsizlik sınırları arasında enflasyon ile işsizliği birbirine karşı değiştirme kuralı geçerliliğini yitiriyor. Sabitlikler, bir refah devleti anlayışına bağlıdır; dolara bağlı sabit kur sisteminin yıkılması halinde dünya ekonomik bunalımının geleceği ve enflasyon ile işsizliğin rakam olarak toplandığında yüzde onluk sınırı aştığı zaman tek tek ülkelerde sosyalist devrimlerin olacağı korkusu gerçekçi olmadığını gösteriyor. Dünya kapitalist sistemin kendi menecment kurallarının sınırına geldiği zaman hem dünya ekonomik bunalımın ve hem de sosyalist devrimlerin patlamayacağını duymuş olması büyük bir rahatlıktır; korkudan kurtulmaya başlıyor. Korkusunu yenerken kendi ekonomik anayasasını parçalamakta daha cüretkar davranabiliyor.

Dünyada kapitalist menecmentin parametreleri yıkılırken Türkiye'deki rejimin siyasal dayanağı olan kemalizm çürümeye başlıyor. Türkiye'de bunalımın ortaya çıkışı ile kemalizmin çürümesi eş zamanlıdır; birbirini tanımlıyorlar.

Burada başka çalışmalarımda yaptığım bir düzeltmeden söz etme zorunluluğunu duyuyorum. İsmet İnönü ile iktisat bakanı Celal Bayar ve Süleyman Demirel ile iktisat müsteşarı Turgut Özal arasındaki tartışma ve nöbet değişimini abartmak, Türkiye'de bilimsel körlük anlamına geliyor. TKP-TİP yazınızda olduğu türden 1950 yılını bir demokratik

devrim saymak ya da kemalist yazarlarda okunduğu biçimiyle 1950 Seçim'ini bir karşı-devrim olarak nitelemek, ağaçlara bakarken ormanı görememek anlamına geliyor. 1950 bir devrim ya da karşı devrimi değil, bir devamlılığı anlatıyor; 1950-1960 yıllarını da kemalist restorasyon dönemi içinde düşünmenin zorunlu olduğuna inanıyorum.

Kemalizmin çözülmesi ve çürümesi, bundan sonradır; 1960 ve 1971 ile 1980, çözülme süreci içinde kilometre taşlarına işaret ediyor. Devrimci solun kemalizmden hayal kırıklığı ile kopma süreci ve islamik sağın siyasal örgütlenmesi hep 1960 yıllarının ikinci yarısına denk geliyor: bunalımı buradan başlatabiliyorum.

Dünya kapitalist sisteminin menencment parametrelerinin sallanmaya başlamasını da Amerika Birleşik Devletleri'nin Vietnam Savaşı'na bakışı ile Türkiye'deki bunalım üst üste geliyor. Hem keynezyen refah devleti ve hem de kemalizm, bir orta yoldur; orta yol yıkılmaya başlıyor. Dünya ve Türkiye kapitalizmi, daha sağ arayışlar içine giriyor ve korkusunu artırma ve yenme süreci içinde, en sağ radikal çözümleri, kapitalizmin çözümleri olarak ortaya çıkarabiliyor.

Solun krizinin böyle başladığını sanıyorum. Dünya kapitalizmi, ekonomik bunalımına sağ radikal çözümler ararken dünya solu hazırlıksız yakalandığını açığa vuruyor. Önce batı Avrupa solu, bir uzlaşma tuzağına düşüyor ve daha sonra dünya solu bir demokratizm batağına saplanıyor. Yakın zamanlarda ise bunlardan çıkış süreçlerini başlatmış bulunuyor.

Türkiye'de radikal entelijansiyanın, Anglo-Amerikan üniversitelerinden alarak, bir zamanlar yoğun bir biçimde kullandığı bir kavram oldu; "köprü tuzağı" kavramı, Boğaz Köprüsü tartışmalarında Türkiye solunun kavramsal dayanaklarından birisidir. Radikal sol, Türkiye'de bir boğaz köprüsü yapılamayacağını hiç bir zaman ileri sürmedi; Köprü tuzağına düşüleceğini, birinci köprünün ikincisini ve bunun bir üçüncüsünü zorunlu yapacağını söyledi, durdu. Zaman, radikal entelijansiyayı haklı çıkardı.

Başta İtalyan Komünist Partisi, Avrupa Solu, şimdi uzlaşma tuzağına düşmüş görünüyor. Son derece yüksek oy limitine ulaşınca, İtalyan Komünist Partisi mevcut sistemle uzlaşma içinde yaşayabileceğini göstermek için adımlar atmaya başlıyor. Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu kabul etmek, NATO'ya razı olmak, İtalyan komünizminin uzlaşmacı tutumunun önemli adımları olarak atılıyor; bu adımlardan sonra "uzlaşma tuzağı" başlıyor. Uzlaşma adımları, harekete geçirdiği mekanizmalarla yeni uzlaşmalara davetiye çıkarıyor; bugün Avrupa solunun yeni uzlaşmalara hazır olduğu anlaşılıyor.

Avrupa solu, "uzlaşma tuzağı" içinde kendisiyle çürüyen kapitalist sistem arasında sürekli köprüler kurarak kokuşan sistemin ayrılamaz bir parçası olma tehlikesiyle karşı karşıya geliyor. Burada, şimdi, bunu göstermek istiyorum.

Gianni Cervetti, İtalyan Komünist Partisi Başkanlık Kurulu üyesi olmasının yanında Avrupa Parlementosu'nda bir temsilci ve Avrupa Parlementosu Komünist Grubu Başkanı olarak etkili bir yerde bulunuyor. Cervetti, hem İtalyan komünizminin ve hem de Avrupa Solu'nun önündeki en önemli sorunun Yuro-Left Birliği, Avrupa Solu'nun Birliği, olduğunu söylüyor. Şunları ekliyor: "Bizim bu yaklaşımımız, Avrupa ve özellikle Batı Avrupa toplumundaki önemli değişikliklerin, güncel sorunların ve bunların çözümünün tek tek Sol eğilimlerin önüne koyduğu görevlerin sonucudur. Bunun dışında ve bizim anlayışımıza göre, Sol bir monolitik yapı oluşturmamakta, fakat birlikte hareket ettiğinde Avrupa'nın yenilenmesi sürecini başlatabilecek, bir otonom parçalar bütününü meydana getirmektedir." (*) Yoldaş Cervetti, Avrupa'nın yenilenmesi, European Renovation, kurulmasına çok büyük önem veriyor Yuro-Left Birliğin en önemli ve belki de tek işlevi sayıyor.

Hemen eklenecekler var; Fransa'da yayınlanan Revolution dergisinin genel yayın yönetmen yardımcısı ve Komünist Partisi yöneticisi Gerard Streiff, Fransa'da parlak beyinlerin artık Marksizme gelmemesinden yakınıyor. (**) Büyük Britanya'da Marksizm Today Dergisi'nin editörü Martin Jacques da 1980 başından itibaren Komünist Partisi'ne yeni bir Marksist entellektüel kuşağın uğramadığına işaret ediyor. (***) Bunları son derece doğal ve doğru bulduğum için aktarıyorum; hiç kimsenin Avrupa'nın yenilenmesi için komünist olacağını sanmıyorum.

Avrupa'nın yenilenmesi komünistlerin işi değildir; bunalım burada yoğunlaşıyor.

Batı Avrupa'da üye sayısı açısından en büyük Komünist Parti'den, Doğu Asya'da dünyanın en kalabalık ülkesini yöneten işçi sınıfı partisine, Çin Komünist Partisi'ne geçiş büyük bir adımı gerektirmiyor; Sorunlar platform'unda bir adım bile zorunlu olmuyor. Burjuva liberalizminin değerenin yükseltilmesi, demokrasinin pencereden yeniden girmesi, Çin'de kapitalist restorasyon eğilimlerini güçlendiriyor ve "kapitalizm-sosyalizm" tartışmasını ortaya çıkarıyor.

Çin'deki gelişmeleri izlemek kolay olmuyor; Çince bilenlerin az olması ve daha çok Amerikan üniversitelerinin tekelinde bulunması, Çin ile ilgili değerlendirmeler konusunda da kuşkul olmayı zorunlu yapıyor.

Bununla birlikte "elimizde" güvenilir ip uçları veren bir kısa kaynak var; buna dayanabiliyorum. World Marksist Review'de, Çin Komünist Partisi Merkez Komitesi yayın organı Renmin Ribao ile Honqi gazetesinin sayfalarının incelenmesiyle <<A Survey of the CP China, Press>> yayınlandı: başlığı şöyle <<Against Bourgeois Liberalisation.>> Artık Çin Komünist Partisi, burjuva liberalizasyonuna karşı tutum alma gereğini duyuyor.

Açık ve acıklıdır; Renmin Ribao, 10 Kasım 1986 tarihinde başlayan ve diğer kentlere sıçrayan öğrenci eylemlerinin arkasında <<Batı türü demokrasi>> isteklerinin, her alanda <<Batı'yı taklit >>, <<imitate the West>>, eğiliminin bulunduğunu, eylemcilerin <<ulusal kültürü, halkın tüm ideallerini, ahlakı ve disiplini reddettiklerini>> ileri sürüyor. Hefei'deki Teknoloji Enstitüsü'nün eski rektörü Frang Liji, açıkça, <<topyekün batılılaşma ilkesini kabul ediyorum>> diyor ve <<son otuz yılda yaptıklarımızın hepsi, sosyalist sistem açısından, tam bir fiyaskodur>> diye ekliyor. (****) Devlet Konseyi Sekreteryası Başkanı Çen Junşeng ise bu eğilimlerin yeni olmadığına işaretle, <<kimilerinin kapitalizmin sosyalizmden daha üstün olduğunu iddia ederek Çin'in Batı modeline dönüştürülmesi zorunluluğundan>> söz ettiklerini belirtiyor.

Devrim'den uzun yıllar sonra, Çin'de <<Çin'i nihai olarak kurtaracak olan sistem kapitalizm mi, sosyalizm mi?>> tartışması yapılıyor. Batı'ya öykünme ve burjuva liberalizmini abartma, kaçınılmaz olarak kapitalizmin öne sürülmesini de beraberinde getiriyor. Bu nedenle Honqi Gazetesi, <<sosyalizm, Çin ulusunun gelişmesine yardım etti>> demek ve bunu ısrarla tekrarlamak zorunda kalıyor. (*****) Sosyalizm, Çin'de savunmaya geçiyor.

Bunalım ile savunma arasında bir yakınlık görüyorum; savunma olduğu sürece bunalım da varlığını sürdürüyor. Sol'un krizi, ilk kuruluşun kendisini bile tartışma masasına getirebiliyor; Batı Avrupa'da <<Ekim Devrimi'nin Yanlışlığı>> savları karşıtlarının değil ya eski solcuların ya da sözde solcuların silahı haline geliyor. İşte bu noktada 2 Kasım 1987 tarihinde Ekim Devrimi'nin yetmişinci yılı nedeniyle, Mihail Garbaçov'un yapmış olduğu konuşmada hemen ikinci paragrafta şunları söylemesini önemli buluyorum: <<Geçmiş yaşanılan kahramanlık ve dram, çağdaşlarımızın aklını sarsmaktan geri kalmıyor. Bizim tarihimiz tektir ve geri dönüşü yok. Hangi duyguları tahrik ederse etsin, o, bizim tarihimizdir ve bizim için değerlidir. (Alkışlar) Şimdi biz, bakışımızı dünyayı sarsan Ekim günlerine çeviriyoruz; onda sağlam ahlaki dayanaklar ve öğretici dersler alıyoruz ve buluyoruz. Ve Ekim Devrimi ile gerçekleştirilen sosyalist seçimin doğruluğuna tekrar tekrar inanıyoruz.>> (******) Genel Sekreter Garbaçov'un bu önemli konuşması, bir muhasebeyi içeriyor. Günlük basında yapılan yanıltıcı aktarmaların aksine; çok inançlı bir savunmayı içeriyor; Garbaçov'un bu konuşmasını, Stalin'in ölümünden ve Yirminci Kongre'den sonra yapılmış Stalin'i en çok öven ve savunan konuşma olarak görüyorum.

<<Bu yıldönümünde, Üçüncü'sünden, Komünist Enternasyonal'den söz etmek gereğini duyuyorum. Bu konuda tüm gerçekleri ortaya koymak, onun özgün ve tüm tarihini yazmak hala bir görevdir. Bütün eksikliği ve yanılgılarıyla birlikte, tarihinin bazı sayfalarının hatırlattığı acılar ne olursa olsun, Komintern, bizim hareketimizin büyük geçmişinin bir parçasıdır. Ekim Devrimi ile doğan Komintern, yalnızca bir enternasyonalizm ve devrimci kardeşlik okulu olmakla kalmamış, aynı zamanda, enternasyonalizmi, emekçilerin çıkarları, ulusların ve halkların toplumsal ilerlemesi için sürdürülen mücadelenin etkin silahı yapılmıştır. Yirminci yüzyılın gerçek şövalyeleri, dünyanın her yerinde ezilen milyonlarca insanın acılarını kendi acısı sayan, onların taleplerini duyan,

onları mücadeleye yönelten, soylu özlemlerin, geriletilemeyen cesaretin sahipleri, onurlu ve sorumlu insanların hepsi, Komintern insaflarından çıkmıştır. (Alkışlar) (*******) Bunları da Garbaçov söylüyor ve artık, Komünist Enternasyonel, Kominform ve hatta komünist ve işçi partileri konferansları döneminin de gerilerde kaldığını eklemeyi ihmal etmiyor.

Burada durmam gerek; solun dünya bunalımının, kendi içinde, bir büyük güven çekirdeğini de ortaya çıkardığı görülüyor. Bunalımda, 1930 ve 1940 yıllarında ve Stalin'in önderliğinde kurulan temel yapıda ortaya çıkan paslanma ve aşınmalara çare bulmadaki gecikmenin de önemli bir payı olmalıdır; yavaş yavaş kabul görüyor. Gecikmiş sorunlara çare ararken bir yöntem veya bakış açısı olarak çıkan <<perestroika>> tutkusu, aynı zamanda, reel sosyalizmin kendisine duyduğu büyük güvenin açılımını da anlatıyor. Sistem, kendi kendisine, belki de şimdiye kadar dile getirilmiş olanların en şiddetlisi eleştirileri yöneltmekten çekinmiyor.

Bunun anlamını şöyle görüyorum; 1956 Macaristan, 1968 Çekoslovakya ve 1980 Polonya sınamalarından sonra, sosyalizmin yeni kuşakları kendi sistemlerinin sahibidirler. Sorunlara da sahip çıkabiliyorlar.

Bu güveni, sosyalist sistemin dışına bakışta da görüyorm. Batı Avrupa ve dünyanın başka yerlerindeki komünist partilerinin Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülke komünist partileriyle birklikte konferanslar düzenlenmesi konusunda belirgin bir isteği formüle etmelerine karşın, sosyalizm ülkelerindeki partiler, bu yönde, en azından fazla aceleci davranmıyorlar. Dünya devrimci ve sosyalist hareketleri, bir arayış çeşitliliğine bırakılmış görünüyorlar; bunu da ayrı bir güven belirtisi sayabiliyorum.

Dünya sosyalist sistemi varlığını sürdürebilmek için, yeni sosyalistk devletler ihtiyacını geride bırakmışa benziyor. Artık yeni sosyalist devletler, her ülkenin kendi özgün ihtiyacının gelişiminde aranıyor.

Böyle bir değerlendirme içinde dünya devrimci ve ilerici hareketlerinde üç ayrı yolu saptayabiliyorum. Birincisini anlatabilmek için çok uzaklara gitmeye gerek yok Türkiye yeterli ipuçlarını sağlıyor. Birinci yola <<uzlaşmacı yol>> denebilir; bu isimlendirme dışardan değil, yolun sahiperinin dillerinden çıkıyor. TİP ve TKP, yeni açıklama ve benim tercih öttiğim niteleme ile Tö Be KP, açıkça bir <<ulusal uzlaşma>> planını öne sürüyor. Saçak Grubu, hiç çekinmeden <<milli uzlaşma>> diyor ve Yenigündem Çevresi ise önceleri <<sivil toplum>> ile bu türün öncülüğünü yapmakla birlikte şimdi yalnızca açıkça <<uzlaşma>> sözcüğünü kullananlara sempati ifade ediyor.

İçerde sermaye kesimi ve partileriyle uzlaşma söz konusudur; uzlaşma listesinin başında Süleyman Demirel ve partisi DYP geliyor. Dışarda tekeller veya tekellerin ekonomik örgütü AET ile uzlaşma son derece açık bir biçimde formüle ediliyor. Bir de dinci akımlarla uzlaşma isteniyor.

Aralarında fark var; Saçak Grubu dinci akımlarla beraberliği daha az öneriyor. Ancak hem <<milli>> ve hem de <<ulusal>> uzlaşma çizgisini, kemalist bakış açısı belli ediyor. Burada dinci akımlarla, kuşkusuz islamcı siyasal hareketlerle yakınlaşma, bir içten bakış olmaktan daha çok, bir yanı ile sermaye partilerine kesin güven verebilmek için gerekli oluyor ve diğer yanıyla da bu formül, uluslarası planda da ileri sürüldüğğü için bir ithalat zorunluluğundan ileri geliyor.

Şili'de veya Bangladeş'te önerilen formül de uzlaşma yaklaşımıdır; önce sol içinde ve daha sonra <<demokrat>> olan bütün sermaye partileriyle ve özellikle hristiyan ya da müslüman partilerle birlik kurmak temel strateji olarak ileriye sürülüyor. <<Demokrat>> olmak için de iddia veya çok zaman yakıştırma yeterli sayılabiliyor.

Türkiye'deki bu üçlü uzlaşmacı yaklaşım, kemalist olduğu kadar da Avrupacı veya örosantrik bir nitelik taşıyor. Yalnızca ekonomik anlam değil ekin ve daha önemlisi siyasal birlik anlamda örosantrik, Avrupamerkezli bir bakış açısını savunuyorlar. (********) Kuşkusuz, yavaş yavaş ve islamcı olmayan bakışların dışında da siyasal birlik söz konusu olduğunda, böyle bir birliği net bir biçimde Avrupa dışında arayan akımlar da çıkıyor.

İkinci yolu, tam bunun karşısına koyabiliyorum; Nicaragua'dan söz etmek gerekliliğini duyuyorum. Bir tipoloji çiziyor; küçücük Nicaragua'da devrimi yapanlar mevcut komünist partisiyle çelişki içinde olan hare-

ketlerdir. Nicaragua Devrimi'nin yöneticilerinden birisi, İç İşleri Bakanı Tomas Borge, bir mülakatında bunu çok açık olarak ifade ediyor ve şunları söylüyor: <<Sovyetler Birliği ve diğerleri, Devrimci değişikliklerin temsilcilerini yalnızca Latin Amerikan komünist partileri olarak gördükleri için ve başka türlü düşünmeleri de mümkün olmadığından bizi desteklemediler>> (*********) Küba, hariç hiçbir devlet, hiçbir kuruluş, Nicaragu'a devrimcilerine yardım etmiyorlar.

Devrimci Borge şunları da söylüyor: <<Sovyet stratejisinin değil, ülkedeki koşulların sonucu oldu.>> Nicaragua Devrimi'ni böyle anlatıyor ve başarıdan sonra Sovyetler Birliği ile ilişkiler konusunda ise şu bilgileri veriyor: <<Kuşkusuz şimdi, iktidarda olmanın verdiği imkanlarla, onalara, kendimizi anlatabiliyoruz ve ne olduğunu, anlamaya başlıyorlar. Bu da, Sovyetler'in gösterdiği yüksek düzeyde dayanışmayı, sizi temin ederim ki en küçük bir koşulu bile yok, anlatıyor. Örnek bir dayanışmadır; saygılı, ancak geniş ve kapsamlı bir dayanışma oluyor.>> (**********) Bunun, tekil bir yaklaşım olmadığını ve olmayacağını düşünüyorum.

Bu tipoloji, iki yeni gelişmeye dayanıyor. Sosyalist sistemin dünya çapındaki en önemli sorunu yeni sosyalist güçler olmaktan çıkıyor ve bir nükleer savaşı önlemek, sistemi, kapitalizmden daha fazla tehdit eden bir tehlike olarak algılanıyor. Geleneksel hareketler birer barış klübüne dönüşüyorlar. Bunun karşılığında, her devrim, devrim adına layık olduğu ölçüde, dünya sosyalist sistemi ile dost olmayı arıyor ve büyük bir destek görüyor.

Üçüncü yol, bu ikisinin arasındadır. New York'ta yayınlanan ve bir zamanlar <<Üçüncü Dünya>> denilen ülkelerin genç kuşakları üzerinde etkili olan Monthly Review'in bir başyazısından çıkarabiliyorum; kriz çözümlemesi, dünya solculuğunun iştigal alanlarının başında yer alıyor. Dünya kapitalizmi yeni bir krize doğru yol alırken, Monthly Review olabilecekleri tahmin etmek için şunları ileri sürüyor: <<İki ekstrem, bir uçta ihtilal ve diğerinde otoriter diktatörlüktür.>> (***********) Ancak Amerika Birleşik Devletleri için bunların her ikisini de fazla buluyor ve sıraladığı bazı koşullara bağlı olarak <<bunlar arasında birşey daha muhtemeldir>> diyor.

Koşulları, aktararak, sayıyorum: 1) Bunalımın şiddeti, 2) Yönetici sınıfın, sistemin sornlarını anlayan ve bunlarla başetmeyi bilen bir lider kadrosunu çıkarabilmesi, 3) Kütlesel yoksulluk ve acının derecesi, 4) Bunalımın kurbanlarının meşru hakları saydıkları hedefler için mücadele karşılığı, ve 5) Her iki tarafın hem sistemi saklı tutan ve hem de bunalımdan çıkarak yeni bir makul istikrar dönemine girmesini sağlayan bir tür 'tarihsel uzlaşma' bulma kapasitesi. Üçüncü yol, tüm üçüncü yolda olduğu gibi, akadamik kalmayı ve yerinde saymayı tercih ediyor.

* Gianni Cervetti, There is no other way, World Marxist Review, October 1987, s. 49.

** Gerard Streiff, intellectuals in the Presentoday French Society, World Marxist Review, July 1987, s.109 ve sonrası.

*** Martin Jacques, Marxism in Britain: Past and Present, World Marxist Review, October 1987, s.131.

**** A Survey of CP China Press: Against Bourgeois Liberalisation, World Marxist Review, 1987, July, s.85.

***** İbid.,s.88

****** Mihail Gorbaçov, Put Oktyabrya-put' pervoprohodtsev, 2 Kasım 1987.

******* Mikhail Gorbachev, October and Pereetroika: the Revolution Continves, Moscow, 1987. s.72.

Mihail Garbaçov, Yolumuz, Ekim'in Yolu, Öncülerin Yoludur, Toplumsal Kurtluş, Aralık, 1987, s.52.

Dönem Yayıncılık, bu konuşmayı ayrı bir kitap olarak yayınladı. Ancak ben çevirileri Rusça aslından yapıyorum.

******** 1 Mayıs 1987 tarihinde İstanbul'da Beyoğlu'nda yapılan Eylül sonrasının ilk kütlesel 1 Mayıs Toplantısında yaptığım konuşmada, Avrupa ile siasal birliği kesinlikle reddettiğimi açıklamıştım.

Y.Küçük, Bir Soran Olursa, İstanbul, 1987.

********* Tomas Borge on the Nicaraguan Revolution, New Left Review, July/August 1987, s.55.

********** İbid, s. 56

*********** The Coming Crisis and the Responsibility of the Left, Monthly Review, July 1987, s.4.

40'LI YILLAR İLE 44. YILINDAKİ BULGARİSTAN SOSYALİST DEVRİMİ

F.ÖLMEZ

1940 ve sonrası yıllar hatırlanınca, hemen o yıllarda sekiz ülkede gerçekleşen (Bulgaristan, Romanya, Macaristan, Polonya, Çekoslovakya, Yugoslavya, Arnavutluk, Almanya) devrimler akla geliyor. Aradan 44 yıl geçmesine karşın, hala bu devrimler üzerindeki tartışmalar bitmiş değil. Bu tartışmaları yaratanlar yalnız burjuva teorisyenler değil, aynı zamanda, adlarını "sol" "sosyalist" "komünist" alan "teorisyen" ve örgütler de katılmaktadır. Özellikle ikinci kesimde yer alan sol tartışmacılar 40'lı yılların devrimlerini anlamakta zorluk çekiyor; o tarihlerde gerçekleştirilen devrimlerin niteliğini yanlış kavramlarla ifade etmektedirler. Bulgaristan Sosyalist devrimini incelerken bunlar üzerine duracağız. Burjuva teorisyenlerin iddialarına gelince;

Bu yalancı ve iftiracı yazarlar söz konusu sekiz ülkede gerçekleşen devrimleri devrim olarak kabul etmiyor; onlara göre bu devrimler "yığınsal savaşım olmadan, dıştan ihraç yoluyla, Sovyet Kızıl Ordu'nun belirleyici rolüyle" olmuşlardır. Acaba gerçekler nedir? Şimdi buna bakalım.

Bilindiği gibi sekiz ülkede gerçekleştirilen devrimlerin tümü faşist işgal dönemine raslamaktadır. Sekiz ülkedeki faşist işgale karşı savaşım kitlesel olarak, bu ülkelerde bulunan partilerin, örgütlerin öncülüğünde olmuş; savaşım yalnız faşist Alman ve İtalyan işgalcileri kovmakla yetinmeyip, bunların uydusu olan yönetimleri de devirmişlerdi. Devrilen yönetimler yerine proleterya diktatörlüğünün bir başka biçimi olan "Demokratik Halk İktidarları" kurulmuştu.

Sekiz ülkedeki savaşım biçimi, "Halk Kurtuluş Orduları" ya da "Vatan Cepheleri" şeklinde olmuştu. "Daha 1942'de Yugoslavya ve Arnavutluk Halk Kurtuluş Orduları ülkenin büyük kesimlerinde kontrolü ele geçirdiler, ezgi aygıtını yıkıp yeni erk organlarını kurdular. Kasım 1943'te Yugoslavya Antifaşist Halk Kurtuluş Konseyi, Jajce'deki ikinci dönem toplantısına kendisini ülkenin en yüksek yasama organı ilan etti ve kurtarılmış bölgelerde eylem yürüten geçici hükümet Yugoslavya Ulusal Kurtuluş Komitesi'ni kurdu. Arnavutluk Ulusal Kurtuluş Cephesi, Partizan Ordusu'na dayanarak halkı utkan 9 Eylül 1944 antifaşist ayaklanmasına götaürdü...

"Polonya'da faşist Alman işgalcilerine karşı direniş Temmuz 1944'te geçici hükümet Polonya Ulusal Kurtuluş Komitesi kurulduktan sonra devrim düzeyine yükseldi. Çekoslovakya'da aynı şey, devrim başlangıcı sayılan Slovakya Ulusal Ayaklanmasından (Ağustos 1944), Koşice hükümetinin kurulmasından (Nisan 1945) ve Prag ayaklanmasından (Mayıs 1945) sonra oldu. Romanya'da ilk adım faşist Antonescu rejiminin yıkılmasıyla (Ağustos 1944), Macaristan'da ise Debrecen'de geçici hükümetin kurulmasıyla (Aralık 1944) atıldı." (1)

Bu sekiz ülkedeki 'Halk Kurtuluş Orduları' veya 'Vatan Cepheleri' faşizme karşı savaşımlarında binlerce, yüzbinlerce kişi yer almış; "Yugoslavya Ulusal Kurtuluş Ordusu'nda 800 bin er ve subay, Arnavutluk 70 bin, Bulgaristan'da 40 bin partizan, Polonya'da ise 2 milyondan fazla Polonyalı faşizme karşı değişik cephelerde savaşıyordu." (2)

Yine bu faşizmden kurtuluş sırasında, yüzbinlerce militan şehit düşmüş ve örnek olsun, "Yugoslavya Komünist Partisi 50 bin, Çekoslovakya Komünist Partisi ise 25 binden fazla üyesini yitirmişti." (3)

Görüldüğü gibi, yalancı ve iftiracı burjuva teorisyenlerin "yığınsal olamayan devrimler, dıştan ihraç " ve benzeri iddiaları tümden uydurmadır.

Bu kısa açıklamalardan sonra gelelim

Bulgaristan Sosyalist Devrimi'ne.

Bulgaristan Sosyalist Devrimi 9 Eylül 1944'te gerçekleşti. Yani 44 yıl önce Komünistler, ülkede bulunan tüm antifaşistleri birleştirerek Vatan Cephesi'ni kurmuş ve bu Cephenin bayrağı altında -Sovyet Kızıl ordu'nunda yardımını alarak- "kapitalizme, monarjiye, faşizme ve gericiliğe karşı" zafere ulaşmıştı.

Ne var ki, yazımızın başında da belirttiğimiz gibi, Bulgaristan devriminin niteliğini, özünü kavramakta, anlamakta zorluk çeken "sol tartışmacılar" kafalarında, şekillendirdikleri aşamacılık teorilerine göre bu devrimi adlandırmakta, söz gelimi", 9 Eylül 1944 yılını "demokratik devrim, 1947 yılını ise "sosyalist devrim" olarak nitelendirmektedirler; hem de büyük bir bilgiçlikle ve Dimitrov'dan bunca alıntılarla.

Önce şunu belirtelim ki; Marksizm-Leninizmin özünü yakalamadan ne Bulgaristan devrimini, ne de Sovyet Ekim Devrimini anlarız. Marksizm-Leninizmin can alıcı noktasını yakalamadan ne Lenin'i ne de Dimitrov'u anlarız. Hatta Lenin'i Lenin'le, Dimitrov'uda Dimitrov'la çeliştirmek mümkündür.

Artık bilinmesi gerekiyor, özellikle Türkiye'de: Sosyalizm bir bilimdir. Palitika bir sanattır. Sosyalizmin bir bilim olduğunu kavramadan, politikanın büyük bir sanat olduğunu öğrenmeden bir yere varamayız.

Türkiye'deki aşamacıların Lenin'in "Ne Yapmalı" ile "Sol Komünizmde" yazdıklarını anlamaları pek mümkün görünmüyor. Türkiye'deki aşamacıların 1947 yılına kadar hep "demokratik-halk iktidarından" söz eden Dimitrov'un; "Öte yandan Sağ-oportünistler, proleterya diktatörlüğü ile burjuva diktatörlüğü arasında kalan özel bir "geçici demokratik aşama" kurmuşlardır. Bu 'uyduruk' 'geçici aşamaya' 'geçici biçim' adını da vermişler, hatta Lenin'in kullandığı kelimeleri kullanmışlardır. Ama bu tip dolandırıcıları teşhir etmek çok kolaydır." (4) sözlerini anlamaları hiç mümkün görünmüyor. Aşamacıların mantıklarına göre hem Lenin, hem de Dimitrov yazdıklarıyla, söyledikleriyle çelişiyor. Bunları belirttikten sonra 1942 yılına "aşamacı Dimitrov"a dönelim.

Vatan Cephesi'nin kuruluş tarihi 1942'dir. Bu tarihte ülkede bulunan tüm antifaşistleri tek bir cephede, Vatan Cephesi'nde toplama fikri Dimitrov'dan geliyordu. Ki kısa bir süre sonra Dimitrov başkanlığında Vatan Cephesi Programı hazırlandı. Fakat, hazırlanan bu programda proleterya diktatörlüğünden söz etmiyor, yalnız "Hitlerci hükümeti düşürmek, yerine ulusal bir Bulgar hükümeti kurmaktan" bahsediyordu.

Büyük tartışma ve uğraşlardan sonra Cephenin kuruluşu başarılmış, ülkenin değişik yerlerinde illegal Vatan Cephesi Komiteleri oluştrulmuştu. Nitekim, 9 Eylül 1944'te "eylül sosyalist devrimi" gerçekleşiyor. Ne ki gerçekleşen devrime Dimitrov Sosyalist devrim değil, 'Demokratik Halk devrimi' diyor. Neden acaba? Bunun nedeni ikidir:

Bir: O koşullarda ne Dimitrov ne de diğer yedi ülkede gerçekleşen devrimlerin önderleri Halk Demokrasilerinin Proleterya diktatörlüğünün bir başka biçimi olduklarını anlayacak deneyim ve teorik zenginliğe sahip değillerdi. Ancak bu süreç içerisinde elde edilen deneyimlerle belli oldu; Halk demokrasilerinin niteliğini kavramak mümkün oldu. Ki Bulgaristan Komünist Partisi'nin daha sonraları yaptığı değerlendirmede "demokratik-halk erkinin proleterya diktatörlüğü işlevini gördüğünü, 9 Eylül 1944'ün Sosyalist Devrim olduğunu söyledi. Bu yazının sonunda alıntı olarak vereceğiz.

İki: Dış Koşullar: Dimitrov 1947 barış anlaşmasına kadar 9 Eylül devrimine gerçek adını vermediğini bizzat kendisi söylüyor: BKP 5. Kongesi'nde (Aralık 1948) yaptığı konuşmada açık bir şekilde söyledi ve "Özeleştiri" biçimde bahsetmişti: "9 Eylül Ayaklanması, henüz Hitler Almanya'sına karşı savaşın süregelen şartları altında yapılmıştı. Bu savaşın zaferle sonuçlanmasındaki çıkarlar, hiç kuşkusuz, her şeyin üstünde duruyor ve bu çıkarlara zarar getirecek her türlü hareketten sakınmak gerekiyordu. Bu dönem içinde 9 Eylül'den sonra ülkemizin gelişmesinde, savaşın sonuna ve barış anlaşmasına kadar, Partimizin Çalışmasını değerlendirirken, bu önemli durumu ve ülkemizin, Hitlerci Almanya'nın eski uydusu sıfatıyla özel müttefik kontrol komisyonunun denetimi altında bulunduğunu, bu komisyonda halk yönetimine karşı düşmanca tavır takınmış İngiliz-Amerikan temsilcilerinin bulunmakta olduğunu da kesinlikle gözden ırak tutmamak gerekir." (5) şeklinde Dimitrov'un "özeleştirileri" devam ediyor. Uzatmaya gerek yok. Yalnız konunun daha da iyi anlaşılması için bahsedilen "dış politikaları" açmakta yarar var.

Sekiz ülkede devrimlerin başarı göstermesi, Sovyet Kızıl Ordu'nun faşist Hitler ordularını bozguna uğratması hem ABD hem de Büyük Britanya'da büylük korkular yarattı. ABD ve Büyük Britanya'nın Anti-Hitler koalisyonunda yer almalarının verdiği yetki, Bulgaristan ve diğer ülkelerde yapılan devrimleri sobete etmek için bin bir türlü yola başvuruyorlardı:

"Anti-Hitler koalisyonunun başlıca üç devleti -SSCB, ABD ve Büyük Britanya, Kırım Konferansı sırasında (Şubat 1945) ulusal ekonomik yaşamın yeni baştan düzenlenmesine yönelik uyumlu bir politika uygulama, savaş sonrası Avrupa'sında "kurtulan halkların Nazizm ve faşizmin son izlerini de ortadan kaldırmasını ve kendi seçtikleri demokratik kurumları yaratmasını sağlayacak"(*) bir düzeni yerleştirme konusunda anlaştılar. Ama ortak düşman olan Hitler Almanyası bozguna uğratılır uğratılmaz bağlaşıklar arasında sosyal düzenlerinden kaynaklanan çıkar çelişkileri açıkça ortaya çıktı... ABD ve Büyük Britanya gizlice, anti-Hitler Koalisyonunca ortaklaşa alınan kararlara ters düşen, tamamıyla başka bir politik çizgi izliyorlardı. Daha 1945 sonbaharında ABD Cumhurbaşkanı H.Truman'a gönderdiği telgrafta Britanya Başbakanı W. Churchill "Moskovların Avrupa'nın ortasında ilerlemesinden" derin kaygı duyduğunu belirtti. Ertesi yılın Mart ayında, Fulton'da Churchill, komünistlerin sözde Avrupa'nın kalbinde "demir perde" oluşturduğu üstüne uğursuz bir konuşma yaptı ve "Doğu komünizmine" karşı İngiliz-Amerikan bağlaşıklığını kurma çağrısında bulundu. Bir yıl sonra ABD Cumhurbaşkanı H.Truman, tarihe onun adıyla geçen dış politika doktrinini ilan etti. Bu doktirinin amacı gerici rejimleri "demokrasi ve özgürülük" uğrunda desteklemek ve Avrupa'nın "totaliter" devletlerinde karşı-devrimci çıkışlara yardımcı olmaktı. 1947 yazında açıklanan Marshall Palanının işlevi de, bu amaçlara hizmet etmekti." (6)

Dimitrov'unda bahsetmiş olduğu ve Türkiye'de nedense dikkate alınmayan ve önemsenmeyen "dış koşullar" bunlardır. Nitekim daha önceleri yazdığımız gibi, 1947 barış anlaşması imzalanır imzalanmaz 9 Eylül 1944'ün Sosyalist Devrim olduğu vurgulanmıştır. Yine BKP MK Politik Büro Üyesi BHC Bakanlar Kurulu Başkanı Grişa Filipov Bulgaristan Sosyalist Devrimin 40. yılında Barış ve Sosyalizm Sorunları Dergisi'nde yazmış olduğu makalede 9 Eylül 1944 Devrimini şöyle anlatıyor:

"Özü bakımıdan başından sonuna kadar sosyalist olan devrimimiz, Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nin anahatlarının yinelenmesi, kapitalizmden sosyalizme geçişin genel yasallıklarından yaşama geçirilmesi, proleterya savaşımı ilkelerinin Bulgaristan koşullarında yaratıcı biçimde uygulanması ve daha da öte geliştirilmesidir.

"... 9 Eylül Devrimi'nin utkusu, Marksizm-Leninizm'in somut biçimde gerçekleşmesinin bir örneği, ülkemizin özgül koşullarında proleterya savaşımı teorisinin yaratıcı biçimde geliştirilmesinin bir örneğiydi. Bu, herşeyden önce BKP'nin belirli koşullarda sosyalist erkin (proleterya diktatörlü) halk demokrasisi biçimini alabileceği görüşünü saptamasında ifadesini buldu. Devrim, Bulgar Devleti tarihinde yeni bir aşamanın, sosyalizme ve komünizme götüren yolda çok büyük ekonomik, politik, sosyal, kültürel ve tinsel gelişmeler aşamasını başlattı." (7)

Açıkça görüldüğü gibi, "herşey koşullara, zamana ve yere bağlı" oluyor. Demek oluyor ki, herhangi bir şeyi zamanı gelmeden söylemek, özellikle politikada, pek mümkün olmuyor. Bu bir. İkincisi de, önemli olan sosyal değişmelerin niteliksel sıçramaları değil, içerikleri ve özüdür. Ancak bunlar kavranıldığı süre içerisinde "sol tartışmacılar" Bulgaristan Devrimi'ni ve "aşamacı Dimitrov'un" gerçekte aşamacı olmadığını anlar.

(*) Tahran. Yalta. Potsdam. Belgeler Kitabı. Moskova 1970, s. 189

1) Barış ve Sosyalizm Sorunları, sayı 7, Temmuz 1984, "20. yüzyılın 40'lı Yıllarındaki Sosyal Devrimler", s. 39

2)Aynı yazı, s. 48

3) Aynı yazı, s.51

4) Georgi Dimitrov, Faşizme Karşı Birleşik Cephe, May Yayınları, s.109

5)Georgi Dimitrov, Seçme Eserler, Cilt III, s.254-255

6)Barış ve Sosyalizm Sorunları, sayı 7, Temmuz 1984, s.44-45 (aynı yazı)

7) Barış ve Sosyalizm Sorunları, sayı 9, Eylül 1984, "Yaratıcı Marksizmin-Leninizmin Gücü", s.21

EYLÜLİZM, BARIŞ, AYDINLAR
ya da
BARIŞ GENERALLERİ

Eyüp DEMİR

Devlet televizyonunda akşam 20.30 haberleri. Hiroşima ve Nagazaki'ye atılan dünyanın ilk çekirdekli silahını tahribatından söz ediliyor. Önce o yakıcı, köredici, korkunç, mantarın yükselişi ekranda. Ardından yok olan şehir, tanınmayacak hale *gelmiş insanlar* ve yıllar sonra yapılan bir anma töreni. Bombanın etkisiyle hala ölen insanlar olduğu haber verliyor. Spiker, gayet barışçı bir metni, ses tonunu hiç değiştirmeden, vurguları yutarak okuyor. Bu yüzden metni kaleme alanın uyandırmak istediği duyguları spiker ha-nım adeta dilinin üzerinde eziyor ve pelteleşmiş olarak çıkarıyor. Böyle bir metni okumaya alışık değil.

Metin yazarı "böyle bir metni kaleme almakla fazla mı ileri gidiyorum" diye düşünmüş olmalı. O'da alışık değil. Metni sonunda yumuşatmaya karar veriyor. Sonuna resmi Amerikan tezini ekliyor: "Atılmasaydı bu savaş bir yıl daha sürer ve bu taktirde milyonlarca insan ölürdü." Böylece haber metni yazarı, önce savaşı ve çekirdekli silahları lanetlemiş oluyor, ardından da iki şehirdeki bunca insanın gayet insani amaçlarla öldürülmüş olduğunu söyleyerek görünüşü kurtarıyor.

Televizyondaki bu barış şovunu izlerken bir eksiklik var ama ne diye düşünüyorum. Bu haberde bir eksiklik var Metin yazarının bomba atılmasını haklı gösteren bu son cümlesi değil. Başka bir eksiklik. Spikerin biteviye vurguları yutan sesi de değil.

Sonra anlıyorum. Dergilerde, gazetelerde ne zaman barıştan sözedilse, hemen bir demeç alınmanın adetten olduğu "barış genarelleri"nden bu kez sözedilmiyor. İflah olmaz barışçılarımıza gidip sorulmamış; "sayın falanca, barıştan ne anlıyorusunuz" diye. Eksiklik bu.

Neyse çok fazla sorun değil. Sayın falanca geçen sene, ondan önceki sene, yıllar boyunca barıştan hep aynı şeyleri anlıyor nasılsa. Seneden seneye "barış" diye başlayan cümleler değişmiyor. Bu nedenle TRK fazla gecikmiş sayılmaz. Sağlık olsun, o da seneye alır bu demeci. Barış söylevi çiçek değil ki solsun.

Eylülizmin reiformları başlıyalı beri bu televizyona bir haller oldu, çehresi değişmeye başladı. Solculara kapılar açıldı. Barış güzellemeleri haberlerdeki yerini aldı.

Televizyona çıkıyorlar çıkmasına da bayağı komik oluyorlar doğrusu.

Keşfedilmemiş yetenekte; gayet "entellektüel" sunucu, hafif, rahat, yılışık davranışlarla, vıcık vıcık kelimeler kullanarak "solcular"la söyleşiyor. Bir bakıyorsunuz, sol örgütçülükten mağdur Latife Hanım bu Bey'in karşısında, bir bakıyorsunuz 1968 olaylarını epey üzdüğü ve darılttığı Ertuğrul Özkök arzı endum ediyorlar. Bir yıl kadar önce televizyonun ikinci kanalı açılırken "bir kanalizasyon yetmedi ikincisini açıyorlar" gibi "güldürük" eleştiriler yönelten Müjdat Gezen bu keşfedilmemiş sunucu ile sıkı fıkı takılıyor. İktidar kanalizasyonlara gül suy ın döktü nedir? Son olarak "taze" hatunuyla birlikte Ferhangi bey bayağı "teatval" ve Türkçe'yi "hamuduyla yutarak" sanatlarını bir miktar arz-ı icra ettiler. Bu arada kendilerinin bağlama eşliğinde "Fransızca Türküler" çığırdığını da öğreniveriyoruz.

Sunucu, solcuları çok beğeniyor, bunları övecek kelime bulmakta sıkıntı çekiyor. Ertuğrl Beyk'in sunucu'nun övgü yağmuru ile ıslanmamak için derinden bir "estahfurullah" çekiyor, kızararak, boynunu omzuna doğru eğmiyor ama acayip bir şekilde sırıtıyor.

Bütün bunlara ilave olarak TRT'nin denetim dairesi müdürü gazetelere demeç vererek "yasaklı sanatçı yoktur, kasetlerini denetimden geçirdikten sonra Zülfü Livaneli, ve hatta Ahmet Kaya televizyona çıkabilir" diyor.

Artık televizyonda barış ve demokrasi var, özgürlük için ise eylülizmin bir miktar daha kedine güven kazanması gerekiyor.

Bu, yeni bir "aydın" politikasıdır. Tekellerin ahtapot kolları, eylülizmin reform öncesi döneminde korkuyla beyazlaştırdığı beyinleri, sarıp sarmalıyor ve evcilleştiriyor.

Aydınlar için evcilleşmenin bir takım kuralları var tabii. Örneğin, çok tirajlı bir gazetede iş bulmak, ya da "elveda", "hoşçakal" "karanlık dersleri" "allah allah bu nasıl örgüt?" ve benzeri adlarla bir best selev yazmak gibi.

Başka bir yol da "renksiz" almaktan gayrı övünecek bir şeyi kalmayan az tirajlı ama çok "etkili"

solumsu gazetemizde bir köşe kapıp akşam sabah, demokrasi ve barış üstüne "hoş" şeyler yazmaktır.

Türkücü aydınlarımızın da hakkını yemeyelim: Eski türküleri toplayıp "zorakt yıllar" adıyla piyasaya sürmek ya da salya sümük "başkaldırmak" da bir yoldur.

Yollar sırasıyla Bab-ı ali, Cağaloğlu e İMÇ Bloklarından geçiyor.

Bu yollardan geçen aydın kabuk değiştiriyor.

1930-1940'lı yılların resmi aydınının yerine, tekelci çağa uygun olarak "resmen aydın"lar geçiyor.

1919'daki resmi partinin yerine bir de "resmen parti"miz oluyor. Öz, kendine uygun biçimi anlatıyor.

Eylülizmin reformları oturuyor. Sistemin reorganizasyonu -reorganizasyon 12 Eylül'le başlamadı. 12 Eylül uzun bir süre yıkmayı hedefliyor. Reorganizasyon, yıkım işi bittikten sonra başlıyor- hızla tamamlanıyor.

Yalnız kişiler değil, kavramlarda evcilleştiriliyor. "Barış" evcilleşiyor, "demokrasi" evcilleşiyor ve "özgürlük" evcilleşiyor. Tekelciçağ çağda evcilleşmek istememekle anlamdaştır. önce istememeyi öğreniyorlar. İstemeyenin içi boşalıyor.

Resmen aydınların, gerçek sorunlar dışında düzenle çok az uyumsuzluğu kalmış görünüyor. Eylülizm bu sorunları hızla ortadan kaldıracaktır, reorganizasyonun tamamlanması buna bağlıdır.

Bu yolu açık tutmak için bir yandan da baskıyı ve gerici şiddeti, canlı kalanların, istemeyi bir kural haline getirenlerin, direnenlerin başından eksik etmemek gerekir.

Cezaevleri dolup taşıyor, işkencehaneler birer insan öğütme makinası gibi hızla çalışıyor, tek tip elbise uygulamaları tekrar tekrar gündeme getiriliyor, dergiler toplanıyor, sorumlular, yazarlar tutuklanıp içeri tıkılıyor. Böylece korku hep diri tutulmaya çalışılıyor.

Korku ve baskı kendi türevlerini yaratıyorlar. Bir süre sonra sonuçlar, nedenlerden bağımsızlaşıyor. Korku kurumlaşıyor. Korkuyla kontrol, giderek oto-kontrol'e dönüşüyor. "Öncü" "resmen aydın" kendi isteksizliğini, kendi boşluğunu tekellerin elindeki büyük iletişim araçlarıyla çevreye bulaştırıyor. Giderek istemek, düşünmek, aykırı okumak ve görmek olanaksızlaştırılıyor. Kütle daha çok sürüleştiriliyor.

Faşizmin en önemli işi kütleyi sürülüştürmektir. Düşünmemeyi, istememeyi örgütlemek işin geliyor. Bunun için de önce aydını evcilleştirmek ya da ortadan kaldırmak gerekiyor.

Kütlesel şiddetin, bu kadar acımasız uygulandığı yerde barışa razı olmak evcilleşmektir.

Demokrasi ve faşizm tekelci sistemle birlikte artık birbirinden ayrılmıyor. Demokrakiye razı olmak, faşizane razı olmaktır.

Tekelci sistemde "resmen parti" olmayı istemek özgürlük değildir. Özgür bir iradeyi anlatmıyor. Özgürlük isteme ile birlikte reddedilmesi ile... "Resmen parti" olmak, istememek ve reddetmemek oluyor.

Eylül barış ayıdır.

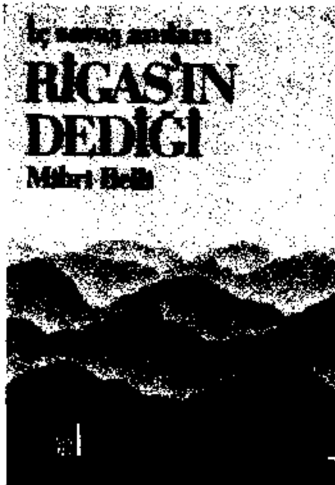
Didar Abla belki de bu yüzden ~~Eylül'de katledil~~-di.

Eylül ~~barış~~ ayıdır, ayrı bir anlamı olmalıdır. ~~Barış~~ ayı "barış ve demokrasi generalleri"nin geçen yılki, ondan önceki yıllardaki söylev ve demeçlerini tekrar yayınlamak ve okumakla iman tazeleme ayı olmamalıdır. Barış istemektir, savaşı bir daha gerekli kılmayacak bir düzeni istemektir. Savaşı lanetlemek, bunu gerekli kılan, habire savaşlar peydahlayan bir düzeni lanetlemektir. Barış istemek yeni bir dünya, savaşsız bir dünya için mücadelelerin hızlanmasını istemektir. Barış istemek sosyalizmi istemektir. Yeniyi istemek, eskiyi reddetmektir.

Tekelci bir sistemde barış istemek bu düzeni onumlamaktır. Tekelci sistkemde barış, bir sağır ve körler topluluğuna razı olmaktır.

Eylülizm reformları ile duymaan, konuşmayan, görmeyen bir topluluk yaratarak kendince barışı sağlamaya çalıştırmaktadır.

Reddedilmelidir.

TEK TİP HORTLATILIYOR

Eylülist rejimin sekiz yıldır zorlamalarına karşın pek çok açlık grevi, ölüm orucu ve cezaevi isyanlarıyla karşılanan ve bir türlü kabul ettirilemeyen yeniden dayatılıyor. Ağustos Ayı'ndan itibaren Türkiye'nin siyasal cezaevleri yeni bir tek tip provokasyonuyla karşılaştı. Adalet eski bakanı Oltan Sungurlu'nun tek tip giyilmeyeceğini ve yeni başkan Mehmet Topaç'ın cezaevlerini gezerek koşulları iyileştireceğini söylemesine karşın birden bire tek tip zorlaması başlatıldı.

Seçim Yatırımı mı, Seçim Provakasyonu mu?

İncir çekirdeği referandumun gündeme gelmesiyle tek tip zorlamasının başlatılması denk düştü. Uyutulmuş olan tek tip dayatmasının yerel seçimler öncesinde ve birden bire uygulamaya konması, Anap Hükümeti'nin eylülizmin mirasçısı imajına uygundur. Anap, seçim atmosferine girerken eylülizmin sahibi olarak cezaevlerindeki siyasi tutsaklara acımasız davrandığını göstermek istiyor.

Bunun dışında Metris firarından sonra Erdal İnönü ile Süleyman Demirel'in sorumsuz konuşmalarını da hatırlamış olabilir. İnönü ve Demirel, hükümeti, cezaevlerine sahip olmamakla suçluyorlardı. Turgut Özal, seçim platformunda böyle bir suçlamayla yeniden karşılaşmamak için iktidarını acımasız uygulamalar için kullanıyor.

Dikili'de Şort ve Cezaevinde Tek Tip

Tek tip hortlağına karşı fıkra yazarı takımının davranışı tam bir vurdumduymazlık örneği oldu. Fıkra yazarları, tek tip hortlağına karşı yazı yazmak yerine, SHP örgütlerinin konuğu olarak Dikili veya Kuşadası plajlarında kısa pantolon veya şortlarla kültür çıkarmaları yapmayı tercih ettiler. Karşı sahillerden gelen Yunan turistlerle sarmaş dolaş olarak bir de enternasyonalizmi kutladılar.

Eylül öncesinde "barış" faaliyetleri turistik bir çizgide gelişiyordu. Şimdi "demokrasi" de turistik oldu ve plajlarda aranıyor. Ege sahillerinde bol içkiyle "barış" ve "demokrasi" arayanlar, hapishanedeki tutsakların onurlu mücadelesine sırt çeviriyorlar.

Beyaz Peynir Yerine İlan

Bu utanılacak vurdumduymazlık karşısında siyasi tutsaklar kendi göbeklerini kendileri kesmeyi tek yol olarak buldular. Peynir alabilmek için biriktirdikleri komünlerin tasarruflarını direnişlerini duyurabilmek için, gazete ilanına yatırdılar. Aydın Cezaevi'ndeki tutsaklar, tek tip hortlağına karşı mücadele edeceklerini Cumhuriyet Gazetesi'nde duyurabilmek için tam 685 bin Türk Lirası ilan parası ödediler.

Diğer bütün cezaevleri hapiste açlıkla mücadele edebilmek için harcayabilecekleri parayı direnişlerini duyurmak için ilanlara çevirdiler ve her cezaevi, birbiri arkasından ilan vererek, tek tipe karşı olduklarını ve direneceklerini ilan ettiler.

TAYAD ve Erdost

TAYAD, tek tipe karşı hızlı bir uyarı kampanyası başlattı. Cezaevlerinde yoğunlaşan direniş ruhu TAYAD'ın uyanaklığında destek buldu. Buna karşılık İnsan Hakları Derneği yöneticileri, genel uzlaşmacı çizgilerini burada da gösterdiler. Ankara Şubesi Başkanı Muzaffer Erdost, zamanında bir çıkışla direnişçilerin yanında yer aldı.

Tutsakların kararlılığı karşısında Anap Hükümeti, tek tip zorlamasını infaz yasasını uygulayarak ve disiplin cezaları yoluyla gerçekleştirme yolunu seçti. Çeşitli cezaevlerinden disiplin kararları ile infaz sisteminin haksız mekanizmaları harekete geçirildi.

Ankara'da Ulucanlar Merkez Cezaevi, ilk disiplin uygulamalarından birisine sahne oldu. Siyasi koğuş toptan tek tipe karşı tutum aldı ve bunun üzerine 59 tutukluya iki ay mektup cezası verildi.

"Ölürüz de Giymeyiz"

Basının duyarsızlığı, plajlarda "barış" ve "demokrasi" ve de rakı şişesi arayan fıkra yazarlarının vurdumduymazlığı karşısında gazetelere paralı ilan vermenin yanında mahkemeler de direnişi duyurmanın bir başka imkanı oldu. Mahkeme önüne çıkan siyasi tutuklular, manhkeme heyetlerine, tek tip elbisenin giyilmeyeceğini anlattılar.

Toplumsal Kurtuluş Davası'nın 18 Ağustos 1988 tarihinde Ankara DGM'de yapılan ilk duruşmasında ve kimliklerin saptanmasından sonra Yalçın Küçük söz alarak , tek tip elbisenin giyilmeyeceğini anlattı. Tek tip elbisenin cezaevlerinden kaçmaları önleyemeyeceğini söylerek, "eğer kaçmalar önlenmek isteniyorsa şunu öneriyorum" dedi ve şöyle devam etti: "Bunun kolayı var. Ortaçağ'da olduğu gibi kulaklarımız kesilebilir. Veya alnımıza S damgası vurulabilir. Siz bunu suçlu sayarsınız, biz sosyalist sayarız. Çare budur. Ancak biz ölürüz de giymeyiz."

"KADINLARIN KURTULUŞU" YAYINA BAŞLIYOR

Kadınların Kurtuluşu Dergisi Eylül Ayı'nda ilk sayısıyla okurlarına ulaşcaktır.

Hollanda'da "Kadınların Kurtuluşu" adıyla yeni bir dergi çıkıyor. İlk sayısı Eylül Ayı'nda çıkacak olan Dergi'nin yazı kurulunda Muzaffer Oruçoğlu, Yasemin Erdem, Fidan Güneş, Özgür Güneş, Deniz Işıl, Mine Utku görev alıyorlar. Dergi'nin yazışma adresi şöyledir: I.Yıldırım. Postbus 30118. 6803 AC Arnhem-Holland.

Yazı kurulu "Kadınların Kurtuluşu" ile ilgili olarak şu bilgiyi veriyor:

"'a) Kadınların sorununu temel ve güvence yanlarıyla ele alıp işlemek, açılacak tartışma sayfalarında tartışmak,

b) Soruna ilişkin geçmişte ortaya çıkan temel görüşlerin özlü bir şekilde sunmak,

c) Bu sorunla ilgilenen kadınlarımıza politik, sanatsal, kültürel alanlarda yazma olanağı sağlama,

d) Sınıf bilinçli proleteryanın genel politik kadın hareketi içinde etkinlik kazanmasını bu hareketin geliştirip güçlenmesini etkin bir aracı olmak.

Dergimiz sayfalarında devrimci proleteryadan en geri demokratlara kadar geniş bir yelpazeyi kucaklamaktan yanadır.

Dergimizin gelişip güçlenmesi için öncelikle kadınların aktif desteğine ihtiyaç vardır. Bu destek muhabir olmak, yazı, haber, fotoğraf vs. gönderme, her türlü maddi ve manevi destekle bulunma ile varlığını sürdürecektir"

AVRUPA'DA EYLÜL'Ü KINAMA

12 Eylül Rejiminin 8. yılında, Cezaevleri gerçekliğini Avrupa kamuoyuna bir kez daha göstermek için, çeşitli şehirlerde sergi ve panel düzenliyoruz. Cezaevlerindeki dostlarımızdan elişleri, şiir, desen v.b. bekliyoruz.

Siyasi Tutuklularla Dayanışma Komitesi adına
Anna Schmd
Waldemarstr. 89 1000 Berlin 36

DİYARBAKIR CEZAEVİNDE POLİS-CEZAEVİ-MAHKEME ÜÇGENİNDE YARGI SİSTEMİ

Felemez AK

Yetmedi gücü,
*susturamadı bizim **VİCTOR JARA**'yı,*
Pinochet it'inin...
Kulak kesil içeriden yükselen seslere.
*Bizim **VİCTOR JARA,***
o da 81'in Anadolusunda,
ve ardında tel örgülerin,
ne de güçlü haykırıyor, değil mi?
(T. Demirer)

"Ülkemezde toplumun tüm kesimleri yaşamsal sorunlarıyla ilgileniyor. Duyarlılık açık tepkiye dönüşürken örgütlenmeler yükseliyor. Bağımsız gibi görünen sorunlar arasında giderek kamuoyunun bilincine çıkıyor. Açlığa mahkum edilen, grev yasaklarıyla kuşatılan işçi, dernek ve diğer demokratik hakları yok edilen öğrenci, anadillerini konuşması dahil her türlü haktan yoksun Kürt Halkı, haber alma, yazma özgürlüğü yerine kırılan fotoğraf makineleri, keyfi sorgular, gözaltılar ve cezalarla karşılaşan basın giderek sorunlarını bütünün bir parçası, aynı sistemin ürünleri olarak görüyor. Demokrasi mücadelesinde yer almak tüm bu sorun sorunlara sahip çıkıştan geçiyor." (R.Z.B.Ç) sözleri yaşadığımız ülkenin kısa, ama özlü bir değerlendirmesi.

Anlatılan sistem içinde ise, sistemin en çıplak şeklinin yansıtıldığı kuşkusuz cezaevleri. 12 Eylül'den sonra cezaevlerinin genel durumunu o yıllarda Diyarbakır cezaevinde yatan ve ölüm orucunda şehit olan M.Hayri Durmuş'un ziyaretçisine söylediği şu sözleri en iyi biçimde ortaya koyuyor: "Gidin, Vietnam direnme tarihini okuyun ve daha kötüsünü düşünün, işte durumumuz budur." Bu sözlerle anlatılmak istenen şu: Diyarbakır denince, işkenceler, destansı direnişler, başkalarını yaşatmak için yiğitçe ölümü göğüsleyen ve ona ulaşan, işkencelere dayanamayıp önce teslimiyeti seçen, daha sonra da ihanetle samimi(!) itiraflarda bulunan hainler hatırlanmalıdır.

1980 12 Eylül'ü ile birlikte, Diyarbakır cezaevinde yeni bir dönem başladı. Dışarıda yapılan baskılar, işkenceler ve operasyonlar içeriye de yansıdı. İşte 12 Eylül'ün ilk ayları; önce koğuşlara arama niteliğinde baskınlar düzenlendi. Önce kitaplar, radyolar, teypler ve sazlar alındı. Daha sonra işkence timleri kuruldu. Koridorlarda yakalanan tutukluların saçları, bıyıkları kesilip kan içinde bırakıldı. Böylelikle önce işkence türleri saptandı, ardından sistemleştirildi daha sonra da süreklileştirildi.

Ve Diyarbakır'da yargı sistemi:

"Mahkemelerde formaliteler açıkça ortadan kaldırıldı. Mahkeme heyetleri Mit-Polis-İşkenceler-İtirafçılar ve sıkıyönetim komutanlarının talimat ve bilgileriyle hareket ederek kararlar aldılar, ...dava dosyalarındaki polis ifadeleri ile askeri savcıların hazırladıkları iddianameler karşılaştırılırsa, iddinamelerin polis ifadelerinin toplamı olduğu görülecektir. ...cezaevlerinin yargıdaki rolüne gelince, Diyarbakır askeri cezaevinde Kasım 1980 ile birlikte gece-gündüz, tutuklululların her anı işkence ile dolduruldu. Herşey kurala bağlandı, yatmak, kalkmak, oturmak, konuşmak, sağa-sola bakmak, sigara içmek emirle mümkündü. Emirlere uymayanlara öldürme dahil herşey yapılıyordu. Deli Dumrul mantığı ile, kurallara uymayan kişilere günde 50-60 jop veya sopa vurulduysa, uyanlara bunun iki katı vuruldu." (B.K. SÇ) Böylece, çoğunluğun emirlere uyması sağlanınca, tutukluların mahkemeye gidiş geliş, mahkemede nasıl hareket edileceği, mahkemelerde neyi söyleyip neyi söylemiyeceği de kurala bağlanmış oldu.

"Diyarbakır cezaevinde maket mahkemeler kuruldu. Heyet, iki koğuş gardiyanı, bir blok çavuşundan oluşuyordu. Bu heyet iddianameyi önlerine alarak tek tek kişinin adını sırayla okuyarak, sanığı temsili olarak konulmuş sanık kürsüsüne çağırıyor, soruları sorup, cevaplandırmasını istiyordu. Adı okunan 'sanık' yerinden kalkarak, sanık kürsüsü olarak belirlenen yere gitmek, mahkeme heyetine kısa künye yaptıktan sonra askeri tekmil vermek, daha sonra kendisine sorulan sorulara 'evet' veya 'hayır' biçiminde cevap vermek zorundaydı... aylarca bu şekilde hazırlanan tutuklular mahkemeye çıkarıldıklarında kendisiyle birlikte her koğuştan bir gardiyan gözlemci olarak duruşma salonuna gönderiliyordu...provaya uygun hareket etmeyen, tekmil vermeyen, 'evet' veya 'hayır' dışında konuşan sağa-sola bakan, siyasi savunma yapan tutuklular hemen duruşma salonunda görevli gardiyanlarca tesbit edilir, adları not defterine yazılır, duruşma biter bitmez; duruşma salonunda tutuklulara işkence yapılırdı. Sonra bu işkence kapalı mahkeme arabalarında devam eder, cezaevine gelince kişiler, bayıltılıncaya kadar dövülerek koğuşa atılırdı. Savunma yapmak tüm bu işkenceleri göze almakla mümkündü. " (B.K. S.Ç)

Bunları niye mi yazıyoruz? Bugüne kadar Diyarbakır cezaevi için çok şey yazıldı, söylendi ve çizildi. Ama aynı cezaevinde yargılama sisteminin nasıl işlediği hep karanlıkta kaldı. Yukarıda okuduğunuz tümcelerde en ufak bir abartma yoktur. Hepsi yaşanmıştır.

Diyarbakır cezaevinde Eylül 1983 tarihine gelinceye kadar onlarca tutuklu, tüm baskı ve uygulamalara; işkencelere dayanamıp askeri savcıların hazırladıkları iddianameleri destekler nitelikte ihanet sonucu itiraf yapan arkadaşlarına rağmen siyasi savunma yaptılar. Bu tarihe kadar devrimci tutuklular siyasi savunma yaptı diye ve mahkeme salonlarında slogan atıldı diye herhangi bir cezaya çarptırılmadı.

"Eylül 1983 tarihinden sonra, görkemli direnişler sonucu cezaevi yönetimi ve bunların yöneticisi kolordu komutanı başka bir yolla savunmamları engelleme yoluna başvurdu. Bu yol savunma yapanlara ağır 'cezalar' vermekti.

1983 Ekim-Kasım aylarında yürürlüğe giren bu yöntemle özellikle PKK önder, kadro ve sempatizanlarına binlerce yıl 'ceza' verilmiş ama buna rağmen susturulamamış, bu kez savunmanın savunmasıdan, daha sonra savunmanın savunmasının savunmasından... cezalar verilmiştir." (B.K.-S.Ç)

İşte Diyarbakır, Diyarbakır'da yargılamalar Polis-Cezaevi-Mahkeme üçgeninde yapılmıştır. Daha sonra bunlara itirafçılar eklenmiş, sanıklar lehinde tanıklık yapmak isteyenler susturulmuş, düzmece iddianameler hazırlanmış devrimci tutuklular savunma yapmaktan, slogan atmaktan binlerce yıl ceza almıştır.

Yani ister kaçakçı olun, ister hırsız, hatta ve hatta bir aile kavgasından Diyarbakır'a düşerseniz eğer, siz orada bir örgüte üye yapılır, olmazsa yeni bir örgütün temellerini poliste veya cezaevinde atarsınız. Örgüt üyesi olduktan sonra tekrarlar başlar. İşkence-Teslimiyet-İhanet ve Samimi İtiraflar(!) süreci yeniden işlerlik kazanır.

Özce, Diyarbakır'da yargılananlar devrimciler değildi. Burada tüm insanlık yargılanmıştır, binlerce yıllık hapis cezaları onlara değil, tüm insanlığa verilmiştir.

Bir süre önce, Diyarbakır cezaevinden elime bir mektup geçti. İçerik olarak, yapılan savunmalardan, savunmaların savunmasından, aynı şekilde sloganların savunmasından devrimcilere verilen binlerce yıllık cezanın toplamının 12 Eylül hukukunu ve savunma hakkına yapılan saldırının ne düzeyde olduğunu vurguluyor. İşkence ile susturulamamış devrimcilerin "ceza"larla susturulmak istenmesinin bir kanıtını aşağıya aktarıyorum.

PKK HİLVAN-SİVEREK DAVASI SAVUNMASINDAN "CEZA" ALANLAR

Muzaffer Ayata	**13 yıl 20 ay ağır 12 ay hap.**
Bedrettin Kavak	Aynı
Abzer Dehşet	Aynı
A.Yaver Kaya	Aynı
Ramazan Ödemiş	Aynı
Salih Oğaç	Aynı
İrfan Güler	Aynı
Süleyan Günyeli	Aynı
M.Fahri Çiftkuş	Aynı
Celalettin Delibaş	Aynı
Fevzi Yetkin	Aynı
Ali Kılıç	Aynı
Kemal Aktaş	Aynı
Yılmaz Uzun	Aynı

HİLVAN-SİVEREK DAVASINDA ATILAN SLOGANLARDAN "CEZA" ALANLAR

Abdurrahman Sevgat	**4 yıl 6 ay ağır hapis**
Mustafa Güneş	Aynı
Enver Şimşeksoy	Aynı
Cuma Karaçalı	Aynı
Salih Kubat	Aynı
Ahmet Yavuz	Aynı
M.İzzet Baykal	Aynı
Salih Oğaç	Aynı
Ramazan Ödemiş	Aynı
Süleyman Günyeli	Aynı
İrfan Güler	Aynı
Bedrettin Kavak	Aynı
M.Fahri Çiftkuş	Aynı
Celalettin Delibaş	Aynı
Abuzer Dehşet	Aynı

SLOGANIN SAVUNMASINDAN "CEZA" ALANLAR

M. İzzet Baykal	**8 yıl 10 ay 20 gün ağır hapis**
A.Rahman Sevgat	Aynı
Bedrettin Kavak	Aynı
Mustafa Güneş	Aynı
Cuma Karaçalı	Aynı
Salih Kubat	Aynı
Ahmet Yavuz	Aynı
Abuzer Dehşet	Aynı
Celalettin Delibaş	Aynı
M.Fahri Çiftkuş	Aynı
Salih Oğaç	Aynı
İrfan Güler	Aynı
Süleyan Günyeli	Aynı
Enver Şimşeksoy	Aynı
Ramazan Ödemiş	Aynı

PKK ANA DAVASINDAN YARGITAY SAVUNMASIDAN "CEZA" ALANLAR

Faruk Altun	**13 yıl 20 ay**
M.İzzet Baykal	Aynı
M.Fahri Çiftkuş	Aynı
M.Can Yüce	Aynı
İrfan Güler	Aynı
Süleyman Günyeli	Aynı
A.Gani Alkan	**7 Yıl 12 ay**
Ali Kılıç	Aynı
M.Selim Çürükkaya	Aynı
Ahmet Bayık	**14 yıl 20 ay**

PKK DAVALARINDAN ÇEŞİTLİ MAHKEMELERDE SAVUNMA VE SLOGANLARDAN "CEZA" ALANLAR

Ali Oruç	**8 yıl 6 ay**
Hasan Uçmaz	Aynı
Cahide Şener	Aynı
Nesim Kılıç	Aynı
Şakir Eren	**8 Yıl**
Mahmut Barık	Aynı
Mehmet Doluk	Aynı
Hamdullah Bulut	Aynı
Abdullah Aslan	Aynı
Hasan Özer	Aynı
A.Asker Özdoğan	Aynı
Habip Enez	Aynı
Faysal Dumlayıcı	**7 yıl**
Remzi Avcı	**12 Yıl**
Bayram Kızartıcı	Aynı
Derviş Çelik	**13 yıl**
Hüsnü Altun	**16 yıl**
İsmail Kino	**8 yıl**
A.Selam Apaydın	**2 yıl 8 Ay**
Orhan Aydın	**Kürtçe türkü söy. 7 yıl**
Sakine Cansız	**40 yıl**

Yukarıda dökümü yapılan czalar 676 yılı ağır olmak üzere, toplam 754 yıl 6 ay etmektedir.

Bu cezalar, yukarıda da belirttiğimiz gibi, 12 Eylül Hukuku'nun yaratıcıları tarafından nasıl çiğnendiği, savunma hakkının nasıl saldırıya uğradığının ve aynı zamanda, poliste, cezaevinde yapılan vahşi işkencelerin T.C. Devleti ve Yüce Türk Ulusu Adına (!) yargılamaya sahip bağımsız mahkemelere nasıl taşındığının da bir kanıtıdır.

NECMETTİN SALAZ
DİYARBAKIR CEZAEVİ'NDE NELER YAPILDI?

*

MUSTAFA ÖZKAN
YALÇIN KÜÇÜK'ÜN
21 YAŞINDAKİ BİR ÇOCUKTAN
ÖĞRENDİKLERİ
ÖĞRENECEKLERİ
VE ÖĞRETECEKLERİ

GELECEK SAYIMIZDA

SİYASİ MAHKUMLARLA DAYANIŞMA KOMİTELERİ İKİNCİ KONFERANSI YAPILDI

8-19 Haziran tarihlerinde Federal Almanya'da yapılan konferansda alınan kararlar arasında şu da yer aldı: "Siyasi Mahkumlarla Dayanışma Komiteleri ikinci konferansına katılan temsilciler, 20/21 Mayıs gecesi Aydın E Tipi Özel cezaevinde siyasi mahkumlara, komando askerlerince balta, kazma sapı ve kalaslarla saldırılmasını Türkiye'deki yönetimin vahşet yöntemlerinin en son örneği olarak şiddetle kınanmıştır. Aynı şekilde Konferans, son günlerde Toplumsal Kurtuluş Dergisi çevresinde tiyatro yazarı Belgesu Erenus, Doçent Yalçın Küçük, Dergi sorumlu müdürü İlhan Akalın ve Ankara İnsan Hakları Derneği Şube Yöneticisi Avukat Hüsnü Öndül'ün gözaltına alınmalarını, T.C. yönetiminin demokrasiye geçiş masalının bir kere daha iflası olarak Özel değerlendirmiş ve protesto etmiştir. Ayrıca konferansımız, Aydın E Tipi Özel cezaevindeki saldırıda ağır yaralanan PEN Klüp Üyesi Servet Ziya Çoraklı ve Ali Biçer ile birlikte diğer mahkumlarla, keza Bilgesu Erenus ve arkadaşlarıyla aktif dayanışma kararı almıştır.

Federal Almanya'da Bildungswerk f. Friedensarbeit, Alfred-Bozi-Str. 10, 4800 Bielefeld, adresinde çalışan Solidraritaets komites mit den politischen Gefangenen in der Türkei und Türkei-Kurdistan, ikinci konferansını yaptı. 20 temsilcinin katıldığı konferans, siyasi mahkumlarla dayanışma çalışmalarını artırma kararı aldı.

Batı Almanya'da, ayrıca Batı Berlin, İsviçre ve Fransa ile Hollanda'da şu anda faaliyet halinde on siyasi mahkumlarla dayanışma komitesi bulunuyor. Bunun dışında henüz komiteleşmemekle birlikte on ayrı yerde olan çalışmalar sürdürülüyor. Şimdiye kadar bu komitelerde kırkı Alman, Fransız, Hollandalı ve İsviçreli olmak üzere yüz kişi aktif olarak çalışıyorlar. Komite aktivisitleri Türk veya Kürt olmalarına ve siyasetlerine bakmaksızın siyasi mahkumlarla dayanışma içinde bulunuyorlar.

Siyasi Mahkumlarla Dayanışma Komiteleri somut bir dayanışma çalışması yürütmek, 12 Eylül faşizminin insanlık dışı cezaevi koşulları altında ruhsal ve fiziksel olarak yavaş yavaş yok etmek istediği siyasi mahkumlara tek tek yardım etmek, onlara maddi ve manevi destek vermek amacıyle kurulmuştu ve faaliyetleri şimdiye dek bu yönde gelişti. Aradan geçen 3 yıl içinde faaliyetler yaygınlaştı ve bugünkü çapına ulaştı. Bir yıl önceki konferansdan bu yana komiteler daha sağlam temellere oturduğu, kalıcı hale geldiği görülüyor.

İkinci konferansa katılan temsilciler, tek tek siyasi mahkumlara doğrudan maddi ve manevi destek vermeyi amaçlayan çalışmaların şimdiye dek olduğu gibi bundan sonra da faaliyetlerin temelini oluşturması gerektiğini vurguladılar. Konferastaki amacın şimdiye dek olduğu gibi bundan sonra da, hangi siyasi örgüte mensup olduğuna bakmaksızın bütün siyasi mahkumlara mektuplar yazmak ve para yardımı yaparak destek olmak ve gelecek dönemde daha da fazla sayıda siyasi mahkuma yardım etmek olduğu vurgulandı.

Konferansa katılan temsilciler gelecek dönem-

Arkadaşlar,

İnsanlık onurunun her türlü haksızlığı yeneçeği inancıyla, tutuklanmanızı protesto ediyor, sizlere sonsuz dayanışma selamlarımı iletiyorum.

İmza

....

YALÇIN KÜÇÜK, HÜSNÜ ONDÜL,
İLHAN AKALIN.

Ankara Merkez Kapalı Cezaevi

Ulucanlar/Ankara
TÜRKEİ

deki kamuoyu çalışmalarının artırılmasını çalışmaların özellikle şu noktalarda yoğunlaştırılması gerektiğini belirttiler:

- Siyasi Mahkumların cezaevlerindeki kötü yaşam koşullarına ve baskılara karşı direnişlerini daha etkin bir şekilde desteklemek.

- Türkiye'de işkence kurbanları tedavi merkezi kurulması çabalarını desteklemek ve böyle bir tedavi merkezi için Batı Avrupa Ülkelerinde yardım toplamak,

- Gerek 12 Eylül öncesinde tutuklanmış ve gerekse içinde bulunan dönemde toplumsal muhalefetin güçlenmesiyle birlikte gelişen demokratik basın faaliyetlerinden ötürü tutuklanan gazetecilerle dayanışma göstermek.

- Gelişen toplumsal muhalefetin bir parçası olan demokratik öğrenci hareketine katıldıkları için tutuklanan öğrencilerle dayanışma göstermek.

Siyasi mahkumlarla Dayanışma Komiteleri 2. Konferansı, siyasi mahkumların siyasi kimliklerini yok etmeyi hedefleyen baskılara karşı, ayrıca kürt mahkumların kendilerine yönelik ulusal baskılara karşı özellikle son bir yılda gösterdikleri yaygın ve cesur direnişlerin, T.C yönetiminin siyasi mahkumları cezaevlerinde yavaş yavaş yok etme politikasının iflas ettiğini gösterdiğini belirtmiştir.

Konferansta, 12 Eylül rejiminin ilk yıllarında cezaevine düşen onbinlerce insanın yanısıra, son yıllarda güçlenen toplumsal muhalefette ve antifaşişt faaliyetlerde yer alan pek çok insanın da cezaevlerine ve işkencehanelere düştüğü ve gelecek dönemde daha pek çok insanın cezaevlerine düşebileceği belirtilmiştir.

İkinci siyasi mahkumlarla Dayanışma Komiteleri Konferansına katılan temsilciler, 20/21 Mayıs gecesi Aydın E-Tipi Özel cezaevinde siyasi mahkumlara komando askerlerince balta, kazma, sapı ve kalaslarla saldırılmasını, T.C yönetiminin vahşet yöntemlerinin en son örneği olarak şiddetle kınamıştır. Aynı şekilde Konferans, son günlerde Toplumsal Kurtuluş Dergisi çevresinden Tiyatro sanatçısı Bilgesu Erenus, Doçent Yalçın Küçük, Dergi sorumlu müdürü İlhan Akalın ve Ankara İnsan Hakları Derneği şube yöneticisi Avukat Hüsnü Öndül'ün gözaltına alınmalarını, T.C yönetiminin demokrasiye geçiş masalının bir kez daha iflası olarak değerlendirmiş ve pretesto etmiştir. Ayrıca Konferansda, Aydın E-Tipi Özel cezaevindeki saldırıda ağır yaralanan PEN Klüp üyesi Servet Ziya Çoraklı ve Ali Biçer ile birlikte diğer mahkumlarla, keza Bilgesu Erenus ve arkadaşlarıyla aktif dayanışma kararı alınmıştır.

ÇETİN İŞKENCECİSİNİ TAŞIYOR

Dün girdi. Sallana sallana koğuşun derinliklerine yürüdü. Tokalaşmaya başladı. Yürüdükçe yalnız vücudu değil başı da sallanıyordu.

Tecrite dün gelmiş. Film çektirmek için gelmiş. Yanımıza çağırdık. Temsilcinin ve benim ranzalarımız yanyanaydı. Geldi. Benim ranzaya, ayak ucuna oturdu. Başı boynundan eğriydi. Konuşurken başını tutamıyordu. Konuşurken dudakları titriyordu. Çok zayıftı. Yüzünün etleri, kafatasına asılıyordu.

"Sorguda oldu" dedi. PKK'danmış. Bir buçuk yıldır tutuklu ve on bir yıl hüküm almış. Çetin, adı Çetindi, bir işkence abidesiydi. Metindi.

Sorduk. Söyledi. Mapusçular, mapusçulara sorarlar. "Nasıl?". Havalandırma nasıl? "Bütün gün mü?" Yoksa Diyarbakır'a mı gitsek? Dışardan et de alıyoruz". Olamaz!

Çetin, "siyasi polis kapıda bekliyordu" dedi. Sohbet kalabalıktı ve herkes itiraz etti. Ben Çetin'den yana konuşmak istedim. Yanımızda, müşahadiye'de Turgut Özal'ın Kartal Demirağ'ı kalıyor; polisler koruyabilirler. Mümkündür. Çetin, Batman'dan tanıyormuş, sorgusunda bulunmuş. İşkenceci demek istiyor. Çetin, işkencecisini, yeni koğuşuna gelirken görüyor. "'sen Çetin değil misin?' diye sordu, bana" diyor. Bunun üzerine ben, "bakın sormuş, boş bulunmuş" dedim. Çetin, önce tanıyamadığım, ancak sorunca hemen tanıdığını ekledi.

Tayyar da Hilal da inanmadı. İkisi bizim yöneticimiz. Tetkike aldılar. Bizim koğuşta, müşahadiye'nin kapısı ve Nihat Bey'le Nabi Yağcı'nın koğuşlarının arasında ortak bir yerde, gardiyanların masası var.. Bir L türü koridor ve Nihat Bey'le Nabi Yağcı orada ya volta atıyorlar ya da oturuyorlar. Tayyar ve Hilal tetkike gidiyorlar. Nihat Bey "tecritten size gelirken, biz oradaydık" demiş. Çetin, tecrit meydancısının nezaretinde bize gelirken hiç bir konuşma olmamış. Nihat Bey de Nabi Yağcı da tanık olmuşlar.

Peki ne olmuş? Hapisanede siyasi polis var mı? Yoksa Çetin, her gittiği yere işkencecisini de mi götürüyor? Henüz buna karar veremedik. Bu, şim-di bizim sorunumuz.

Çetin, Ankara hastanelerinde film çektirecek; belki de kafası sallanmayı durduracak. Diyarbakır'da askeri hastanelere gitmiş; "biz seni tedavi edersek işkence raporu vermemiz gerekir" demişler. Hem tedavi etmemişler ve hem de rapor vermemişler. Konuşrken kafasını dik tutamayan, dudakları titreyen, yüzü kasılan on dokuz yaşında Çetin'e sağlam raporu vermişler.

Kim sağlam, kim hasta? Doktorlar mı, Çetin mi? Bu da şimdi bizim sorunumuz.

AKGİYSİLİ DİDAR ANA

Gürsel ŞAMİLOĞLU

Aylardan Eylül, günlerden salıydı. Ankara'da, Meclisin önünde Meclis Başkanı'na tutsak çocuklarının sorunlarını anlatmak isteyen bir avuç insana saldırıldı. Saldırıldı annelere, eşlere, kardeşlere... Coplanıp dövüldüler, sürüklenip tartaklandılar... Ve içlerinden biri, bu saldırı sırasında kızıl bir karanfil gibi açıverdi. Ot bitmeyen taşlar üzerinde açan bu karanfilin adı, Didar Şensoy'du!..

Kutsal ve onurlu bir kavganın en ön saflarında yer alan Şensoy anamızı, 1 Eylül günü güneşe gönderdik!..

O'nu zindanların direndiği, işçilerin grev yapıp, öğrencilerin meydanlarda yürüdüğü bir dönemde, Meclisin kanlı taşları üzerinden güneşe gönderdik!..

O'nu, dünyanın tüm mazlum halklarının, sömürü ve zulmün olmadığı bir yaşam için, dünyanın dört bir yanında törenler yaparak Dünya Barış Günü'nde güneşe gömdük.!..

Ve, demir kapılı beton duvarların arasında, bu büyük savaşçı Ana'nın anıları önünde dişlerimizi kenetleyip, bakışlarımızı soğuk parmaklıklarda dondurup, yumruklarımızı sıkarak, öfke dolu yüreğimizle bir kez daha and içip, söz verdik O'na!..

Ve, acımızı 1 Eylül günü bir kez daha akıttık yüreğimize!..

Evet; ülkemizde insanlarımızın susturulup, gaddarca sömürüldüğü, her türlü hak ve hukukun postallar altında çiğnendiği, çağdaş düşünceye sahip yurtseverlerin evlerden okullardan, fabrikalardan, sokaklardan toplatılıp zindanlara doldurulduğu ve işkencelerden geçirildiği, her türlü hukuk kuralının hiçe sayılarak spor salonlarında yargılandırılıp onlarca insanın darağacına çekildiği, binlerce insanın en ağır hapis cezalarına çarptırıldığı; işkenceden sakat kalmış, kurşunlarla delik deşik edilmiş insan cesetlerinin her yerde görüldüğü ve zulmün, sömürünün en uç nokta da yaşandığı sekiz yıllık bir dönem yaşandı... Kölelik kanunlarının yasalarla himaye gördüğü bu karanlık dönemde, kol gezen ihanet ve zulmün yanında, insanlarımızın günlük yaşamında gizlice hayranlıkla konuştuğu bir konuda, bu despotluğa karşı ayak diretenlerin, karşı koyanların başeğmez onurlu direnişleriydi. Bunların içerde olsn, dışarda olsun sayıları o kadar sınırlıydı ki, ülkenin dört bir yanında isimleri, belleklerde kalacak kadar duyuluyordu.

İşte insanlık timsali, bu onurlu ve yiğit, sayılı insanlardan birisi de Didar Ablamızdı. Didar Şensoy adıydı.

Sekiz yıl önce yine bir Eylül günü İstanbul zindanlarındaki oğullarını "direnin aslanlarım", "direnin yiğitlerim" diye haykıran öfkesini mahkeme salonlarına, görüş kabinlerine sığdıramayan Didar Ana artık yok. Sıcak Ağustos günlerinde Sultanahmet Meydanı'nda başlattığı son onurlu direnişini, kızıl bir karanfil gibi açtığı Ankara'da tamamladı.

Bu onurlu kavgada, birkaç gün önce ziyaretçi kabininde gördüğümüz Didar Abla'yı yitireceğimizi düşünmemiştik bile!.. Bunu hiç hesaba katmamıştık. İşte böylesi bir ruh haline sahipken kara haberi aldık. 1 Eylül'deki ölümünü, Metris zindanında ertesi gün öğrendiğimizde inanamamıştık. Daha dün Sultanahmet Meydanı'nda tutsak oğulları, kızları, kardeşleri için "oturuyor", "yürüyüş yapıyor", haykırıyordu!.. Ama gerçek acıydı. Artık bugün yaşamıyordu bu inançlı yürek, büyük kararlı ana!..

Nice savaşlara, kavgalara, isyanlara, nice bayramlara, bayram gibi yürüyüşlere, haykırışlara tanık olmuş olan Sultanahmet Meydanı bu kez '87 Ağustos'unda onurlu direnişlerini sürdüren tutsak yakınlarının yürüyüşüne tanık oluyordu.

Güçlü bir kabile savaşçısının fırlattığı bir mızrak gibi, Başkent'in kalbine doğru yola çıkan bu yürüyüş, sabrın, inancın ve cesaretin renkli tablolarını çize çize, daha ilk adımından itibaren sembolleşecek tarihe mal olacak bir yürüyüştü.

O gün Sultanahmet Meydanı'nda toplanmış bulunan yüzlerce öfkeli yürekten, yüzelli tanesi törenle uğurlandı Çanakkale'ye.

30 Ağustos günü üç otobüsteki anneler, eşler ve kardreşler, üç deste karanfil gibi döküldüverdiler Çanakkale zindanının önüne. Haykırdılar, coşkuyla bağlılıklarını duvarların demir parmaklıkların ötesine savurdular. Sesleri, sevgileri, coşkulu haykırışları, herşey ama herşey, duvarların ötesinden geri geldi. Kırmızı mendiller kırmızı eşarplar sallayarak uğurladılar Bursa'ya gururlarını!.. Öfke dolu üç otobüs konvoyu, üç karanfil destesi, özgürlük türküleri söyleyerek vardı Bursa'ya. Ve yürüdü Bursa'dan Eskişehir'e...

Baharın, doğanın çehresini değiştirip

güzelleştirdiği gibi, Eskişehir yeni şehir oldu sanki... Haber zindana tez ulaştı. Zindandaki hücreye hücredeki direnişçiye. Aydınlandı tutsakların ince uzun yüzleri. Sevinçle ışıdı gözleri. Ve yürekler ana sevgisiyle ayaklandı. Devrim türküleri, kardeşlik ve sevgi türküleri yükselmeye başladı günlerdir ölüm sessizliğine gömülen zindandan. Onlar adına, sürüklenen coplanıp tutuklanan analar, eşler, kardeşler adına...

Ağustos'un son günüydü. Eskişehir'de kavga türküleri söyleniyordu. Şehirdeki kavga havası ürkütüyordu karanlık yüzleri. Silahlı güçler harekete geçirildi. Telsiz cızırtıları... Emirler... Çembere alınıp kuşatıldı yürümek isteyen karanfiller.

İnançlı ve kararlıydı yüz elli yürek. Yılmıyordu engellerden, korkmuyordu tehditlerden... Ve vaz geçmiyordu bu kutsal maratondan. Çünkü, biliyorlar ki zindanlardakilerin umutlarıydılar, onların susturulmayan sesleri, yenilmeyen iradeleri, baş eğmeyen onurlarıydılar.

Tehdit ve baskıya aldırmadan, Başkente doğru yöneldi yürüyüşçüler. En önde ak giysili ana vardı.

Başlarında çelik kaskları, ayaklarında amerikan botları, üzerlerinde kürk yakalı yeşil montları, ellerinde elektrikli copları ve omuzlarında akrep marka otomatik silahlarıyla, yeşil plakalı otoların önünde çember olmuş; karanfilleri kuşatmıştı yüzlerce karanlık yüzlü yaratık...

Sivil şık giyimli, elinde telsiz bulunan aynalı gözlüklü 'Çevik Kuvvet' şefi bir adım ileri çıkarak "Meclise yürüyemezsiniz" dedi.

Hep bir ağızdan haykırıldı:

"Durduramayacaksınız!"

Bu coşkulu ve kararlı haykırış şaşkına çevirip dondurdu bir an yeşil üniformalı zırhlıları. İrkilerek gerilediler bir adım. Ve elektrikli coplarını korku içinde kavrayıp, son bir kez kontroldan geçirdiler silahlarını.

Cephe savaşındaki düzenli bir ordu gibi mevzilendi çelik miğferliler. Kara gözlüklü şefin emriyle, bir çekirge sürüsü gibi saldırdılar üç deste karanfile... Ankara Hipodromu bir savaş arenasına döndü o gün. Bir spor müsabakasındaki sevinçli, coşkulu alkış ve heyecanın yerini, işkence çığlıkları ve özgürlük slogaları aldı...

"İnsanlık Onuru İşkenceyi Yenecek!"

Sözleriyle fırtına kopmuştu.

Tekmelerle, cop darbeleriyle, sürüklemelerle, parçalanmak kırılmak, yıldırılmak isteniyordu tutsak ailelerin onurlu direnişi. Ama onlar kopmadılar ve yılmadılar. İşkenceye ve saldırıya rağmen yüzlerce çelik kalkanlıların oluşturduğu mevzi yarıldı. Öfkeli yumruk yöneldi hedefine.

En önde Ak giysili ana vardı.

Sekseni tutsak edilen öfke dinmedi. Hırsla yürüdü kalanlar Çankaya'ya. Ve artık engel olamıyordu karanlık yüzlü işkenceciler Meclis'e akan öfke seline...

Ak giysili ana en öndeydi.

Yarısı tutuklanmış öfkeli yüreklerin önleri, yeniden karanlığın cüceleri tarafından kesildi. İzin verilmiyordu Meclis Başkanı ile görüşmelerine... Serbest bırakılmıyordu tutsak edilen kavga arkadaşları...

Ve şiddetle haykırdı en öndeki Ak giysili ana;

"Gözaltına alınan çocuklarım serbest bırakılmazsa, benim burdan ölüm çıkar !"

Ak giysili ana, her zamanki gibi yine en önde ve ilk hedefti. Yıllardır saldırılara, işkencelere alışık olan Didar Abla, dönmedi yolundan ve yılmadı haykırmaktan;

"Çocuklarımızı öldürtmeyeceğiz ! Direneceğiz! Gözaltına alınan evlatlarımızı almadan hiç bir yere gitmeyeceğiz!... İnsanlık onuru işkenceyi yenecektir!"

O'nun bu kararlı haykırışını ciddiye almamıştı,almak istememişti karanlığın cüceleri. Oysa O, hiç bir zaman söylediklerini boş yere söylememişti. Laf olsun diye haykırmamıştı. Didar Abla sözlerini, haykırışlarını yaşamın canlı pratiğinde de ispatladı!..

Ak giysili Ana o gün bir aleve dönüşüp tüm göğü kapladı.

Yenilmişti cüceleri.. Yenilmişti işkence, Ak giysili Didar Şensoy'un onuru karşısında. Serbest bırakıldı derhal şehit Ana'nın seksen can yoldaşı . Yaralı bir yürek olan öfke, toplandı ak giysileri kızıl kanlarla boyanmış Didar Abla'nın baş ucunda. O'na, ant içip söz verdiler;

"Katillerden hesap soracağız! Anılarını hep yaşatacağız! Kahrolsun faşizm!"

Anaların haykırışı o gün zindanlarda yankılandı... Ve direniş sürüyordu, Metris'te, Antep'te, Bartın'da, Hatay'da ve Malatya'da...

Ve Didar Ana'ya kalkan elleri lanetlemek için başladı eyleme Mamak, Diyarbakır, Sağmalcılar, Erzincan, Çanakkale, Bursa, Çankırı, Afyon, Sinop... Zindanlar ilk kez bu denli öfkeli birlikte hareket ediyordu. Evet, tüm zindanların Didar'ı öfkeydi, inanç ve kararlılık idi.

Başkentin kalbinde güneşe yönelen inanç, İstanbul Şişli'de öfkeli eller üzerinde bir tohum olarak toprağa verildi. Meclis'in önündeki kanlı kızıl karanfil, Şişli'de binlerce öfkeli yumruğa dönüştü. Didar Ana'nın "birleşin yumruk olun, direnin bayrak olun" çağrısı, yankısını buldu tarihi Şişli meydanında.

Evet, Şişli meydanında o gün akan bir seldi. Bu sel bundan sonrada akacaktı. Ve Şişli meydanında, 1 Mayıs alanında, Tandoğan meydanında, Konak alanında akan bir öfke seli, zafer türküleriyle Didar Ablamızı güneşe gönderdiğimiz başkentin meydanında akacak en son.

"Türk aydınları, bir başka açıdan da ikiye ayrılıyor. Ummadığı zamanda hapse girip, bir daha hapse girmemeyi amaç edinenler, bunlar ilericilikten kopamadıkları için cambaz oluyorlar. Bir de mapusluğu yaşamının doğal duraklarından sayanlar, bu türe girenler sanıldığından çok azdır. Ben burada yer alıyorum.
Yalçın Küçük
12 Temmuz'88 Ulucanlar Merkez Cezaevi mektuplarından.

duvar yazıtları... 4

BİTMEMİŞ BİR YAZI VE TOPRAĞIN YEDİ KAT DİBİNDE UMUD'U ARAYAN SALKIM SÖĞÜT

Bilgesu ERENUS

Bitmemiş yazı 13 Haziran 1988 tarihini taşıyor ve Yalçın Küçük'ün Karakusun'lardaki evinin, üst kat çalışma odasının masasında, on gün Dal'da tutulduktan sonra bırakıldığım 24 Haziran'88 günü buldum, bir sayfası yazılmıştı, ikinci sayfa daktiloda duruyordu öylece, karbon kağıtlı ve üzerinde yedi satır.

İlk sayfadan aktarıyorum. Yazıya "Problematik ve Proğramatik Açıdan Devrimci Parti" başlığını koymuş Yalçın Küçük.

"Yükseliş dönemi ile gerilime kesitleri arasında nasıl bir ayrım yapılabilir; böyle bir ayrım yapılmalıdır. 1978 yılından itibaren açılan Türkiye'nin zaman kesiti, ancak 1851 tarihinden sonraki Avrupa'nın veya 1906 yılını izleyen zaman kesitinde Rusya'nın ya da 1851 sonrası Türkiye'nin koşulları ile birlikte anlaşılabilir. 1978-1988 Türkiye'sinin siyasal dinamiği tek başına veya bir yükseliş zamanı dinamikleri ile karşılaştırarak anlamak mümkün görünmüyor."

Okuyanı ile birlikte yeniden düşünmeyi amaçlayan bu ikinci yıl dergi yazısını yazarken Yalçın Küçük, DGM savcısının Emniyet kuvvetlerine verdiği yakalama emrinden haberli sanki, sanki değil Mutlaka haberli, çünkü Yalçın Hoca yurdunun ve dünyanın soluğunu kendi soluğuna katan ender kişilerden biri ve bu nedenle de tuşlara vurmayı sürdürüyor."Marx, 1848 Devrimleri coşkusunu yansıtan Komünist Manifestonun iyimserliğini, Alman ve Fransız burjuvazilerinin kendi devrimlerine ihanetini (x) gözledikten sonra ve 1851 yılından itibaren terketmeye başlıyor. Manifesto, iyimser bir coşkuyu içeriyor, gerilime döneminin ürünü Kapital, bilimselliğin aşılması zor sınırını gösteriyor. 1906 Stoplin reformları ile başlayarak gericilik döneminde Lenin önceki döneme göre daha felsefi, daha temelli, çok daha teorik olma gereğini duyuyor.

Yalçın Küçük, yaşamın doğal duraklarından saydığı hapishanelerden birinde.(Sultanahmet Cezaevi, Mayıs '83)

Gecenin geç saatleri, Karakusunlar Orta Doğu Sitesinin bekçisi Yusuf, son denetlemelerini yaptıktan sonra evine dönerken, Yalçın Küçük'ün daktilo seslerini duyuyor, sokak merdivenlerine taşan, Bekçi Yusuf'la birlikte sokak merdivenlerine

tırmanan daktilo sesleri... "Sabah-Akşam demiyor hocam, hiç yorulmaz mı?" diye düşünüyor Bekçi Yusuf. Yalçın Küçük, bekçi Yusuf'u duymuş-casına gözlerini kapıyor bir an. Yıllardır, aylardır gözleri insanüstü çalışmaktan çok yorgun. Yalçın Hoca hızla açıyor gözlerini.. İçi öylesine aydınlık ki, gözlerini kapadığında kör olacak sanki. Az önce yazdığı paragrafga bir dip not düşüyor.

"(x) Stoplin, 1906-1911 yılları arasında beş yıl kadar süren karşı devrim hükümetinin başı idi.

V.L. Lenin, Collected Works, vol. 17,s.247."

Karakusunlar köyündeki bütün evlerin ışıkları söndü. Hocanın çalışma odasının ışığından gayri yanan yok. Daktilo tuşlarının çıkardığı seslerden başkaca da ses kalmadı, hoca bilerek daha kuvvetli vuruyor tuşlara, köyünden yola çıkarak tüm yurdunu ve dünyayı ölümcül bir uykudan uyandırmak ister gibi.

"Gerileme dönemleri, hem savaşçıların hem de ideolojilerin sınandığı dönemlerdir, ricat yollarını arayanlar en çok bu dönemde çıkıyorlar ve teoriler, bu dönemde billurlaşıyor."

Yalçın Hoca "artık bilimin gerçekten sınırlarına geldik" diye mırıldanıyor masadan kalkarken, aşağı kata iniyor, kendine bir kahve suyu koymak için. DGM savcılık makamının yakalama emri, komiser 11'in elinde şimdi, komser 11 başkanlığında bir ekip operasyona hazırlanıyor. Suyun kaynamasını bekleyen Yalçın Hoca'nın gözleri bir an İsa'nın son yemeği heykelciğine takılıyor ve onun önünde duran karta, kendi el yazısıyla ve Mayıs ayında notlanmış:

"A-1 Teori ve eylemi aynı hırsla seven kimseleri çok az bir toplumda yaşıyoruz.

B-1 Teori ve pratiği aynı yoğunlukta seviyorum.

C-1 Çünkü kapitalizmden tiksiniyorum."

Birden bahçedeki Nazım'ı göresi geliyor Yalçın Hoca'nın, havuzun başında salkım söğüdün adı Nazım, ve yakınları bilir özel olarak ışıklandırılmış Yalçın Hoca tarafından. Özel ışığı yandığında gecenin karanlığına karşı Nazım, coşku ve umut dolu bir şenliğe dönüşüyor. Kahvesini alıp yeniden çalışma odasına çıkıyor Yalçın Hoca, Nazım'ın ürperen filizleri yeniden başlayan daktilo seslerinden hoşnut.

"Yükseliş döneminin düşünceleri coşkuludur ve aynı ölçüde eklektik oluyor. Gerileme dönemleri ise her anlamda çeliğe su verilişi anlatıyor, kişiler billurlaşıyor ve teoriler çelikleşiyor."

Yalçın Hoca bir önceki paragrafta yer alan satırların bu kısa aradan sonra yeniden altının çizilmesi gereğini duyuyor ve sürdürüyor.

"Burada Toplumsal Kurtuluş'un İkinci yılının ilk sayısında, birinci yılının ilk sayısında yine Çelik Bilgin imzasıyla çıkan, incelemeden aktarma yapmak gereğini duyuyorum," Akan Toprakta Geleceği Yakalama" başlığıyla, sınıfsal bir politik toprağın aktığını haber veriyordu. Akan toprakta politika, yalnızlıkla başlamayı kabul ederek yola çıkmayı zorluyor. (xx) Toprağın aynı olduğunu düşünmek kolaycılıktır, yeniden yürüyüşün önemli bir yalnızlıkla başlayacağını ve ilk zamanlarda yalnızlıktan ayrılamayacağını kabul etmek ise pek zor oluyor. Artık kabul edilebileceğini umuyorum."

Komser 11 başkanlığındaki ekip, Yalçın Küçük'ün Karakusunlar Ortadoğu Sitesi'ndeki evine doğru yola çıktılar bile. Yalçın Küçük Toplumsal Kurtuluş'un İkinci Yılı ilk sayısı için Çelik Bilgin imzasıyla daha önce çıkan inceleme-den bir aktarma daha yapmak gereği duyuyor.

"Aynı incelemeden bir aktarma daha yapmam gerekiyor, bir yıl sonra, daha doğru olduğunu düşünüyorum. İkinci aktarma şudur, "THKO ve THKP-C yükseliş dönemi ürünleridir ve bir arayışı anlatıyorlar. 1970 yılının THKO ve THKP-C arayışı türünden, 1920 yılının TKP'si de yükselişin damgalarını taşıyorlar. Her ikisi de gelen baskı rüzgarlarından habersiz, büyük morallerle kuruldular."

Komser 11 başkanlığındaki ekip 100. Yıl Türk-İş Sitesi levhası önünden, Karakusunlar sapağına girmek üzere. Yalçın Hoca'nın parmakları daha bir hızlandı sanki.

"Yükselişin ve coşkunun ürünü oldukları için, TKP, kuruluşundan sonra gelen ilk baskıya, önemli ölçüde dayanamadı ve öncü kadrolarının çoğunu "kadro" olarak Kemalizm'e kaptırdı, THKP ise kurucu olarak ilan edilen dört gençten, erken ölen Mahir.."

Yalçın Hoca sayfa değiştirmek zorunda, hızla yapıyor bunu ve daktilodan çıkardığı sayfaya ikinci dipnotu da eklemeyi unutmadan...

"(xx) Ç. Bilgin, Akan Toprakta Geleceği Yakalamak, Toplumsal Kurtuluş, Yıl 1987 sayı 1 s.33. Bitmemiş yazı."

Problematik ve Proğramatik Açıdan Devrimci Parti başlıklı ikinci sayfadan ve hocanın biçemiyle aktarıyorum.

"Çayan'ın dışında Münir Ramazan Aktolga'yı İslamcılara, Yusuf Küpeli'yi TKP'ye ve uzun bir hapislikten sonra güzel bir demeçle dışarı çıkan Ertuğrul Kürkçü'yü de Yeni Gündem ve Batı Avrupa'daki "Yeni Yeni Sol" akımı arasında bir çizgiye kaptırdı...."

Yalçın Hoca noktalı virgül için daktilosunu bir aralık geri alırken, Komser 11 başkanlığındaki ekip gecenin sessizliğinde ODTÜ sitesi üçüncü caddede ilerliyorlar. Hocanın parmakları hiç bir telaş izi taşımıyor şimdi belki de yazdıklarıyla ilintili eldesiz bir kırgınlık yavaşlattı parmaklarını noktalı virgülden sonra gene de tuşlara vurmayı sürdürüyor.

"Kürkçü kendisini, Sovyetler Birliği'nden ikin-

ci bir parti kurma sevdasına kaptırmış görünüyor."

Daktilo seslerini Yalçın Küçük'ün Karakuşunlar Orta Doğu Sitesi üçüncü cadde yirmibeş numaralı evinin çevresinde vaziyet alan komser 11 başkanlığındaki ekip de duymakta artık.

"Yükselişin ve ekletizmin ürünü olduğu için 1970 Dev-Genç/THKP kadrosundan..."

Komser 11 başkanlığındaki ekipten biri hocanın 25 numaralı evinin kapısını çalıyor, başı dardа olan herkese açık olan 25 numaralı kapı, tedirgin. Yalçın Hoca saatine bakıyor, 01. Hiç değilse bu paragrafı bitirme isteğinde parmakları, tümceyi tamamlıyor.

"Yükselişin ve ekletizmin ürünü olduğu için, 1970 Dev-Genç/THKP kadrosundan, aynı çizgiyi savunan bir tek kişiyi bulmak mümkün olmuyor ve çoğunluğu her gün bir adım daha sağa kayarak.."

Kapı uzun uzun ve ısrarla çalınıyor şimdi. Yalçın hoca yeniden saatine bakıyor 01. Hiç değilse bu satırlar için zamanı durdurmak zorunda, kapı zilini duymuyor bile artık.

"... her gün bir adım daha sağa kayarak sonunda kendisini kapatan TKP kalıntısı kümeler içinde yerlerini alıyorlar."

Bir an arkasına yaslanıyor Yalçın Hoca, gözlerinin yanması arttı çok ama, gözlerini korumak adına kapamayacak. Problematik ve Programatik Açıdan Devrimci Parti başlıklı bitmemiş yazıyı daktilodan çıkarmak niyetinde değil, kaldığı yerden her an sürdürüverecekmişçesine... Yeniden saate bakıyor, 01. Şimdi aşağı kata inip kapıyı açabilir artık, tüm yeni açılımlar için..

Yalçın Küçük, komiser 11 başkanlığındaki ekip tarafından ekip otosuna bindirildi ve Dal hücrelerinden birine götürülüyor, saat hala 01, Yalçın Hoca'nın yeniden çalışma olanağı bulana dek zamanı durdurduğundan ekip habersiz.

Ekip arabalarının sesi duyulmaz olduğunda havuz başındaki Nazım adlı söğüt bütün dallarıyla ürperiyor. Az önce tüm taze yapraklarıyla kulak kesildiğinde duymuştu, Yalçın Hoca yoncaları dünden biçtiği için sevinçliydi ama "kavaklara dadanan bitlerle yeterince uğraşamadım" diye üzülüyordu, nerdeyse özür dilercesine genç kavaklardan.. Nazım adlı salkım söğüt yeniden ürperdi ve sağlıklı köklerini yedi kat yerin dibine saldı umud'u bulmak için ve bulacaktı da...

URFA CEZAEVİ'NDE ÇOCUK DERGİSİ

"Tel Örgü" Çocuk Dergisi'nin merkezi Urfa Kapalı Cezaevi 1. koğuştur. Urfa Cezaevi'nde Şükrü Gülmüş, İzzet Baykal, Mehmet Tanboğa, İdris Güzel, Kadir Atım, Abuzer Dehşet, Ali Kılıç, Ali Doğanay ve Fevzi Yetkin'in çıkardığı çocuk dergisi çocuk yazını üzerinde yoğunlaşıyor. Çocuklara dürüstlük ve direnç aşılamaya çalışıyor. Üçüncü sayısının kapağını yayınlıyoruz.

ONUR ERK'İN İNCELEMESİ
BİRLEŞİK BİRLİĞİN ÇİMENTOSU
YA DA
ÖRGÜTLENMENİN ÇELİK YASASI: İKTİDAR
GELECEK SAYIMIZDA

TEMEL DEMİRER
SİVİL-FAŞİST HAREKETİN
YENİ YÖNELİMLERİ

GELECEK SAYIMIZDA

BİR GARİP ÖLDÜ DİYELER

Zihni T. Anadol

Yazın hayatımızın temel direklerinden bazı ozanlarımızın dizeleri beynimize çakılıvermiştir sanki. Biriki dize hemen sahibi anımsatır, adını çağırıverir. "Hah işte o şair budur" deyiveririz. Sözgelimi Orhan Veli'nin tüm şiirlerini bilmeyiz de:

"HİÇBİR ŞEYDEN ÇEKMEDİ BU DÜNYADA
NASIRINADAN ÇEKTİĞİ KADAR
YAZIK OLDU SÜLEYMAN EFENDİYE.."

mısraları apartopar çıkarıverir Orhan Veli'yi karşımıza.

Bu dizeler az mı güldürmüştü biz kırk kuşağını bir zamanlar.. Kahvelerde, işyerlerinde, ayak üstü rastlaştıklarımızda hep bu dizeleri söyler gülüşürdük, merhabamız olmuştu sanki bizim. Bunu özenle Nurullah Ataç'a inat söylüyorduk. Çünkü bu şiiriyle üne kavuşturmuştu Orhan Veli'yi Ataç..

Sonra Küllük kahvesi müdavimlerinden iri yarı ressam Arif Dino'nun:

"DÖNER KEBAP DÖNMEZ OLSUN"

Ve ardından
"TAŞTAN MANTAR TARLASI
ÇOK YAŞASIN ÖLÜLER"

ŞİİRLERİ o harp yıllarının acı bir mizahı olarak belleklerden çıkmadı uzun süreler. O koca Arif Dino'dan, Şair Dino'dan kala kala başka bir şey kalmadı elimizde sandığıma göre. Ama kaldı kaldı, bir de Gelincik sigarasının üstündeki gelincik resmi., Onu Tekel'in açtığı bir ödülde kazanmıştı. Elli yıldır solmadan eğilmiş incecik bir yeşil dalın ucunda hala milyonlarca insanına güler durur tatlı bir çocuk başı gibi kırmızı kırmızı Gelincik paketini üstünden.

Ahmet Hamdi Tanpınar'da öyle değil mi? Onunda romanlarını, tüm şiirlerini, anımsayamayız.da:

"NE İÇİNDEYİM ZAMANIN
NE BÜSBÜTÜN DIŞINDA"

GENE eşdost toplulukları arasında şakalaşırken "yahu gir şu zamanın içine yahutta çık git!." diye eğlendiğimiz az günler mi oldu?

Hele Rıfat Ilgaz'ın:

"KAŞIN GÖZÜN MÜ OYNUYOR,
A MISTABEY,
BANA MI ÖYLE GELİYOR?
NEVRİN DÖNDÜ SÜZÜLÜVERDİN,
GÖZÜMÜZ YOK,
İŞLERİN YOLUNDA DOĞRUSU,
ÇIMKADI SENİN GİBİ SAFRANBOLU'DAN
BUGÜNE BUGÜN
İKİ FIRIN SAHİBİSİN,
SENİN DÜŞÜNMEK NEYİNE?"

Kunduracı dükkanlarının çevresinde toplanan ustaları çırakları kalfaları işçisini aydınını ölesiye güldürmüşler sevilen moda şarkılar gibi dillerden düşmez olmuştu. Bu da nedensiz değildi: İkinci Dünya Savaşı'nda ekmekler karneyle veriliyordu. Bu toz duman içinde fırıncılar vurgunu vurmuş milletin anasını ağlatıyordu. Mustafendi de bu muhtekirlerin bir simgesiydi. Bu toplumcu şiirler acı mizahın zehir gibi şaklayan bir tokadıydı Mustafendinin suratında.

Yunus Emre'nin tüm şiirlerini bilmeyiz de,

BİR GARİP ÖLDÜ DİYELER
ÜÇ GÜN SONRA DUYALAR
SOĞUK SUYLA YUYALAR
ÖYLE GARİP BENCİLEYİN

Dizelerini belleklerimizden bir türlü silip atamayız: Ne zaman garipseyiversek, ne zaman içimiz acıyla burkuluverse, gelip oturuverir tanrı misafiri gibi haberimiz olmadan benliğimize bu gizemli şiir. Kimsiz kimsesiz, evsiz barksız, eşsiz dostsuz bir garip kişinin serüveni...

Altıyüz yıl neyse, bugünde aynı gibi geliyor bu garip kişilerin sonları insana..

Divan Edebiyatı'mızın anıtlarından Şair Baki'de vefasızlığı, kadir kıymet bilmezliği üçyüzseksen küsur yıl evvel .

"KADRİNİ SENGİ-MUSALLADA BİLİP EY BAKİ
DURUP EL BAĞLIYALAR KARŞINDA YARAN SAF SAF.."

dizeleriyle anlatmamış mıydı? Hangimizin aklından çıkar bu dizeler? Gerçi Şair Baki'nin sarayları, konakları, halayıkları, gümüş koşumlu atları, arabaları uşakları vardı; yalnız Şeyhüslam olamamıştı. Gene de kadrinin bilinmezliğinden şikayetçiydi. Şeyhüslamlık ereğine kavuşamaması ona bu dizeleri yazdırmış, yıllar yılı bu dizeler kadir kıymet bilmezliğin bir simgesi olarak belleklerde yaşayıp durmuştur. Gerçekten de ölümünde tüm sahaflar çarşısı kapanmış dükkanlara kilitler vurulmuş devrin sayılı bilginleri, vezirleri şairleri görülmedik bir kalabalıkla musalla taşında yatan Baki'nin karşısında el bağlayıp ona kadrini kıymetini kanıtlamışlardır.

Nereden geldi şimdi bu çeşit çeşit dizeler ve geçmişin bir yığın anıları Reşat Enis, sicim yağan yağmurun altında, musalla taşı'nda yatarken aklıma?

Beş eski arkadaş bir şemsiyenin altında birbirine sokulmuş, caminin avlusunda ısınmaya çalışıyoruz soluklarımızla yağmurdan kaçarak. "Kala kala bu kadarcık mı kaldık" diyoruz üzünçle. Ne zaman bir arkadaşımızın cenazesine gelsek bu sıcacık halkamız gitgide daralıyor, gitgide eriyip kayboluyor. Bu halka, bu geçmişiyle bir kuşağın, çilekeşleri gittikçe küçülüyor, ufalanıp kayboluyor. Sanki yarında içimizden birisi daha ayrılacakmış gibi şimdiden birbirimizi kucaklıyoruz.

Hüzünlü ortamdaki havayı dağıtmak için Şair Şükran Kurdakul:

- Ölüm ilanını okuduğumda bayağı gençmiş gibi geldi bana. Halbuki sözlüğü açıp baktığımda yetmişbeşindeymiş Reşat Enis..vay anasını be..ne çabuk gelip geçmiş zaman? dedi yumuşak zeki gözlerini hayretle açarak.

-Yaş yetmişbeş ama dedim, O romanlarında tam bir delikanlı görünümündeydi. Hele Sarı It romanındaki atılgan, olayların içinde bir savaş muhabiri gibi budaktan gözünü esirgemeyen, patlayan kurşunlardan korkmadan grevden greve atlaması, olayların içine dalıp dalıp çıkması..

- Öyledir diyor Yaşar Kemal de o kalın vurgulayıcı sesiyle elleri yakası kalkık pardesüsünün cebinde. Öyledir diyor yiğit, esmer başını kaldırarak, hiç birimiz onun dokunduğu noktalara dokunamadık, onun gezdiği yerleri gezemedik. Bizde ilk işçi romanını o yazdı. O hepimizin ustasıydı.

Yaşar Kemal bunları söylerken bir yandanda çevreye göz atıyor, pek kimseleri de göremeyince:

-Yahu bunun gazeteci arkadaşları nerde? Derneğinden kimseler gelmemiş mi? İyi onlar gelmemiş ama kimi kimsesi de mi yok?

- Var var, bir oğlu var. Bana sık sık gelirdi Reşat. Ona eski tüfeklerden konular verirdim, malzeme yapardı romanlarına, diye yanıt veriyor Dr. Ziya Oykut Yaşar Kemal'e.

Ziya Oykut'u, son gördüğümden bu yana daha ufalmış, emsallerinin kaybıyla küçülen çevresine üzüntülü, tedirgin bir durumda bakar görüyordum. Kucaklıyor, öpüyor, saçlarımı okşuyor, gözlerinden yaşlar boşanıyordu.

Onun bu andaki duyguları bir arkadaş özleminin keskin acı bir vurgun aleviydi:

- Benim bu kalp iyiden iyiye eskimiş. Damarları almak istiyorlar, pil takalım diyorlar, sağolsunlar ameliyat edelim diyorlar, bir de iki yıl ömür bahşediyorlar bol keseden sağolsunlar!.

Aramızda Yaşar Kemal'den sonra en uzun boylumuz tıbbiyeli Muzaffer (Özkolçak) yüzünde beliren acı buruk kıvrımları sevecenliğe dönüştürerek Ziya Oykut'a doğru eğilip:

- Yapma be doktor!.. bu ilerleyen tıp dünyasında insan bu kadar karamsarlığa düşer mi?

- Öyledir diyor Dr. Ziya Oykut öyledir. Ben karamsar değilim, ve hiçbir zamanda olmadım. Sadece kederliyim, deyip tatlı esmer yüzündeki tatarımsı gülümsemesiyle sürdürüyordaki içindeki acıyı:

- Yalnız tıp mı ilerleyen? İğneden ipliğe herşey değişiyor, gelişiyor. Biz ilerleyip gelişebiliyor muyuz? Pil mil şu bu derken bizler ne umduğumuz özgürlüğü ne de sağlığımıza kavuşabileceğiz. Galiba Reşat Enis'in yattığı şu musalla taşına pek yakında sermiş olacağız postumuzu.

Onun bu acı yargısı titretir gibi oldu sıcacık halkamızı.

Hepimiz ayrı ayrı yollardan aynı hedefe yayan yapıldak özgürlüğü, o zümrüdü anaka kuşu özgürlüğü bulmak için dağ taş dere tepe az mı yol yürüdük? Dizlerimize sızılar mı inmedi, ayaklarımız kagren mi omadı? Az mı düştük genç yaşlarımızda haramilerin amansız tuzaklarına?.. Özgürlük diye diye az mı yoksun bırakıldık özgürlüklerimizden? İncecik sızım sızım akan, iplik iplik durmadan akan bu cılız bu duru sulardan dağlardan bayırlardan, köylerden, tarlalardan, kentlerden fabrikalardan geçe büyüye dere oldu sel oldu geldi de durgun bir göle dönüşüverdi. De bakalım, akıtabilirsen akıt!..

Ziya Oykut'u bulunduğumuz camide 1968 yılında Reşat Fuat'ın cenaze töreninde tanımış-tım, daha doğrusu yüz yüze gelmiştik. Biz birbirimizi 946'dan beri bilip tanıyorduk. Kendisi aynı yıllarda T.Emekçi Partisi'nin kurucularındandı. (altı ay sonra kapattılar) Orada yiğitçe özgürlük savaşı vermiş, binlerce yurttaşımızı parasız muayene ederek sağlığa kavuşturmuştu. Aynı zamanda kendisi askerde doktor iken Dinamo'nun bana an-

lattığına göre o yıllarda askerliğini yapmakta olan Dinamo'ya maddi manevi yardımlarını esirgememişti. Yıllar sonra Türk Solu Dergisi'nde aynı yazı kadrosunda bulunuyorduk. Dinamik, olgun, akıllı, emekçiden yana yazılarıyla dikkatimi çekiyor, kendisini merak ediyordum. Yüzyüze gelmemiz kederli bir günümüze raslayacakmış meğer..Altmışbeş'inin üstünde olmasına karşın enerjik, kıvrak, sevecen, güleç, esmer yüzü, tatarımsı elmacık kemikleri, biraz çekik gözleri tam bir Orta Asya gözleri..insanı büyüleyiveren bir arkadaş canlılığı içinde sarmaş dolaş oluvermiştik, birden. Benim yazılarımı o da okuyormuş, oda beni görmek arzusu içindeymiş. İşte o gün Reşat Fuat'ın cenazesinde arkadaşlığımız perçinleşivermişti.

Kimler yoktu o zaman Reşat Fuat'ın cenazesinde...zamanın iktidar milletvekilleri gece yarısı oturumlarında baskına uğrayarak kafası yarılan TİP milletvekili Yunus Koç, sargılı başıyla tabutun önünde dimdik, kıymetli eşi yazar Suat Derviş, Dr. Hikmet Kıvılcımlı, Av. Muzaffer Amaç, posta eski müdürlerinden 944 TKP davasından hapishane arkadaşım Hikmet Elin, Sebati Selimoğlu, inşaatçı Yakup Irgat, demirci kalfası Mustafa Irgat, kunduracı pepe Recep (Buyurman), Hadi Malkoç, Lütfü Erişci, Köy enstitülerinin kurucularından Şerif Tekben, Şevki Akşit İbrahim Topçuoğlu, Dr. Sevinç Özgüner, Av.İhsan Altay, (957 de ölen ve bu cenazede bulunamayan Esat Adil Müstecaplı), ve şimdi hatırlayamadığım yüzlerce çilekeş özgürlük savaşçısı insan, birbirinin tabutunu omzlaya omuzlaya et tırnaktan koparcasına ayrıldılar bu dünyadan umduklarını göremeden..

Kolumuz kanadımız kırılmış, gözlerimiz soruyor suskun, kederli "Nerde şimdi bunlar?"

Bir yerlerden, diyarı gurbetten Nazım çıkageliyor aramıza:

ONLAR DÖVÜŞEREK ÖLDÜLER
GÜNEŞE GÖMÜLDÜLER..
diyor.

Sicim gibi yağan yağmurun altında, caminin saçağına sığınmış bir avuç insan, yitirdiklerimizin acısı içinde sallanıp duruyoruz arkadaşların acı günlerini yaşayıp kadrini yeniden anlar gibi..Sanki yarın da içimizden biri şu soğuk musallataşına yatacakmışcasına bakışlarımızla, kollarımızla kucaklaşıyoruz son yolculuğumuza çıkmadan...yaşlarımız da hani oraya doğru itmiyor değil bizleri de.. kimimiz altmışına dayanmış, kimimiz yetmişin üstünde..giden canların ardından anılar ne de çabuk belleklerden çıkıp hızır gibi dikiliyor karşımızda?

Adana'da kayalara oyulmuş, içinde çıyanların, yılanların gezdiği cayır cayır kırk derecenin üzerinde kaynayan, yanan korkunç bir hapishaneye atılmıştım. Helası suyu muyu hak getire..hiç bir gelenim gidenim yok..Orhan Kemal imdadıma yetişti. İki defa onbeşer lira getirdi. O zamanki para bu! diyordu Yaşar Kemal..

Orhan Kemal'in ölümünü de hatırladım birden: Onun ki de az görkemli olmuş değildi hani..nasıl dolmuştu şu bulunduğumuz mermer avlular?.. Arabalar yetmemişti de yürüyerek bir bayram şenliği içinde taa Zincirlikuyu'ya kadar omuzlarımızda taşımıştık onu..Hele o günkü haliyle yazar Suat Derviş hanımı hiç unutamıyorum: Çıkarmış pabuçlarını, çekmiş eteklerini beline, yalnayak kafilenin önünde yürüyordu başı bir bayrak gibi dimdik..Sonra onu da şu bulunduğumuz mermer avuldan alarak mücadele arkadaşı Dr. Şefik Hüsnü'nün ve eşi Reşat Fuat'ın ve yüzlerce devrimci arkadaşının yattığı Feriköy mezarlığına gömmüştük.

Anılar ardarda sürüp gidiyor..Reşat Enis'in tabutuna bakıyoruz aradabir. Gelen çelenkler üçe çıktı. Ama görünürde gazeteci arkadaşlarından, gazeteciler derneğinden gelen giden görünmüyor ortalarda..yağmur olanca hızıyla dökülüyor göklerden, şıpırtılarla mermer avlularda ağlayıp duruyor. Tevfik Fikret bulutlar arasında başını kaldırıp bu hüzne şiirleriyle bir hüzün daha katıyor:

SOKAKLARDA SEYLABELER AĞLAŞIR
UFUK YAKLAŞIR..YAKLAŞIR...yaklaşır...

Karşı duvarı boydan boya kaplamış çelenkler..herhalde adını sanını bilmediğimiz varsılların olacak..öyle namazına daha çok var.

Tıpkı böyle bardaktan boşanırcasına gene yağmur yağıyordu. 1945 yılında Sansaryan Hanı'nın üstüne, diyordu Tıbbiyeli Muzaffer. Tek başıma bu kuş uçmaz, kervan geçmez hanın en üst katında iki metre uzunluğunda bir hücredeyim..taa aşağılardan, derinliklerden kopup gelen vapur düdükleri..daracık hücrede yapayalnız tek başıma ben..uzaklardan mavi denizin akpak köpüklerini yalaya yalaya özgür insanların özgür gemileri..görmediğim, bilmediğim iklimlerden mutlu insanlar getiriyor limana. Ve sonra büyük gürültülerle demir alıp gene bilmediğim limanlara kalkan dev transatlantiklerin ezotik gürültüleri..koşup duran yaygaracı motorlar..köprüye vapurlardan dökülen insanların gökyüzüne yansıyan cıvıl cıvıl cana yakın devinimleri.. Tranvayların acı hareket çanları..büyük bir fanus içinde yüzüyormuşcasına koca kentin hayı huyu kulaklarıma kadar bir senfoni zenginliği içinde gelip dayanıyordu. Neden diyordum kendi kendime, neden bu insanların arasından alıp getirdiler beni buraya? Ne yaptım ki onlara? Şu yüzen vapurları mı durdurup batırdım? Köprüde işlerine koşan, mutlulukları için olmadık şeylere katlandığım insanları mı yolundan ettim? Her saat başı çalan şu kilise çanlarını mı susturdum? Mavilikleri delen

o güzelim kuleleri, surları mı devirdim?. Pupa yelken giden gemileri mi yolundan çevirdim?

Minarelerin üçüncü şerefesiyle aynı yükseklikteyim. Babil'in asma bahçeleri gibi Sansaryan Hanı'nın en üst katında, gökyüzüne açılan el kadarcık penceremden bakıyorum: Dışarda yağmur yağıyor. Ellerimi uzatıyorum daracık duvara. Dudaklarımdan dizeler dökülüyor, "1945 Baharı" diyorum adına:

ŞİMDİ DIŞARDA YAĞMUR YAĞIYOR
BEN SENİ HATIRLIYORUM
BİR NİSAN YAĞMURUDUR BU, SAYDAM VE TEMİZ
NE OLUR UZATSAK DA ISLANSA ELLERİMİZ

HALAM NİSAN YAĞMURUNDAN İNCİ OLURMUŞ DERDİ
ŞİMDİ BU MASALA HAK VERİYORUM,
ELİMDE YAĞMURDAN DAMLALAR OLSA
İNCİ BULMUŞTAN ÇOK SEVİNİRDİM DİYORUM.

NE VAR Kİ
UZANAMAZ ELLERİMİZ DIŞARI,
BU HÜCRENİN KARANLIĞINDAN
BU DEMİR PARMAKLIKLARDAN
YOKSUN KALMIŞIZ BU KEZ 1945 BAHARINDA
ÖZGÜRLÜĞÜN O BEYAZ AYDINLIĞINDAN..

Tıbbiyeli Uzun Muzaffer (Özçolak) Tıbbiyenin son sınıfındayken 1945 yılında arkadaşlarıyla kurduğu İleri Gençlik Birliği derneğinin yasaklanması üzerine arkadaşlarıyla birlikte tutuklanmış, aylarca bu korkunç handa kaldıktan sonra iki yıl hapse hüküm giymişti. Ne hayalleri, ne umutları vardı o gencecik yıllarında, o yeşermeye hazır öğrencilik yıllarında..uzun yakışıklı boyu, levent delikanlılığının yüreğinde ipek mendil gibi yumuşak, incecik, tiril tiril kalbiyle nasıl da bakacaktı kedinden umar bekleyen hastalarına? Olmadı işte. Hastalarını sağlığa kavuşturma ereğine bırakmadılar onu. Yaşam koşulları hiç arzu etmediği yoldan ekmeğini kazanmaya zorladı. Yıllar yılı şirketlerin, tüccarların, büyük lüks mağazaların, fabrikaların senetleri, çekleri, alacakları verecekleri ve hergün elinden kirlenmiş haram yüzbinler, milyonlar, ve yeşil yeşil kirli paralar geçerek şiş göbekli varsılların kasalarına istif edildi durdu...

Be birader neden burda durmuş da hep kederli anılardan söz edip yaraları tazeleyi duruyoruz. diyordu dinginliği bozup Şükran Kurdakul. Hepimizin yarın öbür gün konaklayacağımız son durağımız burası olmayacak mı? Ne yapıp ettikse çektiklerimizle, acılarımızla helal olsun gelenlere diyordu, yüreğimize soğuk su serpiyordu. Benim de onun nefis bir şiiri geliyordu aklıma:

Bunca yıl çok ışık birikti avuçlarımda
Senin olsun
Esinlen sevgi dokuyan ellerimden
Bunca yıl şiirin, kardeşliğin, kavganın
Hasbahçelerinde yarattığım bu gerçeği
Sabrım senin olsn
Aşkım senin olsun.

Acıların sütüyle büyüttüğüm umutlar
Mahpushane avlularında boy verdi
Dolunay menekşelendi kirli kara camlarda
Her görüşte vurulduğumuz
Özgürlüğe boyadı saksımdaki çiçeği
Senin olsun

Biz ki acılar döneminde
Ellerimizi kirletmeden geçtik
Direncim senin olsun..
Sevgim senin olsun..

Reşat Enis'le birlikte üç kişinin daha namazı kılındı. Reşat Enis'i saygıyla omuzlayıp arabaya koyduktan sonra mezarlığa bizi götürecek taşıt aramaya başladık. Yanyana dizilmiş taksiler, atlıyoruz birine. Kime gidiyorsunuz deyince, Reşat Enis diyoruz. "Hayır, bu onun değil falan beyin" dediklerinde arkadaki taşıta atlıyoruz. Bu kere aynı yanıtı alıyoruz sürücüden. Ortalarda büyücek bir cenaze arabası da görünmüyor. Çaresiz üçüncü beşinci sıralardaki taşıtları yağmurdan kaça kaça bir bir yokluyoruz. Boşuna..hiçbirinden medet yok. Reşat Enis'i taşıyan yeşil arabanın imamı gelecek var mı diye ünlüyor beyaz sarıklı, başını pencereden çıkararak. Bizden başka ortalarda kimsecikler kalmamış, varsılların taksilerinden gayrı.. "yok" yanıt veriyoruz çaresiz. Bu yanıt üzerine arabanın şöförü öfkeyle gaza basıp çok acele bir yere gidecekmiş gibi fırlayıp götürüyor Feriköy mezarlığına Reşat Enis'i.

Şükran Kurdakul'la Taksime'e doğru ağır ağır çiseleyen yağmur altında yürürken söyleşiyoruz: "Üç büyük gazete, yıllarını verdiği üç büyük gazete üç çelenk göndermiş" "Keşke göndermez olsaydı. Onun parasıyla bir araba tutulsaydı da onu kimsiz kımsesiz gömdürmeselerdi. Daha hora geçmez miydi?"

Yunus..o koca Yunus..nasıl da gelmez adamın aklına: BİR GARİP ÖLDÜ DİYELER..ve Şair Baki'nin dizeleri: KADRİNİ SENGİ-MUSALLADA BİLİP..

Baki'nin kadrini musallada bilip karşısında el bağladılar, ama Reşat Enis'in dost bildikleri musalla taşında bile ona kadirlirliklerini gösteremediler..

"GİZLİ AÇLIK ÖLÜM SAÇIYOR"(*)

İldeniz KURTULAN

Dostlar,

"Çocuklarımız aç" dedi, DEMKAD ve size biraraya getirdi. Belki de kiminiz çocuklar aç denince, klasik aç insanı canlandırdırdınız usunuzda. Gerçekten de bir aç insan tablosu var. Bilinen aç insan tablosu. Hele aç çocuk. Yürekler acısı. Genellikle çıplak çizilir. Karın şiş, kollar bacaklar ipince, gözler fersiz, elde boş bir tas, merhamet dilenir...

Dünyada aç insan çoktur. Ve bu aç insanlara kimi varsıllar ellerini uzatırlar, günah çıkarır gibi yardım ederler, nasılsa vergiden düşecekler.

Aç insan, bilinen görünümüyle hemen herkes tanır. Şöyle ya da böyle yardıma koşanlar olur. Üstüne fikirler yürütülür açlığın, öyküler, romanlar yazılır, beyaz perdeye, boyalı cama yansır aç insanın sancıları... Oysa bizim sancımız başka; her kesin gözünden kaçan, kimsenin umurunda olmayan bir sancı. Pahalılığın yarattığı, yetersiz beslenme, yani GİZLİ AÇLIK.

Gizli açlık çeken insanı dış görünümünden tanımlamak olası değil. Çünkü aç insan görünümünde değil. Tok insan gibidir dış görünü-şüyle. Oysa kalabalık bir gizli aç ordusu var dünyada ki duyunca hayrete düşeceksiniz. Evet bugün yeryüzünde bir milyar insan bizim gibi gizli açlık illetinden kıvranıyor. Her yıl bu bir milyar insan arasından 12 milyonu onarılmaz sakatlıklara uğrar ve 2 milyonu -ki bunun çoğu çocuktur- ölür. Dikkat edin açlıktan değil, gizli açlıktan her yıl 2 milyon insan ölür. Oysa bunların çoğu kurtarılabilir.

Nedir bu Gizli Açlık ya da Beslenme Yetersizliği?

Beslenmede,

Hayvansal protein eksikliği, A vitamini eksikliği, demir eksikliği, iyot eksikliği ve benzer eksiklikler...

Her insanın canlı kalabilmesi için her çocuğun gelişmesi için yeterli besin ve yaşamı sürdüren temel yapıtaşlarını içeren maddeleri alınası gerekir. Bu önemli bur sorundur. Pek çok yönetici, bu soruna eğilmenin Devlet işi olmadığını savunur. Çünkü gıda maddeleri kişinin kendi ekonomik gücüyle tedarik edilecek olan bir maldır. Yeterli ödeme gücü olan ve iyi beslenen varsılların bir sorunu olmaz tabii, yoksullar da allah'a emanet... Yine yöneticilere göre Devletin bir kurumu olan Sağlık örgütlerinin, bu konuda bir tek yaklaşımı olabilir, o da doğum kontrolü için önerilerde bulunarak daha az insanın sağlık sorununu üstlenmek gibi. Bu yeterli değil, insanların beslenme yetersizliğini önlemek Sağlık örgütlerimizin vazgeçilmez görevlerinden olmalı. Bu sağlanmazsa ortaya çıkacak olan sonuçlar gerçekten çok ağır olacak... Nitekim oluyor da.

Bugün toplumumuzda gizli açlık büyük boyutlara erişmişken yöneticiler kimi bilginlerimizin ağzıyla, zaten tahıla dayalı olan beslenme alışkanlığımızı daha da körüklüyor, hayvansal protein tüketimini azaltıcı telkinler yaptırıyorlar. Et yerine mercimek yeyin diyorlar. Etin yerini mercimeğin tutamayacağını bildikleri halde.

Gizli açlık nedir? Ne yapar insana? Kısaca değineyim:

Gizli açlık besinlerde kimi yaşamsal maddelerin yetersizliği sonucu ortaya çıkar. Örneğin; hayvansal protein yetersizliğinde çocuklarda büyüme ve gelişme bozuklukları görülür. Ağır beslenme yetersizliği her yıl milyonlarca çocuğun ölümüne neden olur. Kadınlar ve çocuklarda sık sık görülen kansızlık bu yetersizliğin özellikle demir eksikliğinin sonucudur. A vitamini eksikliği körlüğe, iyot eksikliği ise Guatr'a neden olur. Bugün yeryüzünde 6 milyon kreten var. Ve bunlar gibi yaşamsal değere sahip yüzlerce besin maddesi, vitamin, mineral ve başka temel yapıtaşlarının eksikliği ya da yetersizliği sayısız ölümcül hastalıklar yaratır...

Bütün bunlar ivedilikle yok edilmesi gereken eksikliklerdir. Olası mı? Bu ters düzende, bu yanlış ekonomik sistemde, bu hayat pahalılığında olası mı? Yanıtı siz verin. Ben derim ki, gizli açlık çalışan sınıfın evrensel düşmanlarının eseridir. Evet,

-Emperyalizmin yarattığı sömürü,

-Kapitalizmin neden olduğu yığınsal ekonomik yoksulluk,

-Bozuk önetim sonucu besin maddelerinin kıtlığı,

-Baskı rejimi ürünü bilgisizlik, ve,

-Kötü yaşam koşullarının ortaya koyduğu kro-

nik hastalıklardır ki gizli açlığı yaratır.

Beslenme; kişi, aile, toplum, ulus ve uluslararası topluluğunu ilgilendirir. Bu ilgi zinciri en küçük üniteden, yani bireyden, en büyük ünitesi yani uluslar topluluğuna dek birbirine bağımlıdır. Zincirin her noktasındaki beslenme yetersizliğini önlemek olasıdır, yeter ki neden doğru tanınsın.

Bugün boynumuzu büken, belimizi kıran en büyük etken kuşkusuz yanlış ekonomik girişimlerin yarattığı enflasyon ve onun ortaya koyduğu pahalılıktır. Pahalılık yoksulluğumuzu yaratır. Sosyo-politik savaşımımızın eşliğinde gelirimizi de artırmanın yollarını aramalıyız. Sömürülmememiz için güçlenmeliyiz. Bakabildiğimiz sayıda çocuk sahibi olmalıyız. Abuk sabuk değil doğru beslenmeliyiz. Yani yiyeceklerini özelliklerini öğrenmeliyiz. Besleyici olanı olmayandan ayırtmalıyız. Bir de gizli açlık ya da beslenme yetersizliğini önlemek için bir takım hastalıklara karşı önlem almak zorunluğu var. En başta vücut direncini yükselterek hastalıkların sıklığını azaltmalı, aşılanarak onlardan korunmalıyız. Besin hijyeni, sağlık hizmetleri, yaşam koşullarını gözden geçirmek, en büyük derdimiz gecekondularımıza sağlıklı su sağlamalıyız.

Yöneticilere göre beslenme yetersizliği bir sağlık sorunu olmayabilir, ama yetersizliğin neden olduğu hastalıkların tedavisi sağlık kuruluşlarının görevi olduğu yadsınmaz. Kim ne derse desin, sağlık sektörünün beslenme alanındaki görevi son derece önemlidir. Örneğin bir toplumda beslenme yetersizliği varsa, sağlık sektörü eksik olan maddeleri saptar ve bunları ekmek, şeker tuz ve su gibi bol tüketilen maddelere ekleyerek, besinleri katkı maddelerinin besleyiciliği yönünden güçlendirebilir. Nitekim Guatr ve kretenizmi yok etmenin en etkili ve ucuz yollarından biri tuzun iyotlanmasıdır. Tuz çok sayıda işletmelerde üretiliyorsa denetim ve dağıtımı zorsa bu iş için başka bir madde örneğin tahıl seçilebilir. Şekerin A vitamini ile güçlendirilmesi, kimi ülkelerde son derece olumlu sonuçlar vermiştir. Bilindiği gibi İsveç ve İngiltere tahılını demir minerali ile güçlendiren ve buna yasa ile zorunlu olan iki ülkedir.

Sonuç:

Ülkemizde pahalılık başını almış gidiyor. Gün geçtikçe daha da yoksullaşıyoruz. Yoksullaştıkça aldığımız besin yetersiz kalıyor. Yaşamsal değerleri olan besin ana maddelerinden yoksunuz. Hayvansal protein, başta et soframızdan kalktı. Tok görünüyoruz ama gerçekten tok değiliz ve özellikle çocuklarımızı yeterince besleyemiyoruz. Gizli açlık büyük bir felakettir. Bizi tehdit ettiği gibi, bir çok "liberal" ülkeyi de tehdit ediyor.

Bugün bir milyar insanda protein, demir, A vitamini ve iyot yetersizliği var. Biz de bu bir milyarın içindeyiz. Aramızdan en aşağı 12 milyon kişi beslenme yetersizliğinin sonuçlarına bağlı olarak hasta ve sakat durumdadır. Ve her yıl 2 milyon insan ki bunun çoğu çocuktur beslenme yetersizliği sonucu ölmektedir.

Sorumluluktan kaçan gerçek sorumlulara sesleniyoruz, insanlar sizin yüzünüzden ölüyor.

(*)- "Demokrasi İçin Kadın Derneği" (DEMKAD)'in 4 Mayıs 1988 günü İstanbul'da Ümraniye'de, "Çocuklarımız Aç Hayat Pahalılığına Son" adlı toplantıdaki konuşma.

YALNIZ DEĞİLİZ..

Dergimiz ve yazarlarına yönelik baskı, gözaltı sonrası, 24 Haziran1988 de dört tutuklamayla noktalanınca, yurdumuzdan ve dünyanın dört bir yanındaki dostlardan yalnız olmadığımızı duyuran mesajlar aldık.

İngiltere'den ünlü oyun yazarı Harold Pinter, şans dileyen telinde aynı sözcükleri kullanmıştı. "Yalnız Değilsiniz."

Kınamaların bir bölümü cezaevindeki arkadaşlarımıza ve bir bölümü de doğrudan doğruya hükümete gönderiliyordu. Bakanlar Kurulu Başkanı Turgut Özal'a, Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere ve İsveç Pen Klüpleri ayrı ayrı telgraflar çekerek, tutuklu arkadaşlarımızın serbest bırakılmasını istediler.

Bunların bir bölümü günlük basına yansıdı. Bir bölümü dosyalarda kaldı. Ancak Joelle Quintin Brüksel'den yaptığı ve Genel Yayın Yönetmenimiz İlhan Akalın'ın serbest bırakılması çağrılarından biri de Merkez Cezaevi Müdürü'ne gönderilmişti. Cezaevi Müdürü, İngilizce mektubu okuttuktan bir süre sonra İlhan Akalın'a verdi. Akalın, Orhan Gökdemir, Yalçın Küçük ve Hüsnü Öndül dünyanın çeşitli yerlerinden gelen mektuplara cevap yazdılar. Cevaplarında, merkez cezaevindeki komün yaşamını ön plana çıkardılar ve tüm komünü anlatırken, Türkiye'de Balzac kadar meraklı, Mozart kadar çocuk, Robespierre kadar dev rimci bir kuşağın varlığından söz ettiler.

Yazılanlara cevaplar geldi; artık dünyanın çeşitli yerlerinde Türkçe okuyup yazabilen ve Türkiye'deki devrimci hareketle ilgilenen, cezaevlerine destek olan "yabancılar" da bulunuyordu. Batı Berlin'den Anna Schmidt, "göndermiş olduğunuz değerli yazıtını aldık" diye başladığı bir kartında "Türkiye toprakları sizin gibi onurlu bir aydın yetiştirdiği için mutluyuz" diyor ve Türkiye devrimcileriyle ortak atan bir kalbi sergiliyordu.

Batı Berlin Siyasi Tutuklularla dayanışma ve af örgütü adına yazan Anna Schmidt ayrıca "sizlerin gözaltına alınmanızı şiddetle protesto ediyor sonuna dek yanınızda olduğumuzu, bildirir, en sıcak dayanışmalarımızı iletiriz" diyordu.

Yalçın Küçük'ün Anna Schmidt'e yanıtında "dünya aydın hareketinin artık Türkiye'ye de kaymış" olduğunu vurguluyordu, Thomas More, Giardona, Bruno, Erasmus ve diğer ortak ataları sıralayarak..

Bielefeld Dayanışma komitesinden, Vera Schmidt ve Wolfgang Hoffman ayrı ayrı yazmışlardır. W. Hoffman'ın Yalçın Küçük'ün kavgacı kişiliğinde yoğunlaştırdığı tümceleri şöyle. "Ben eminim ki 12 Eylül'den bu yana onurluca davranıp, kararlıcayürüdünüz haksızlıkların üzerine. Size yakışanı yapıyordunuz. Yurtsever halkınızın ve onların kararlı devrimcilerinin karşıları olan burjuvazinin baskı rejimi ve saldırısının düzenli ve sistemliliğinin bilincinde idiniz. Şimdi özgürlüğüne el koymak çiğliğini gösterdiler. Kavganızın bu aşamasında da başarılı olacağınıza sonsuz güvencemiz vardır."

Avrupanın çeşitli kentlerinde düzenlenen toplantılar da, Türkiye devrimcileriyle birlikte atan kalbin bir başka göstergesiydi.

Avukat Sigrid Toepler Hamburg'da yapılan bir dayanışma toplantısını haberliyor, toplantıya katılanların, tutuklu yazarların derhal serbest bırakılması isteğini yineliyordu.

Avrupa Temsilcimiz Haluk Yurtsever, Avrupa'nın çeşitli kentlerinde yapılan toplantılarda Toplumsal Kurtuluş'a yapılan baskıların tüm devrimci demokrasi ve devrimci sosyalizm mücadelesini bastırma politikasının bir parçası olduğunu vurgulamaya özen gösteriyordu. Yurtsever, Avrupa'da da sürdürülen "sosyalist basın susturulamaz" kampanyasında aktif bir rol aldı.

Fransa'dan Temel Demirer ise Pariste basılan "Dosier Pour Toplumsal Kurtuluş" başlıklı bir kitapçığı ulaştırdı bizlere.

Türkiye Yazarlar Sendikası Genel Başkanı Aziz Nesin ile Genel Başkan Yardımcısı Demirtaş Ceyhun da yaptıkları açıklamalarda bu ortaklığı dile getirdiler. Toplumsal Kurtuluş'a yönelik baskılar bir yandan devrimci hareket ve diğer yandan da aydın hareketi ile ortaklık kurdu. Hem devrimci hareketin yükselişini durdurmayı ve hemde aydın hareketini uzlaşmacı bir çizgiye çekmeyi amaçlıyordu. Nesin ve Ceyhun bu noktaya dikkati çektiler.

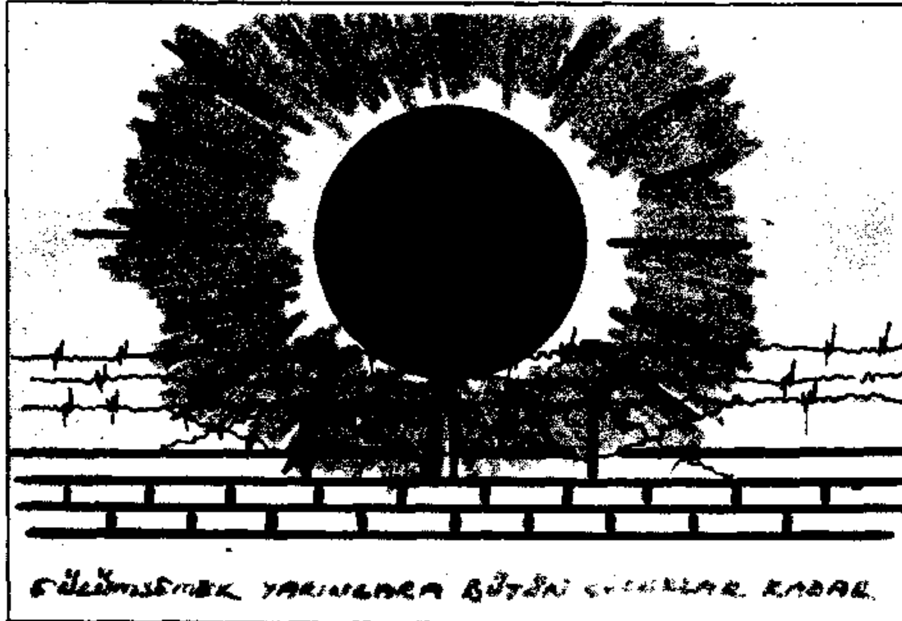
Aralarından Prof. Dr Gencay Gürsoy, Dr. Nail Satlıgan, Dr. Sungur Savran, Dr. Gülnur Savran, Dr. Semra Somersan'ın da bulunduğu bir grup bilim insanı anti-demokratik yasaları kınayan mesajlarını duruşmanın yapıldığı gün, DGM Başkanlığına ulaştırdılar ve mahkeme dosyasına alındı mesajları.

Aralarında Toplumsal Kurtuluş Davası sanıklarından Mehmet Tanboğa ve İdris Güzel'in de bulunduğu Şanlıurfa Cezaevinden bir grup El Yazması "Tel Örgü Dergisi" adına seslenmekteydiler bize. Ve gene el ürünü kartlarıyla Tel Örgüsüz bir dünya diliyorlardı hepimize.

Hasan Şensoy'un teli "tutuklanmak hoş şey değil diyordu. Ama madem ki tutuklandınız aynı cezaevinde olmayı isterdik."

Abdullah Şahin'in teli ise, "nasılsa düşüncelerimiz yaşamın içinde, tutuklanmalar neyi değiştirir ki" inancını iletiyordu.

Metris cezaevinden arkadaşları adına seslenen Hüseyin Karakuş'a Yalçın Küçük şu yanıtı vermekteydi. "Size de geçmiş olsun. Uzlaşmacılığın moda olduğu bir dönemde, namus çizgisinden sapmanın ödülünün çok yükseltildiği bir zamanda, namuslu kalabilmek büyük bir sevinçtir. Mapusluk, bunun, namuslu kalabilmenin, en kaba göstergesi oluyor."

Bursa Cezaevinden Sinan Çiftyürek de baskıları protesto ederken, yanımızda olduğunu belirtiyordu.

Gene Bursa Cezaevinden Halil İbrahim Özcan, Aydın Cezaevinden Yaşar Othan, İsak Altınsoy, Diyarbakır Cezaevinden Zeynel Abidin Sönmez, Metristen Ali İbrahim Önsoy da, Eskişehir Cezaevinden Salih Bahçıvan ve Nuri Ödemiş gibi, "tutuklama ve baskılara rağmen güzel olanın yaşamaya devam edeceği" inancındaydılar.

Bayrampaşa'dan ve aralarında Toplumsal Kurtuluş Davası sanıklarından Şamil Tuncay Beştoy'un da bulunduğu bir grup, Toplumsal Kurtuluş için yapılan özverili çalışmalarımızda başarı dileğindeydiler. Aynı cezaevinden İmdat Parçal'ın Yalçın Küçük'e yönelik satırlarında "En mütevazi aydınımızı çok seviyorum. Çıkacağı günü sabırsızlıkla bekliyorum." cümleleri de vardı. Yalçın Küçük İmdat'ı Merkez cezaevinden yanıtlamıştı.

"Hapisler yeni insanın ipuçlarını vermelidir. Orada, bir eşitsiz gelişmeyi gerçekleştirebilmeliyiz. Hapislik, kişilikleri ezme düzenleridir. Biz içimizi özgürleştirebiliriz. Ranzada zaman ve uzay sınırlamasını aşabiliriz. Büyüyebiliriz."

İmdat Parçal, Yalçın Küçük'ün içini özgürleştirerek çıktığı hapishanelerden hala yatmakta, onu görmek isteğini bir süre daha ertelemek zorunda kalacak.

Raşit Tuz ise şöyle sesleniyor Yalçın Küçük'e. "Eğer çabalarınızın sadece yüzde birini tekellerin hizmetine sunmuş olsaydınız, şu anda cezaevi yerine lüks bir tatil beldesinde dinlenecek olurdunuz."

Sosyalist Parti Genel Sekreteri, Yalçın Büyükdağlı kınama mesajında "emekçilerin ve sosyalistlerin yazmasını düşünmesini ve örgütlenmesini suç gören zihniyete Türkiye layık değildir" diyordu.

Doğu Perinçek, Canan Bıçakçı, Hasan Yalçın ve Halil Berktay da dayanışmalarını bildiren dostlar arasındaydı.

Mehmet Ali Aybar, geleneksel zincirin halkalarının kopmadığını gösteren telinde, "Piyango bu kez sizlere çıktı" diyor ve tüm Toplumsal Kurtuluş çalışanları adına katılıyoruz bu "piyango" belirlemesine.

Reha İsvan "Hak yerini bulur diyebilmek keşke mümkün olsaydı" diye başlamış seslenişine, ve sürdürüyor. "Sizin için üzülmeme gerek olmadığını biliyorum. Çünkü içerde ya da dışarda tuttuğunuz yolda kıvançla ilerleyeceğinizi ve haklılılığınızın bilincinden kaynaklanan huzuru hiç bir nimete değişmeyeceğinizi biliyorum."

Yalçın Küçük, kendi hapisliğini onurla taşımış bu güzel insanı şöyle yanıtlıyor.

"Sizler, Ahmet Bey, siz ve ben de, Üçüncü Selim, İkinci Mahmut, Büyük Reşit Paşa, Jön Türkler, Niyazi Enver, Kemal Paşa, Nazım, Mustafa Suphi, Dr. Hikmet'in kanından geliyorsunuz ve geldiğimi düşünüyorum. Hem bir miras-görevimiz var ve hem de iyi anlamda serüveni seviyorum, seviyoruz."

Yalçın Küçük ve Reha İsvan birbirlerinden ki-

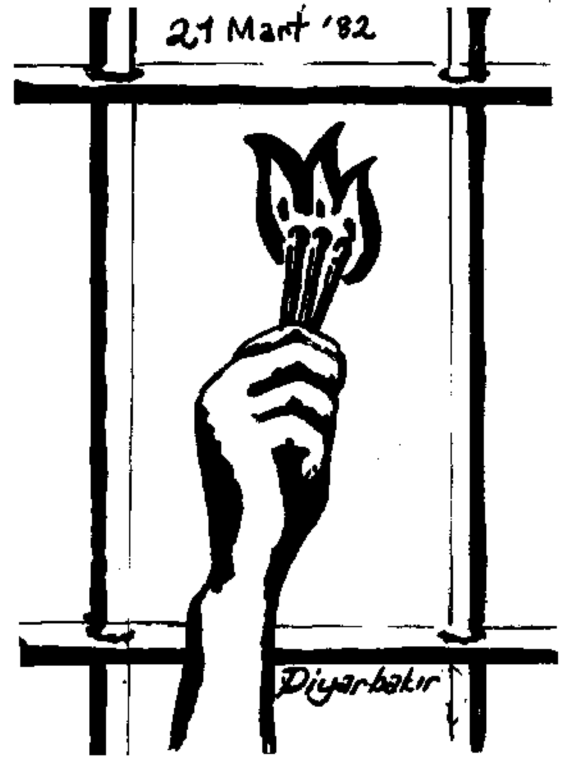
lometrelerce ötede, "gençleri hapishanelerde yalnız bırakmamak" düşüncesinde birleşiyorlar.

Rasin, "derim ki" diyor. "Bir dost dünyanın neresinde olursa olmalı ama dört duvar arasında olmamalı. Aksi halde neden, atölyemde şu anda başımı kaldırdığımda, karşımda uzanan masmavi deniz bana bu denli aptal ve anlamsız görünsün."

Rasin'in Nazım porterisindeki mavilikler bir iyice çelikleşiyor bu sözlerde, kitlelere ulaşması adına çoğaltılan portre örnekleri, devletin derin araştırmalar lovaratuarına alınmıştı. Toplumsal Kurtuluş çalışanları ile birlikte.

Profesör Alpaslan Işıklı, Prof. Erdem Aksoy, Mehmet Emin Sert, Yaşar Seymen, Arif Gülöksüz, Hasan Kara, Ahmet Aşan, Doğan Çevik, Cemal Demirkılıç, Dr Ata Soyer, Malatya'dan Nazife Dostkaya ve arkadaşları, Hamdi Gülen, Eskişehirden Abdullah Alagöz dostluk seslerini duyuranlar arasındaydı.

İsveç-Stokholm'den, Tekstil Sendikası Mahmutpasa Şube Başkanı Hamdi Gülen, Töb-Der Eski Genel Sekreteri, Mustafa Düzgün, Töb-Der Eski Genel Başkanı Mehmet Kellecioğlu, Mehmet Yücel, Cevdet Yılmaz, Osman Yılmaz, Murat Çalışkan, Emeğin Birliği Yazı İşleri Müdürü Süleyman Göçmen, protestolarına, bize yönelik dostça selamlarını da katmışlardı.

Köln'den Türkiye'deki Siyasi Mahkumlarla Dayanışma Komiteleri adına yazan Gülcin Yıldız "Tutuklanan arkadaşlarımızın aydınlık günler için yaptıkları mücadeleyi gönülden destekliyoruz" diyordu.

Gene Köln'den Müge Akyol. Lyon France'den ise C.Özkan dayanışma dilekleriyle yanımızdaydılar.

Rafet Akdere ise duygularını Yalçın Küçük'e seslendiği bir şiire benzetmişti.

Öğreniyor yalnızlığın bozkır enginliğinde
Seslerin yüreği olduğunu, insanların çokça olduğunu acının dost olduğunu
Bilimdir yansır gözlük camlarından
Karanlıklarda
Ve o eski simyacıdır dönüştürür yalnızlığını
evrensel senfoniye
Ulaşır
Bir çığlığın kokusu gibi
Bir sevdanın sokuşu gibi
Hüznün yüreğe çöküşü gibi
Birer birer ölenlere
Öğreniyor eylemin araştıran ve birleştiren rüzgarında
Gülerek çürük, kof tanelerin savrulup yitmesine
Alnında ter taneleri, gözlerinde çocuk gülüşleri
Güneşi tutmuş sabaha taşıyor.

Bize ulaşan ve çeşitli nedenlerle ulaşamayan tüm dostlarımıza teşekkür ediyoruz. Yalnız değildik, biliyorduk ve giderek çoğalıyor olmanın bilinciyle "gelecek bizleriz" diyoruz ve birlikte.

SOSYALİZMİN ÖĞRENCİLERİ DGM'DE

Dördü de öyle duyumsuyordu kendini, sosyalizm mektebinde öğrenci.. Ankara Merkez Cezaevinden, DGM salonuna dek elleri birbirlerine kelepçeli getirilmişlerdi. Mahkeme heyeti Adalet Mülkün Temeli deyişinin altında yerlerini aldılar. Mahkeme başkanının cüppesinin al-tından üniforması gözü-küyordu. Bir assubay komutasındaki dört er, sanık sıralarının dört ucunda silahlı olarak vaziyet aldılar. Coplu olanlar dışarda bekletiliyordu henüz. Sosyalizm mektebinin öğrencileri çocuk ve coşku dolu gözlerle bakıyorlardı çevrelerine. Duruşmayla birlikte başlayan kimlik tesbiti, onların kararlılıklarının da tesbitiydi bir anlama.

Hüsnü Öndül, Ankara Barosu avukatlarından, İnsan Hakları Derneği yönetimine ve Toplumsal Kurtuluş Dergisi Hukuk danışmanı.

İlhan Akalın, Eski sendikacı ve Toplumsal Kurtuluş Dergisi Genel Yayın Yönetmeni.

Orhan Gökdemir, Toplumsal Kurtuluş Yazı işleri müdürü.

Yalçın Küçük, Eski öğretim üyesi, doçent doktor, yazar.

Sanatçı Bilgesu Erenus, tutuklu sanıkların hemen bir sıra arkasında ve gönüllü bir öğrencisi o da sosyalizmin. Davanın öteki sekiz kişisi halen başka hapishanelerde yatmaktaydılar, çoğu idam ve müebbed ağır ceza hükümlüsü. Yazdıklarıyla "Biz de varız, yaşıyoruz" dedikleri için, Toplumsal Kurtuluş iddianamesinde adları vardı.

Muzaffer Ayata, Diyarbakır cezaevinde PKK adına örgütsel faaliyetlerde bulunmaktan idam cezasına hükümlü.

Mustafa Karasu, Diyarbakır cezaevinde PKK adına örgütsel faaliyetlerde bulunmak suçundan tutuklu.

Fuat Kav, Diyarbakır cezaevinde PKK adına örgütsel faaliyetlerde bulunmak suçundan yargılanmakta.

Şamil Tuncay Beştoy, İstanbul Metris cezaevinde Eylem Birliği örgütü mensubu olmaktan idam cezasına hükümlü.

Mehmet Tanboğa, Şanlıurfa cezaevinde örgütsel faaliyetten tutuklu..

İdris Güzel, Şanlıurfa cezaevinde örgütsel faaliyetten tutuklu..

Remzi Küçükertan, Türkiye İhtilalci Komünistler Birliği davasından 36 yıl hapis cezasına hükümlü, Gaziantep cezaevinde.

Kenan Güngör, Türkiye İhtilalci Komünistler Birliği davasından müebbed ağır hapse hükümlü, Bursa cezaevinde.

Selim Açan, İhtilalci Komünistler Birliği davasından müebbed hükümlüsü ve Bursa cezaevinde.

İddianameye göre,

Toplumsal Kurtuluş Davasının son sanığı Haluk Yurtsever ise, Türkiye'de TKP adına örgütsel faaliyetlerden dolayı aranırken, şu anda Almanya'da Köln'de Toplumsal Kurtuluş Dergisi'nin Av-

rupa temsilcisi sıfatıyla bulunuyor.

İddianamede adları sıralanan dokuz sanık, o gün Ankara DGM'ye getirilmemişlerdi.

İddianamenin okunmasından önce Yalçın Küçük, belki de en genci sosyalizm mektebinin, söz istedi ve hapishanelerde yeniden dayatılmak istenen tek tip elbise ile ilgili uyarısı, yargıçlarca "Davayla ne ilgisi var" diye kesilmek istendiğinde, Yalçın Küçük, bu uyarının davayla kendi sorgusundan çok daha ilgisi olduğunu düşünüyordu. Gencecik insanların hayatları pahasına kazandıkları bir hakkı ve ucuza geri verilemeyeceğini şu sözlerle ve inatla anlattı.

TEK TİPİ ÖLÜRÜZ GİYMEYİZ

"Tek tip elbise kaçmayı önleyemez. Kaçmamızı önlemek istiyorsanız, kulağımızı keseceksiniz bir ucundan, ortaçağda öyle yaparlardı.. Ya da alnımıza bir S damgası vurursunuz, siz bunu suçlu diye anlarsınız biz ise sosyalist diye.. Ölürüz ve giymeyiz o elbiseleri."

Avukatların ortak tepkisini Necati Siyahkan dile getirdi. Mahkeme salonundaki erler silahla bekletilemezdi. Mahkeme başkanı, erlerin komutanı assubaydan uygulama ile ilgili bilgi alırken, eski bir asker, avukat Levent Akyüz, "Sayın başkanım, bu mahkemeyi siz yönetiyorsunuz" diye hatırlatıyordu. Assubayın açıklaması ise ilginç..Davanın özelliği nedeniyle silahlar uygun görülmüştü. Mahkeme başkanı, assubayın davanın özelliği vurgulamasına karşın, yerinde bir kararla, erleri silah bırakmaya yöneltti. Silahlarını bırakan erler bir süre ellerini nereye koyacaklarını bilemediler. Türk Ceza Kanununun, Yayın yoluyla kürtçülük, bölücülük propagandası yapmak,

Yayın yoluyla komünizm propagandası yapmak,

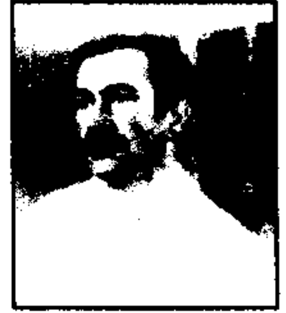
Kanunun cürüm saydığı bir fiili açıkça övmek.

Halkı kanuna itaatsizliğe tahrik etmek, maddeleriyle bezeli dokuz sayfalık iddianame, Cumhuriyet Savcı Yardımcısı Ülkü Coşkun tarafından okunup bittiğinde, sosyalizmin öğrencilerinin tek tek sorgusu başladı.

Avukatlık faaliyeti nedeniyle gözaltına alınıp sorgulanan, ancak yazdığı yazı nedeniyle tutuklanan, sosyalizmin öğrencilerinden Hüsnü Öndül anlatıyordu. Anlattıklarının ilk bölümü, DGM'ye getirilişinin soruşturma aşamasıyla ilgiliydi.

HÜSNÜ ÖNDÜL: ENGELLER KALKSIN

"Beni sorgulayan emniyet görevlilerine, gözaltına alınmamın ve yasalardaki hazırlık soruşturmasının hem yasa maddeleri ve hem de pratikte uygulama biçimi açısından anti-demokratik bulduğumu söyledim.

Nitekim garaj görüntülü yerde gözlerim bağlanarak, havasız, pis ve somya demirlerine yapışmış yatak niyetine konmuş bir nesne üzerinde üstümde örtünecek bir şey olmaksızın elbiselerimle, 2 metre karelik hücrede tutulmak yasaların açık hükmüne rağmen, isnadın ne olduğunun bildirilmesi için dört gün bekletilmem, gecenin çok ileri saatlerinde yarı uykulu haldeyken gözlerim bağlanıp sorguya çekilmem eleştirdiğim yasalarda bile yeri olmayan, polis memurlarının özellik ve niyetlerinin dışındaki anti-demokratik koşullar ve uygulamalardır.

Beni hukuki görüşlerim nedeniyle gözaltına almak ve soruşturmaya tabii tutmak savunma hakkına ve savunmalara baskı ve gözdağıdır. Üstelik soruşturma sonunda soruşturulduğum konuda, kovuşturmaya yer olmadığına dair bir karar verilmediği gibi, dava da açılmamıştır. Ben iddia makamının bu iki yoldan dilediğine başvurmasını hala beklemekteyim.

Gözaltına alınmamla birlikte 'suç ve cezaların şahsiliği' kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkeleri çiğnenmiştir. Avukatı, bildirdiği hukuki görüşleri nedeniyle suçlamak ve sorguya çekmek, sanıkla avukatı özdeşleştirmektir. Hukuki görüşler doğru ya da yanlış olabilir, ama avukat bu nedenle suçlanamaz. Gözaltına alınmama yasa ve hukuk dışılığı iddia makamının gözetim emri ile soruşturma sonucu düzenlediği iddianame içeriğinden de bellidir. O kadar ki, 22.6.1988 tarihinde Cumhuriyet Savcı Yardımcısı bana, 'bu yazının sizin tarafınızdan yazıldığının tesbiti bizim için yeterlidir' demiştir."

Hüsnü Öndül, suçlanan yazısının insan haklarından düşünce özgürlüğü başta olmak üzere kimi hak ve özgürlükler açısından değerlendirilmesini istiyor ve "yanmakta olan oduna bir demir aletle dokunmak" başlıklı yazıyı neden yazdığını açıklıyordu.

"Ülkemizde düşünce özgürlüğü ve bunun ayrılmaz bir parçası olan örgütlenme özgürlüğünün önünde büyük sınırlamalar vardır. Bu davanın açılmış olması da ayrıca bunun bir göstergesidir. Düşünce özgürlüğünün önündeki yasaklara, tabulara bir eleştiri yöneltmek istedim."

Hüsnü Öndül davayla ilgili bilirkişi raporu yazısını da şöyle eleştiriyordu.

"Doçent Dr. Zeki Hafızoğulları'nın raporu bilime aykırıdır. Doçent Dr. Hafızoğulları, hukuktan başka bilim tanımamaktadır. Öyle anlaşılıyor ki, yasaları bilim zannediyor."

Yazısının ırkçı-şoven yaklaşımlara karşı olduğunu vurgulayan Hüsnü Öndül bilirkişinin ra-

pornun ise tam bir ırkçı-şoven anlayışla hazırlandığını söyleyip, sözlerini şöyle bitirdi:

"İnsan haklarını savunanlar dünyanın her yerinde ve tarihin her döneminde, şiddetle baskıyla gözdağı ve idamlarla yüzyüze gelmişlerdir. Ençok bilinenler Sokrates, Buruno ve Galile'dir. Bugün insan haklarını savunanların sayısı milyarlara ulaşmıştır. Ben bu deryada çok mutlu küçük bir damlayım. Bilirkişinin dönmediği düşüncesinde olduğu yerkürenin bir parçasında, Güney Amerika'da Aziz Nelson Mandela'ya derin bir sevgi ve hayranlık duymaktayım. Dünyanın bütün ırkçılarını, emperyalistlerini, faşistlerini onun şahsında kınıyorum."

İLHAN AKALIN: TEHDİT EDİLDİĞİM MAHKEMEDE KONUŞMAM

Hüsnü Öndül'ün yerini, Sosyalizmin bir başka öğrencisi İlhan Akalın aldı şimdi ve daha ilk cümlesiydi Mahkeme heyetince kesilen.

"Sayın Yargıçlar, sayın Başkan" diye başlamıştı İlhan Akalın sözlerine, "Sorguma, DGM Savcı Yardımcısı Yüzbaşı Ülkü Coşkun'un

13.6.1988 tarih ve hazırlık 1988/49 sayılı yazısından.."

İlhan Akalın'ın cümlesi, Mahkeme üyelerinden birinin "kişileri ve kurumları karşınıza almayın" uyarısıyla ve sertlikle bölündü. Mahkeme heyeti 65 gündür tutuklu bulunan İlhan Akalın'ın hazırladığı sorguyu dinlemek niyetinde değildi. Avukatlar ve sanıklar itiraz ettiler. İtiraz kabul edildi ancak heyet başkanının şu sözleriyle birlikte.

"Metinde suç unsuru varsa, hakkınızda suç duyurusunda bulunuruz" İlhan Akalın sorgudan çok, mahkemece tehdit edildiğini düşünüyordu şimdi ve bu tehditin zapta geçmesini istedi. Mahkeme heyeti zapta geçirmeyince sorgu metnini okumadan verdi. Yeniden sanık sırasına dönen eski sendikacı, mahkeme heyeti dosyasına da giren sorgunun elindeki kopyasından bir cümle aradı. Savcı Yardımcısı Ülkü Coşkun'un kiniyle ilgili bir cümleydi bu, metinde bir kez daha gördükten sonra, rahatça arkasına yaslandı.

Eski sendikacı, Toplumsal Kurtuluş Dergisi Genel Yayın Yönetmeni İlhan Akalın'a DGM Savcı Yardımcısının adını anmayı yasaklatan sorgu metnin tümünü yakında okuyucularımıza ulaştıracağız.

Mahkeme heyeti karşısında yerini alan sosyalizmin öğrencilerinden Orhan Gökdemir, kanunsuz bir ön cezalandırma diye nitelediği sorgu aşamasını şöyle dile getirecekti.

"İddianameye göre Toplumsal Kurtuluş Dergisinin 5. ve 8. sayılarında yazı işleri müdürü sıfatıyla suçlanıyorum. Öyleyse bu bir basın davasıdır ve Basın kanununun uygulanması gerekmektedir. Soruşturmanın bu aşamaya kadar gelişimi bizi bu davanın bir basın davası olduğundan kuşkuya düşürmektedir.

9.6.1988 tarihinden 23.6.1988 tarihine kadar15 gün süre ile gözaltında bulunduruldum. 13.6.1988 tarihinde Emniyet Müdürlüğü Basın Bürosu'nda polis ifadem ve aynı gün DGM Cumhuriyet Savcılığı'nda savcılık ifadem tamamlanmış olmasına rağmen, mahkeme önüne çıkma hakkım engellenerek DGM Savcı Yardımcısı Yüzbaşı Ülkü Coşkun'un emriyle bu kez Emniyet Müdürlüğü, Birinci Şube D-1 İllegal Soruşturma Bürosu'nda 23.6.1988 tarihine kadar gözaltında tutuldum ve tekrar tekrar sorgulandım. Basın Kanunu'nda toplu suç olmadığına göre bu uygulama kanunsuz bir yaptırımdır.

Gözaltında bulundurulduğum süre içinde, özellikle D-1 İllegal Soruşturma Bürosu'nda ve Savcılık'da dergi yazarları ve sahipleri hakkında sorular soruldu ve bu yönde beyanda bulunmam için zorlandım. Basın Kanunu'na göre 'Sorumlu müdür, mevkutelerde müstear adla veya imzasız veya remizli imza ile yayınlanan yazı veya haber veya resim veya karikatür sahiplerinin adlarını bildirmek zorunda değildir.' Buna göre bu yönde ifade alınması için 15 gün süre ile gözaltında tutulmam, polis ve savcılıkta bu yönde beyanda bulunmaya zorlanmam kanunsuzdur.

23.6.1988 tarihinde DGM Yedek Üye Ünal Özpınar tarafından, yazarı belli olmayan yazı olmamasına rağmen tutuklandım.

Cezaevine konduktan sonra yaptığım itiraz, bir

basın davası için sorşturmanın sürdüğü türünden hukuk dışı bir gerekçe ile reddedildi.

Bu davada, bu aşamaya kadar bir basın davasında olmaması gereken uygulamalar yapılmıştır. Bu davanın soruşturma aşaması benim ve birlikte mahkemeniz önüne getirilen arkadaşlarım için yargı öncesi cezalandırmaya dönüştürülmüştür."

GÖKDEMİR: DGM'YE YAZAR BEĞENDİREMEYİZ

Orhan Gökdemir, Cumhuriyet Savcı Yardımcısı Yüzbaşı Ülkü Coşkun ile DGM Yedek Üyesi Ünal Özpınar'a yazar beğendirmenin çok güç olduğunu söylerken, istedikleri yazarı var istedikleri yazarı yok saymada oldukça serbest davrandıklarını, söz konusu her yazıda tek tek gösterebiliyordu.

Gösterdiği örneklerden biri de şöyle.

"Kasım-1987 tarihli 5. sayıda yer alan Partiya Karkeren Kürdistan başlıklı yazı hakkında Dergimiz yazarı ve sahibi Yalçın Küçük 22.6.1988 tarihli savcılık ifadesinde bu yazının yazarının Abdullah Öcalan olduğunu söylüyor. DGM Cumhuriyet Savcı Yardımcısı Ülkü Coşkun ve DGM Yedek Üyesi Deniz Hakim Albay Ünal Özpınar bu yazının yazarını yok sayıyor."

Böylesi üst üste ortaya çıkan yok saymaların yalnızca teknik bir hata olmadığını düşünen Orhan Gökdemir, iddianamenin tamamı bir sayfalık gerekçe bölümünün bütününü "göstermelik yazı işleri müdürü" iddiası üzerine bu sözcüklerin kullanılmasının, kişisel hakaretten daha vahim bir durumu sergilediğini DGM Savcı Yardımcısının tüm yazı işleri müdürlerini hedeflediğini şu cümlelerle anlatıyordu.

"DGM Cumhuriyet Savcı Yardımcısı Yüzbaşı Ülkü Coşkun önce, yazıların yazı işleri müdürlerinin rızası hilafına yayınlandığını iddia ediyor, buna rağmen yazıların sorumluluğundan dolayı tutuklu bulunan sorumlu müdürler hakkında yüzyılı aşan cezalar istiyor, aynı savcının sorumlu müdürler hakkındaki tutuklama talebinin altında da imzası bulunuyor. Bu aşamaya kadar hiç bir şekilde Basın Kanunu'ndan söz edilmiyor. Basın Kanunu'nun 16. maddesini gerekçe göstererek bu yazılardan dergi sahiplerinin sorumlu olduğunu ileri sürüyor. Basın Kanunu tutuklama talebinde geçerli olurken, iddianamede geçerli olmuyor. Bu keyfi bir uygulamadır. Basın Kanunu Cumhuriyet Savcı Yardımcısının oyuncağı değildir Cumhuriyet Savcı Yardımcısı da kanunlara uymak zorundadır. Hiç kimse kanunları kendisine uyduramaz, kimsenin buna hakkı yoktu."

Bir alıntı sonrası, Orhan Gökdemir'in bilirkişi raporu üstüne de söyleyecekleri var.

"Bu uzun cümlesiyle, bilirkişi yazımızda gerilla mücadelesi ve Kürdistan'da gelişen mücadeleyi övmek gibi suçlar bulmuşsa da bu yazının bizim değil, PKK'nın görüşlerini verdiğini anlamıştır. Sevindiricidir.

Ancak daha sonra yazdıkları, bir bilirkişi, bir bilim adamı için üzücüdür. Bilirkişi raporunun okunmayacağını düşünerek, büyük bir rahatlıkla daha ilk satırda bilgisizliğini yazabilmektedir. Bilirkişi 'Partiya Karkeren Kürdistan' başlığını anlamadığını söyleyerek bilgisizliğini ve ilgisizliğini yazabilmektedir. Bilirkişi Doç. Eralp Özgen'e göre Partiya Karkeren Kürdistan Türkçe olmadığı için anlaşılmaz bir şeydir. Doçent Özgen bunu anlamak için başka bir dile gerek olmadığını bilmiyor. Buna hiç gerek yoktur, ilk defa Toplumsal Kurtuluş yazmıyor ki. Bunun için yalnızca gazete okuyor olmak yeterlidir."

Bilirkişinin hayatı reddettiğini ve hayatı reddederek suçlamalarına bir gerekçe bulmaya çalıştığını söyleyen Orhan Gökdemir, oluşturulan raporun bir rapordan Toplumsal Kurtuluş Dergisi'nde Kürt sözcüğü geçen yazıların bir listesi olduğunu vurguluyor, bilirkişi katkısının da yalnızca listedeki her hanenin karşısına "suçludur" ibaresini yazmak olduğunu söylüyordu. Orhan Gökdemir bir özet sonrası, böyle bir iddianame ile yargılanmamız mümkün değildir diye bitirecekti sorgusunu.

Saat öğleni gösteriyor. Mahkeme heyeti Yalçın

Küçük'ün sorgusunun uzayacağı sezgisiyle, Sosyalizmin bir diğer öğrencisi, tutuksuz sanık Bilgesu Erenus'un sorgusuna geçiyor.

"Sanık olarak benden duymak istediğiniz sözler" diye başlıyor Bilgesu Erenus, "şimdi onları söylüyorum."

Anayasanın öngördüğü usulüne göre onaylanmış Uluslararası anlaşmalar kanun hükmündedir. Gözaltına alınmam ve gözaltı sürem Avrupa İnsan Haklarının özellikle 5 ve sırasıyla 6-10-13-14 ve 17. maddelerine aykırıdır.

Gözaltına alınmam ve gözaltı sürem ayrıca Ceza Mahkemeleri Usülü Kanununa ve DGM kuruluş yasasına da aykırıdır. Mevcut anayasa çerçevesinde 48 saatten fazla gözaltında tutulmamam gerekirdi."

BİLGESU ERENUS: DAL'DA KENDİMİ DOĞURDUM

İddianameye vereceği yanıt da kısa Bilgesu Erenus'un.

"İddianamenin 7. sayfa üçüncü paragrafında bana ayrılan iki satırla "kanunun cürüm saydığı fiili açıkça övdüğüm ve halkı kanuna itaatsizliğe tahrik ettiğim söyleniyor. Aynı suçlama bilirkişi raporunda da hemen aynı şekilde ve iki satırla yer almış, gerek iddianame, gerek bilirkişi raporu, 312 sayılı kanunda "açıkça sözcüğüyle yer alan "övgü ve gördüğünü söyleme" vurgulamasına karşın benim hangi suçu ve hangi kanuna göre işlemiş olduğumu açıkça belirtemiyor.

Çünkü sayın Yargıçlar Kurulu. Duvar Yazıtları-3 genel başlığıyla yayınlanan yazımda, benim suç teşkil edecek bir söz ve eylemim yoktur."

Bilgesu Erenus'un yasal haklarıyla ilgili söyleyeceklerini kısa tutmasının nedeni şu. Çağdaş bir aydın ve sanatçı olarak duygu ve gözlemlerini dile getirmeyi yasal haklarının alışılmış cümlelerinden çok daha önemli buluyor. "Kuru bir dünyada yaşıyoruz anlatma biçimim sizler içinde gerekli" diyor mahkeme heyetine. Ve "hepimiz insanız öyle sanıyoruz" diye başlıyor duygu ve gözlemlerini aktarmaya.

"İnsan hayatında ilklerin önemini hepimiz biliriz, ilk adım, ilk başlanan okul, ilk sevgi..

Bu benim sanık olarak katıldığım ilk duruşmam ve böylesi bir ilkin beni düş kırıklığına uğrattığını söylemek zorundayım.

Toplumun üst üste yaşadığı çalkantı dönemlerinde, bir aydın bir sanatçı olarak sizlerin karşısına bu denli geç çıkarılmam, bir rastlantıdır biliyorum. Daha önceleri de, içinde bulunduğum toplumun duyarlı bir kesimin insanı olarak izlediğim başka davalarda, hukuk bilgimin çok sınırlı olmasına karşın 'bu kadar da olur mu' dediğim çok olmuştur, sanık olarak katıldığım bu duruşma ise korkarım ki, 'bu kadar da oluyormuş' dedirtecek bana."

"Bunu şu nedenle söylüyorum sayın Yargıçlar Kurulu, mahkemeniz savcılığınca hakkımda hazırlanan iddianameyi sonuna dek okudum. Hukuk bilgimin çok sınırlı olmasına karşın, DGM'de Yedek Üye karşısına çıkarıldığımız zaman da aynı şeyi sezinlemiştim, dava dosyasının bütününü sezinlemek mümkün olmuştu o iki üç saat içerisinde ve kararı beklerken arkadaşlarıma, "sonuç ne olursa olsun bu dava dosyası bize yaraşmıyor" dedim.

Yaraşmıyor sözcüğünü istesem de sizler için kullanamayacağımı biliyorum sayın Yargıçlar Kurulu, ama böylesi bir dosyanın sizler için de en azından vakit kaybı olduğunu söyleyip, kendim ve arkadaşlarım için olduğu kadar sizler adına da üzülmeyi sürdüreceğim."

Mahkeme heyeti, öğlen saatine karşın, Bilgesu Erenus'un yasal haklarını değil duygu ve gözlemlerini aktardığı sözlerini kesmiyor sevindirici. Bilgesu Erenus sürdürüyor konuşmasını.

"Şu anda önünüzde duran dosyanın oluşturulması için, savcılığınızca on gün hücrede tutuldum ben. Sanatçı ve insan yanımın o on günden hiçbir şikayeti yok. Çocuğumu doğururken, Tanrıya yakıştırılan o büyük gücü tadmıştım ben, hücrede de hemen hemen ona eş bir duyguydu yaşadığım, o duyguyu 'kendi kendimi yeniden doğurmak' diye tanımlayabilirim size. Şikayetçi olmadığımı bu nedenle söylüyorum ama. bu dosyanın oluşturulması için bize ne edildiyse iyi edildi anlamına gelmez."

Mahkeme heyeti Bilgesu Erenus'un alışılmış sözcüklerin dışında sürdürdüğü sorgusunu hala kesmek niyetinde değil.

"Yedek Üye karşısındaki ifademde bir sözcük oyunu yaparak, kasıtlı değil ama kısıtlı koşullarda on gün tutulduğumu, on gündür tek satır okuyamadığımı tek satır yazamadığımı ve yıkanamadığımı söylemiştim. Çağdaş bir insan olarak bunların ne anlama geldiğini bilmeniz gerek' diye bağlamıştım sözümü ve zapta da geçti."

"Şimdi ise, bu kısıtlı-kasıtlı sözcük oyunundan vazgeçip kendimi düzeltiyorum sayın Yargıçlar Kurulu. Yaşadıklarım aynı zamanda da kasıt taşıyordu çünkü."

"14 Haziran 1988 sabahı Dönem Yayıncılık adına sahibi bulunduğum dergimizin yazı işleri müdürü Felemez Ak'ın 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde tutuklu olarak yargılandığı duruşmasını izlemek üzere geldiğim Ankara'da, savcılığınızın emriyle gözaltına alındım."

"Ben daha otobüsteyken, İstanbul'daki evimin, çevik kuvvetlerce basılıp oğlumun ve kocamın Emniyete götürüldüğünü, Dal'da alınan ifadelerim

sırasında ve altını çizerek söylüyorum, kasıtla duyuruldu bana. Bir ana için oğlunun gözaltında bulunduğunu duymak yeterince acıdır. Ama ben oğlumdan çok belli bir yaşın sahibi ve şair yürekli kocamı düşünüyordum."

"Bunu da olabildiğince nötr bir sesle, 'umarım Müştak Erenus'a doğru dürüst davranılıyordur' tümcesiyle belli ettim. Yetki ve olanaklarını kullanırken insan kalma özünü yitirmeyen görevlilerden biri, her ikisinin de iki saat sonra bırakıldığını söyleyerek avutmak istedi beni. Kocamın ve oğlumun iki değil, yirmi saat hücrede tutulduklarını çok sonra öğrenebildim. Çünkü bu iki müthiş çete üyesini sorgulamak üzere Ankara'dan yola çıkan üst düzeydeki bir görevli için bekletmişler."

"Sayın Yargıçlar Kurulu, ceza yasalarında bulunmayan, ülkemizde ise uzun bir zamandır nere deyse gelenekselleşen, 'bu aile boyu cezalandırma isteğine kim dur diyecek."

Bilgesu Erenus'un hukuksal haklarından çok duygularını anlatmak istediği sorgusuna DGM görevlisi polisler de ilgi gösteriyor, şimdi dış salondakiler de göründü mahkeme kapısında dinliyorlar.

"Kasıtlı değil sözcüğünü, Türk polisinin bana uyguladığı iki yaratıcılık gösterisinin yüzünden de geri alıyorum sayın Yargıçlar Kurulu.

Görevleri sırasında insan özlerini yitiren kimi görevlilerin nöbetinde tuvalete gitmeyi uzun saatler ertelemeyi öğrendiğim günlerdi. Gece yarıları on dakikada bir, hücre deliğimi gürültüyle açarak bakan ve kimsin diye kabaca soran kişilere, uykudan uyanıp on dakikada bir adımı tekrarladığım günler. O kaba seslere karşı adımı yinelerken, hayatımda ilk kez bu denli onur duyuyordum adımla. Yeterince alkış ve övgü almış bir sanatçı olarak, rahatlıkla yapabiliyorum bu karşılaştırmayı.

Kastı anlatıyorum şimdi, ifademin alındığı gece yarılarından birinde, insan özünü yitirenlerden biri, daktilo başındaki görevliyi, 'sor, sor kasetini sor. Sor, sor Fransa'da kimin evinde kalmış onu sor, Paris'teki konserine Fransızlar gelmiş mi onu sor' diye sürekli kışkırtıyor, sonra da 'bunlar enternasyonalisttir, anlaşmaları için birbirlerinin dilini anlamalarına gerek yok' gibilerinden açıklamalar yapıyordu. Yaratıcılık gösterisine geçiyorum şimdi de. Aynı görevli uygun bir boşluk-tan yararlanarak, 'kocanız' diye başlattığı cümle-sini, hemen ardından gelen 'cenaze' sözcüğüne bağlayarak, bitirmeyi uzun süre erteledi. Benim gözlerimdeki endişeyi görüp, yeterince rahatladıktan sonra bitirebildi cümlesini. Kocanız Behice Boran'ın cenazesine katılmış.'

Bu görevlinin yaratıcılık gösterisi, acemi korku filmleri benzeri de olsa, cenaze sözcüğünü özenle seçip, gecenin ortasına fırlatmasıdır sayın Yar-gıçlar Kurulu Çünkü nötr bir sesle de olsa, kocamın sağlığıyla ilgili endişelerimin olduğuna işaret etmiştim daha önce. Bu anı yaşamak, onun daktilo başındaki görevliyi daha fazla kışkırtamayacağını anlattı bana ve ifadem sırasında kendisinin sürekli müdahale etmesini, 'Ben ifademi verirken aynı zamanda da sizin sorularınızı yanıtlamak zorunda mıyım' şeklinde belirttim, telaşlandı, 'Yoo, hayır, benimle bir ilgisi yok' dedi ve o gece bir daha gözükmedi."

Bilgesu Erenus'un sözleri, mahkeme salonunun kapısına biriken görevlileri de etkilemiş görünmekte, ne düşündükleri tam net olarak görülmese de.

"Güç koşullardaki insana karşı kullanacağı sözcükleri kasıtla seçen ve yetkisi dışında müdahale eden bu görevliden başka Türk polisinin yaratıcılığına ikinci örnek de, bu hücre görevlisine ait.

Tuvalete gitme isteğim çok sonra, hücre deliğimden uzanan bir elle yanıtlandı. El açık avucunun içinde, loş ışıkta kuru kafa görünümü veren bir şey uzatıyordu. Bu ne dedim, 'gözünü bağlıyacaksın' diye yanıtladı elin sahibi. Anlaşılan benim ihtiyaç isteğimle hücre deliğimin sürgüsünün açılması arasında geçen zamanda, beyaz üstüne siyah desenli kirli paçavrayı, kuru kafa heykelciğine dönüştürmesi, bu amatör hey-

keltraşın bir hayli zamanını almıştı ve yaşanan koşullar içinde de hiç başarısız değil.. Benden duymak istediği korku çığlığını duyamadığı için hala hayıflanıyordur sanıyorum. Yapabileceğim tek şeyi yaptım ben ve onun nöbeti bitene dek tuvalete gitmekten vazgeçtim."

Mahkeme heyeti Bilges Erenus'un alışılmışın dışındaki bu sözlerini yadırgamamış görünüyor.

"Bu sıraladıklarım başkalarının yaşadığı büyük acıların yanısıra ufak tefek kalabilir sayın Yargıçlar Kurulu, ama bunlar aynı zamanda da acımasız bir mekanizmanın nasıl işlediğine dair çok önemli ip uçları.

Yineliyorum, yaşadığım bu küçük olaylar direncimi biledi, ancak ka-sıtlıydı. Kapatıldığım yer bir deliller evi ya da engizisyon mahkemesi hücresi değilse eğer, çağdaş dünya-nın bunların ne anlama geldiğini bilmesi gerek.

Şimdi genel bir suç duyurusunda bulunmama izin verin."

Mahkeme heyeti birden bire artık bu alışılagelmişin ötesindeki sorguyu kesmek gereği duyuyor. Başkanın "Gerekli mercilere yaparsınız suç duyurusunu" cümlesiyle. Bilgesu Erenus o ana kadar söylediklerinin havada kalacağını belirtiyor ve suç duyurusunun çok genel olduğunu söylerek yeniden izin istiyor. İzin veriliyor.

"Benim Yedek Üye karşısındaki ruh halimden yola çıkarak yapacağım bu suç duyurusunu. Bir ülkenin yurttaşına 'Duyduğum ve okuduklarımla karşılaştırdığımda, bana yapılanlar da bir şey mi' dedirten zihniyet, belki o ülkeyi yönetenler adına bir başarıdır ama, yüz karası bir başarıdır ve tüm insanlığa yönelik tarihsel bir suçtur aynı zamanda."

İstenen ara verildi ve aradan sonra Yalçın Küçük'ün sorgusu başlayacak öğleden sonra.

Yalçın Küçük, dosyaları, belge niteliğindeki kitapları, yakın ve uzak iki gözlüğü ile sanık yerindeydi, elli yedi sayfalık sorgu metnini okuma yerine, anlattı.

"Değerli Yargıçlar,

Mahkemenize saygım var.

Saygımı dile getiriyorum.

Mahkemeniz Savcılığının hukuk dışı ve haksız bir tasarrufu ile günlerce Ankara Emniyet Müdürlüğünün ünlü "DAL" Grubu hücrelerinde tutulmama, Mahkemeniz Yedek Üyeliğinin ciddi maddi hatalarla yüklü ve hukuka aykırı bir kararıyla Ulucanlar Merkez Cezaevi'ne kapatılmama, tutuklama kararına yapmış olduğum itirazın, basın davalarında hiçbir zaman yeri olmayan bir gerekçeyle, bir basın davasında soruşturmanın sürdüğü türünden hukukta anlaşılmaz bir dille reddedilmesine karşın mahkemenize saygı duyuyorum. Saygılı olmak ve saygı duymak kişiliğimin bir parçasıdır. Özen gösteriyorum.

Fakat özenli olmak zorunluluğum var. Mahkemenizin kuruluş yasası, önünüze getirilen herkesi ve bu arada beni, burada 'uygun' davranmaya mecbur ediyor. Biliyorum. Bildiğimi göstermek istiyorum ve bu nedenle DGM kuruluşuyla ilgili 2845 sayılı yasanın 23 üncü maddesinden bir fıkra aktarıyorum. Şöyle deniliyor: "Mahkemeye, mahkeme başkanı veya üyelerden herhangi birisine, Cumhuriyet Savcısına, Cumhuriyet Savcı Yardımcısına, Tutanak Katibine veya görevlilere karşı uygun olmayan söz yahut davranışta bulunan kişi hakkında, mahkemece tutuklama kararı verilir.' Aynı maddeye göre, daha sonra, altı aya kadar hapis hükmedebiliyorsunuz. Yine aynı maddeye göre, uygunsuz davranan veya konuşan kimse önünüze tutuklu olarak getirilmişse, cezanın üçtebiri-ni hücre hapsi olarak karara bağlıyorsunuz. Bu son bilgi beni daha çok ilgilendiriyor.

DGM tatbikatında 'uygun olmayan' söz veya davranışın bir normunun oluşup oluşmadığını bilmiyorum. Çok da ilgilenmiyorum. Bütün bunları mahkemenize olan saygımın, hem benim özgür kişiliğimin bir sonucu ve hem de kuruluş yasanızın zorunlu bir gereği olduğunu tekrarlamak için yazıyorum. Mahkemenize saygım hem sübjektif ve hem de objektiftir; özgürlüğümün gereği ve yasal zorunluluğun sonucudur.

SAVUNMAYI ÜSTLENEN HUKUKÇULAR

İbrahim Açan	Ercan Kaner
Levent Akyüz	Gülfer Karadeniz
Ahmet Atak	Ali Kalan
Gülseli Avcıoğlu	Turgut Kazan
Aykut Başçıl	Olcay Mis
Kazım Bayraktar	Ziya Nurevin
Y.Serhat Bucak	Çetin Özzek
Mehdi Bektaş	Mehmet Özsuca
Metin Büyükkart	M.Suat Parlar
Ahmet B. Çağlar	Nuray Parlar
Raif Çakır	Necati Siyahkan
Fatma Çakır	Şenal Sarıhan
İ.Sami Çakmak	Faruk Sarıaslan
Gülçin Çaylıgil	Hasan Şahin
Halit Çelenk	Erşen Şansal
Selma Çiçekçi	Mehmet Şerifoğlu
A.Rıza Dizdar	Enis Tuncer
Veli Devecioğlu	İbrahim Tezan
Osman Ergin	Sebahat Tan
Aydın Erdoğan	Uğur Tosalı
Ekrem Feroğlu	Ülkü Tolunay
Şerif Felekoğlu	Enis Tuncer
Öznur Gündoğdu	Muharrem Uğurlu
Nevzat Helvacı	Haluk Ünsal
İbrahim İncal	Hasan Ürel
Nükhet İncal	Ali Yıldırım
İnci İşbulur	Mahmut Yasatekin
Hasan Kepenek	

Fakat bütün bu açıklamalarımın çerçevesinde ve içtenliğime inanacağınız umuduyla, Mahkemenize benim için önemli bir bilgi vermek istiyorum. Ben bu iddianameyi ve dava dosyasını okurken, sorgumda, zaman zaman kıkır kıkır ve zaman zaman da kahkahalarla güldüm. Gülmekten kendimi alamadım. Bunu yaptım. Yaptığımı Mahkemenizden saklamayı dürüstlüğe uygun bulmadım. Bu davranışımı uygun bulmanızı umut ediyorum."

YALÇIN KÜÇÜK: ACILARA GÜLÜYORUM

Yalnız iddianameyi okurken değil, Yalçın Küçük şu anda da gülmesini tutamıyordu, mahkeme heyeti, Başkanın sesiyle bir soru yöneltti, "Neden gülüyorsunuz efendim?" Yalçın Küçük'ün yanıtı, "Çünkü bu iddianameye göre ben bir başkası yerine yatıyorum" oldu. "Gülüyorum efendim, şu anda sizler gülmeyebilirsiniz ama evinize gidince mutlaka güleceksiniz" diye sürdürdü konuşmasını.

Mahkeme heyeti, başkanın sesiyle bir başka soru yöneltmek zorundaydı şimdi. "Siz Yalçın Küçük değil misiniz efendim?" "Başka bir Yalçın Küçük mü var?" Yalçın Küçük, "elbette ben Yalçın Küçük'-üm bir tane Yalçın Küçük var, ama ben başkası yerine şu anda burdayım." diyerek mahkeme heyetini biraz daha merakta bırakacaktı.

"İddianameyi ve dava dosyasını inceleyince çok sevindim. Çok rahatladım. Ben ve arkadaşlarım beraat edeceğiz; sevincim bundandır. Ancak son derece tepki de duydum. Çünkü hukuk dışı bir tasarrufla Ulucanlar Merkez Kapalı Cezaevi'ne kapatılmış olduğumu, bir kez daha, anladım.

Değerli Yargıçlar,

Söylediklerimi inanılmaz bulabilirsiniz. Eğer dava dosyasını henüz benim gibi, büyük bir istek ve titizlikle incelememiş iseniz, söylediklerimi inanılmaz bulmakta haklı olursunuz. Benim görevim, söylediklerimin inanırlığını kanıtlamak oluyor. Sorgumda ve sorgulamamın tümünde bunu yapıyorum. Sorgulamamın sonlarına yaklaştığınızda inanılmaz görünenlerin, Mahkemeniz içinde, inanılır ve güvenilir olaca-ğına inanıyorum."

Yalçın Küçük gereklii kanıtları sıraldıktan sonra sözlerini şöyle özetli-yordu.

"Özetliyorum: Akla son derece ters bir uygulamayla 1988 Şubat sayımız 1988 yılı Nisan ayında toplatılıyor. Benim Kürdistan Press'te çıkan demecim bu sayıda aktarılıyor; DGM Savcılığı bunda suç görmüyor. Aynı sayıda Yine Kürdistan Press'ten aktarılan Aziz Nesin'in İsveç'te verdiği bir konferans ve Kürdistan Press muhabiriyle yaptığı tartışma da suç görülüyor. Daha açık yazıyorum: Dosyaya göre, ben gözaltına alınıncaya kadar, ben değil Aziz Nesin suçlanıyor.

Dosya içeriği incelendiği zaman, ayrıca, benim hiçbir yazımla ilgili toplatma kararının olmadığı da görülüyor. Bu birinci nokta oluyor."

Gülme sırası mahkeme heyetindeydi ve Yalçın Küçük'ün gerçek bir bilim adamı titizliğinde hazırladığı sorgusunu bir saati aşkın bir zaman ilgiyle dinlediler. mahkeme heyet başkanının sesi, zaman zaman "ben böyle bir sorgu görmedim" deme içtenliğini taşıyordu. "Bir haksızlığa daha işaret etmek istiyorum" diyordu Yalçın Küçük. "Eğer Savcı Yardımcısı Ülkü Coşkun, Milli Savunma Bakanlığı'nda bir masa memuru olsaydı, Hukuk İşleri Şube Müdürü'ne yazdığı bir raporda bütün bunlara yer verebilirdi. Şunları yazabilirdi: 'Yalçın Küçük ve arkadaşları, şunları şunları yapıyorlar. Bunlar iyi işler değil. Ancak kendilerini mahkum edemiyor. Çünkü kanunlarda boşluk var. Ayrıca Yalçın Küçük ve arkadaşları, kanundaki yazılı haklarını da çok fazla kullanıyorlar. Adeta kanunda yazılı hakları suistimal ediyorlar. Bu nedenle kanunlardaki boşlukları giderecek ve kanuni haklarını suistimalini önliyecek yeni kanun düzenlemelerine ihtiyaç vardır. Yeni kanunlar çıkarılmamalıdır'. Milli Savunma Bakanlığı'nda görevli Yüzbaşı Ülkü Coşkun ise, bunları, yargılamak durumandadır. Yazarsa, iddianamesindeki iddiaların hukuk dayanağından

yoksun olduğunu yazmış olur; iddianame hukuk dayanağından yoksundur."

"Bu iddianameyi hukuk dışı olduğu için, iddiaların hiçbir hukuk dayanağı olmadığı için kabul ediyorum. Hukuk kuralları içinde yargılanacağına inanabilen her sanık hukuk dayanağından yoksun iddianameyle karşılaşırsa sevinir. Ben de seviniyorum."

"Yalnız. Değerli Yargıçlar, kuruluş yasanızın ilgili maddesini, sanıkları 'uygun' davranış ve söze mecbur eden maddeyi aktardım. Bu maddeden ben bir mütekabiliyet mecburiyet çıkarıyorum. Savcılar da, sanıklara 'uygun' davranmak ve uygun kelam telaffuz etmek zorundadır."

Yalçın Küçük iddianamenin hiç bir iddia taşımadığını da şu cümlelerle vurgulayacaktı.

"Değerli Yargıçlar,

'Dönem Yayıncılık Şirketi'nin Toplumsal Kurtuluş Dergisi'ni çıkarmaya karar verdiği ve Anonim Şirket adına Dergi sahipliğini Bilgesu Erenus'un üstlendiği Dönem Yayıncılık Anonim Şirketi'nin kurucu ve hissedarlarının da aralarına Dergi Sorumlu Yazı İşleri Müdürü'nü alarak yazı kurulunu oluşturdukları' ifadesi bu iddianamenin çok kısa genel gerekçe bölümcüğünde yer alıyor. Ben ve arkadaşlarım bu ifadelerle suçlanıyoruz. Çünkü iddianamede yalnızca bu bilgi veya iddialar var, bunları çıkardığımızda geriye sadece boşluk kalıyor.

Uzağa gitmeğe gerek yok, her hafta çıkan Nokta Dergisi'ne bakılabilir. Künye sayfasında 'yazı kurulu' ilan ediyor Başkanı Adil Özkol'dur; 'yayın kurulu' üyeleri olarak pek çok isim sayıyor. Bunlar arasında Mustafa Özyürek de var. Nokta Dergisi'ni bir anonim şirket çıkarıyor ve Özkol ile Özyürek, bu şirketin yönetim kurulu üyeliklerini yapı-yorlar. Demek oluyor, değerli yargıçlar, 'yayın kurulu' sistemini biz keşfetmemişiz. Yine demek oluyor, şirket yönetim kurulu üyeleri yayın kurulu üyesi de olabiliyor. Hem bunu biz keşfetmedik, hem de bunda bir suç yok. Suç olsa, Nokta ve Adil Özkol ile Mustafa Özyürek için de olur.

Benim ve arkadaşlarımın alnında bir 'suçlu' damgası görmediğinizi umuyorum.

Bundan bir süre önce 'söz' gazetesi girişimi oldu. Bir yeni şirket kuruldu; Dinç Bilgin, Ercan Arıklı, Adil Özkol, Zafer Mutlu yönetim kurulu üyesi oldular. Bunlar bu dörtle aynı zamanda yayın kurulu oldular; gazete çıktı. Gizli bırakmadılar, şirket yönetim kurulu ile yayın ve yazı kurulunu ilan ettiler.

Şimdi ne olacak? Bunlar varken, Savcılık Makamı, bizim hem şirket yönetim kurulunda olmamız ve hem de yazı kurulu oluşturmamızı iddianâmesine almakla ne yapmak istiyor? Ne yapmış olduğunu düşünüyoruz. Dinç Bilgin'e, Ercan Arık-lı'ya, Adil Özkol'a, Mustafa Özyürek'e açık olan yollar bana ve arkadaşlarıma kapalı mı? Kapalıysa ne hakla ve hangi hukuka göre? Yoksa bana ve arkadaşlarıma bir hukuk ve Dinç Bilgin ile Ercan Arıklı'ya ayrı bir hukuk mu var. Benim ve arkadaşlarımın milyarlarımızın olmaması çok mu büyük bir eksiklik?

Değerli Yargıçlar, iddianamenin bu hukuk dayanağından yoksun tüm iddialarını karşılarım. Davamız 'İkinci Harp Okulu Davası' olma ipuçlarını taşıyor izlenimini veriyor. Doğrusu, beni ve arkadaşlarımı, bu denli ayırmalarından ayrı bir kıvanç duyduğumu saklayamıyorum. Ancak, hukukçuların, böyle bir ayrım hakkı yoktur."

Yalçın Küçük, Dal'da gizli örgütle, PKK'nın legal örgütü olmakla suçlandıklarını anlattı. Bunu çürüttü ve dosyadaki belgelere dayanarak her Emniyet İl Örgütü'nün MHP'nin İl Örgütleri'nin yerini aldığını ileri sürdü. İllerin Emniyet Müdürlüklerinin MHP kiniyle donatıldıklarını söyledi ve "adını koyuyorum, Türkiye Tekelci Bir Polis Devletidir" dedi. "Tekelci Polis Devleti olduğu için gazetelerde artık sadece tekelcilerle polis müdürlerinin resimleri yayınlanıyor" diye ekledi.

Bundan sonraki konuşmalarının bir bölümünü ise, bilirkişilere ve bilmezkişilere yöneltti. Sosyalizmin en genç öğrencisi, öğrenirken öğretiyordu. Bilirkişi raporunun Kürt sözcüğüne karşı ırkçı ve evhamlı yaklaşımını şu sözlerle vurgularken, ne Yalçın Küçük ne mahkeme heyeti, ne de dinleyiciler gülebiliyordu artık. Konuşmasının başından beri salonun kapısına biriken güvenlik güçleri de merak ve ilgiyle dinliyorlardı.

"Ortadoğu Teknik Üniversitesi'nde öğretim üyeliği yaptım. Ana dilimizin dışında bir dille ders verirken, Türk çocuklarına Türkçe ders okutamazken içim yanıyordu. ODTÜ öğretim üyeliğim sıra-sında da tepkimi dile getirdim. Ana dilinde konuş-ma, kendisini ifade etme ve yazma özgürlükleri elinden alınmış kimselere hep içim yanar. Bu benim insan ve aydın yapımdan ileri geliyor. İnsan ve aydın yanmak içindir. Bu dünyada zaman zaman içi yanmayana, ben, insan ve aydın demem.

Bu topraklar üzerinde Kürt kardeşlerimizin Kürtçe konuşma ve yazma haklarının ellerinden alınmasına içim yanıyor. Bunu haksız ve yanlış buluyorum."

Sosyalizmin belki de en genç öğrencisi, konuşmalarının sonunda şöylesi bir yargıya varıyordu.

"Ve Türkiye tekelci bir polis devletidir."

Sonuca ise şu cümlelerle varacaktı.

"Değerli Kurul,

Çalışkan birisi olduğum biliniyor. Dürüstüm. Aptal oldğum söylenmiyor. Bana bütün kariyerler açıldı. Hepsini reddettim. Çünkü bu düzene itirazım var.

Bu düzende hiç bir kariyer istemiyorum.

Bütün sınıfları birincilikle geçtim. Bütün mek-

tepleri geride bıraktım. Şimdi benim bir mektebim var. Sosyalizm.

Bu ülkede sosyalizmin kurulduğunu görmek istiyorum.

Suç işlemiyorum.

İşimi suç işlemeden yapıyorum.

Bana tahammül zorunluluğu var."

Yalçın Küçük de sosyalizmin öteki sanık öğrencileri gibi, sorgusunun tümünü tek tek imzaladı konuşma sonrası. İddia makamına sorulduğunda, karşı bir sözü olmadığını söylüyordu Cumhuriyet Savcı Yardımcısı, yalnızca yazılı sorgu metninde olup olmadığını bilemediği. Yalçın Küçük'ün özellikle iki cümlesinin zapta geçmesi gerektiğini ekledi. Cümlelerden biri, Kürtlerin Kürtçe konuşup yazmasıyla öteki ise, Yalçın Küçük'ün bu ülkede sosyalizmin kurulduğunu görmek istemesiyle ilgiliydi. Avukatların "Önünüzdeki sorgu metninde var deyişlerine" mahkeme heyetinden bir üye de katılıyordu, üyenin "evet işte burda yazıyor" sözleriyleydi bu katılış.Yalçın Küçük'ün bu sözleri bu nedenle yeniden zapta geçmedi. Zapta geçmeyen savcılık uyarısı, bugün için emperyalizmle kuşatılmış sosyalizmin dünyanın dört bir yanındaki öğrencilerinin belleklerine geçecekti, hiç unutulmamak üzere.

Söz sırası avukatlara gelmişti. Halit Çelenk, Çetin Özek'ten alınan güzel bir bilirkişi raporuyla, Hüsnü Öndül'ün tahliyesini istedi. İbrahim Açan tüm sanıklar adına aynı istek de bulundu. Düşünceleri özgür kılmak için yıllarca savaşım veren Gülçin Çaylıgil ise, Yalçın Küçük'ün bir bilim adamı titizliğiyle hazırladığı sorgusuna katacak fazla bir şeyi olmadığını söyledi, tutuklama kurumunun Türk adalet sisteminde çok kötü kullanıldığını, oysa önemli olduğu için anayasalarca düzenlendiğini vurguladı, bilirkişi raporuna geçtiği anda mahkeme heyet başkanlığınca sözü kesildi. Yılların yükünü meslek deformasyonuna uğramadan taşıyan Gülçin Çaylıgil, güzel yüreğiyle şöyle seslenecekti. "Sözümü kesmeyiniz efendim, ben bu dava için dört beş gündür uyuyamıyorum" Mahkeme heyetinin karara geçme acelesi vardı, tüm sanıklar adına, ortak olarak hazırlanan ve Kazım Bayraktar tarafından dile getirilen tahliye istemi de dava dosyasına konmak üzere okutulmadı.

Karara göre sosyalizmin iki öğrencisi, Hüsnü Öndül ve Yalçın Küçük tahliye ediliyordu, öteki iki öğrencisi, İlhan Akalın ve Orhan Gökdemir ise yeniden Merkez Kapalı Cezaevi'ne gönderildiler.

Yaşları ve başları ne olursa olsun, Sosyalizmin tüm öğrencileri, bu mektebin öğrenciliğinin güç ama coşku dolu olduğunu biliyorlardı. Her biri yeni insandan tavır ve seslenişler sergilemişti, dünyanın ve ülkenin en çok gereksinim duyduğu şeylerdi bunlar. Duydukları coşku ve güven yüzlerinde ışımıştı. En çokta İlhan Akalın'la Orhan Gökdemir'in.

DAHA

Müştak Erenus

Kim tırmanırdı Tanrı Dağına
Tek başına.
Bin yıl ötesi Koca Mansur
Bulduğu o gün kendini
Ben Allahım dedi.
Akıl körmüydü
Ve de bu kasıt
Zulüm
Zulüm aceleydi her zaman.
Parçalandı tezden kaba ellerde
E n e l H a k
Asıldı utanmaz bir çeyiz gibi
Kanlı iplere Mansur
Kesikti o güzel başı
Yetmedi insaf
Yakıldı.

Utandımı elleriyle o yüz yıl bilemem
Ama durmadı günler bugüne
Bin yıl koca ayaklarıyle
Yürüdü daha geldi.
Yürüdü yeni günler
İnsan onuruyla haklıya
Daroldu güdük sınırlar
Bayraklar halkların ellerinde.

Selam sana
Doğanın namusu insan.
Selam bizleri bu inada getiren
Tarihsel haksızlık.
Yürüdük geldik işte
Sınırsız bir yarına dönük.

Ve şimdi beyan ederiz ki biz
İçimizdeki bu tek tek ateşlerimizle
Ağıllara sürülmüş koyunlar değil
Doğanın tutkusu
insanı yaşayacağız.

İLERİCİ "DEMOKRAT"LAR YA DA JOAN BAEZ

İlhan AKALIN

88 yılının sıcak Temmuz günlerinde, aydınlarımızın büyük çoğunluğu, ilerici "demokrat"lar, tüm dertlerinden arındılar. Bir zaman diliminde, solcusuyla, ilericisiyle, gazetecisiyle, radyo-televizyoncusuyla "Barış ve Demokrasi" hastalığına, aynı anlama gelmek üzere "Joan Baez" hastalığına yakalandılar. Orta yaşlı kuşak nostaljik histeriye tutulurken, genç kuşak ağabeyleri gibi gelecek günler için dağarcığını doldurma çabasına giriştiler.

Bu günler geride kaldı ama, unutulmayacak. Hem onlar unutmayacak, hem de biz unutmayacağız. Unutulmayacaklara çeşni katmak istiyorum.

BU İSKELEDEN JOAN BAEZ GEÇTİ

Joan Baez, üç aylık turneye çıkmış. Türkiye'den İtalya'ya geçince, Türkiye'yi değerlendiriyor. Milliyet gazetesi 24 Temmuz'da haber yapıyor. Başlık şöyle: "Dünya'nın benim müziğime ihtiyacı olduğunu anladım."

Joan Baez böyle söylemekle haklı. Daha Türkiye'ye adım attığında şaşırıyor. Gecenin bir saatinde uçaktan iniyor. Saat 03. Başta Zeynep Oral olmak üzere karşılayıcıları var. "Kaçırdın mı sen, bu saatte kalkılıp gelinir mi" anlamına gelen sözler söylüyor. Zeynep Oral, sonraki günler de peşini bırakmıyor, biriktiriyor ve Milliyet Sanat Dergisi'nin Ağustos sayısına yazıyor. "Joan Baez'in İstanbul ve Kuşadası Günleri"

Sadece Zeynep Oral değil, önem sırasına göre, geriye doğru gidiyorum. 23 Temmuz tarihli Hürriyet yazıyor: "Joan Baez'e Bakan Titizliği!" Hürriyet üç gün önce de "Joan Baez'in Kalbini Kırdık" diye yazmıştı. Olay şöyle: Barış Bülbülü'nü, Kuşadası'nda yerleştiği otelin kral dairesinden çıkarıyorlar yerini Dışişleri Bakanı Mesut Yılmaz'a veriyorlar. Böylece Joan Baez'in kalbini kırıyoruz. Daha sonra bir başka bakan, Tınaz Titiz, bu olayı kınıyor. Ve "Joan Baez'in, oteldeki odasından polis marifetiyle çıkartılması, Türkiye'nin tanıtılmasının baltalanmasıdır" diyor.

Bu ilgi karşısında Joan Baez, nasıl "Türklerle aşka düştüm", "Dünyanın benim müziğime ihtiyacı olduğunu anladım" demiştir.

DEMOKRASİNİN NERESİNDEYİZ

Joan Baez, İtalya'da, Türkiye'yi anlatmaya devam ediyor: "Ayrıca ufak dozlarda da olsa, o ülkenin henüz demokrasinin yarı yolunda olduğunu hatırlattım."

Ne güzel.

Tüm dünyada 60'lı yıllar efsaneleşti Joan Baez'de bu yıllardan geliyor. Bu yılların içinde "68" ise ayrı bir değere sahip. Bizde de öyle. Bu yıl, bizde de 68'in 20. yıl dönümü kutlandı. Joan Baez'i de bu kuşaktan sayanlar, kuşakdaşlarıyla birlikte olmaktan duydukları sevinci, bütün güçleriyle haykırdılar. Kendilerine paye çıkararak. Filiz Ali Cumhuriyet'te yazdı: "Joan Baez gecelerinin en mutlu dinleyicileri belki de 68 kuşağıydı."

Büyük olduğu muhakkak. Mutluluk aynı zamanda 68'lerden bu güne geliş noktasıdır. Joan Baez gibi Filiz Ali'ler de "demokrasi" diyorlar, "barış" diyorlar.

Joan Baez'in gösterilerinin tüm görkemini kendilerine maletmek isteyen bizim 68'liler, gençliğin değerlendirmesini de O'na bıraktılar. Joan Baez'in söylediklerini Filiz Ali aktardı: "Gördüğüm kadarıyla Amerika'da gençlik tümüyle farklı artık. Ama Türkiye'de değil. Burada eski duyarlılık yok olmamış."

Bizim 68'lik, "eski duyarlılıkları" yok olmamış gençliğin bu durumunun onurunu kendilerine ayırıyorlar. Joan Baez devam ediyor: "Bugünün gençleri, gerçeklerle yüz yüze gelmek istemeyen ana-babaların kurduğu yapay dünyada büyüdüler."

Buradaki suçlamadan, bizim 68'liler de nasibini alıyorlar. Ama anlamazlıktan geliyorlar. Ve Joan Baez'e istediklerini söyletmenin yollarını buluyorlar. Ali Sirmen soruyor: "Şiddete karşı barışı öğretme enstitüsü ile böylesine yakından ilgilenmeye neden gerek duydunuz?" Cevap Ali Sirmen'in istediği gibi: "Barış, dünyanın en güncel sorunu. Ben konuyla ilgilenmeye yıllar önce başladım."

Ali Sirmen burada duramaz, Türkiye'yi soruyor, cevabı aktarıyor: "ABD'de düşündüğünü tahribata uğramadan açıkça söyleyebilme özgürlüğü

var. Türkiye'de öyle değil." Özlenen Türkiye'de nihai hedef belirlenmiş oluyor: "Düşündüğünü tahribata uğramadan açıkça söyleyebilme özgürlüğüne kavuşmak."

Ali Sirmen, Joan Baez'in "gerçeklerle yüzyüze gelmek istemeyen ana-babaların kurduğu yapay dünya "suçlamasını gizlemek için köşesinden yazmaya devam ediyor. "Bize verilmiş bir armağandı yaşam, onu seviyorduk ölmekten korkmadan, ama bize verildiği gibi istemiyorduk dünyayı. Biz değiştirecektik yeryüzünün haksızlıklarını, dindirecektik acılarını."

Ali Sirmen, kendini, 68'leri böyle anlatıyor. Yirmi yıl sonra. Ali Sirmen yaptıklarını yazmıyor. Şöyle yazması gerekirdi: "Yeryüzündeki haksızlıkların değiştirilmesinden artık vaz geçtik. Bu, geçici bir hevesmiş. Dünyayı değiştirmek kim, biz kim. Biz bugün, 68'li yıllarda var olan, ama bugüne gelinceye kadar 12 Mart ve 12 Eylül'lerle elimizden alınan kadarıyla demokrasiyi geri getirmekten başka amacımız kalmadı. Biraz daha ilerisini de verirlerse itirazımız olmaz."

İşte Dikili Festivali. SHP'li Belediye Başkanı haykırıyor: "Kalabalıklar özgürlük istiyor, demokrasi istiyor."

Oysa kalabalıkların, özgürlük ve demokrasiyle önemli sorunları var, çözüm bekliyor.

Belediye Başkanı, kalabalığın isteklerini, festivale katılan Nevzat Helvacı'ların, Ali Sirmen, Demirtaş Ceyhun ve Oktay Akbal'ların istekleriyle karıştırıyor. "Barış-Demokrasi-Dostluk Resim Sergisi", "Kadın ve Demokrasi", "Yerel Yönetim ve Demokrasi", panelleriyle "Türk-Yunan Dostluk Şöleni", "Barış Şöleni" düzenleyenlerin istekleriyle karıştırıyor.

Ali Sirmen, köşesinden yazıyor: "Yola birlikte çıktığımız bu değişik kıyıların çocuklarının kimileri yorgun düştü. Sessizce oturuyorlar bir kenarda, kimilerimiz pabucu pahalı buldu, ikbal arıyor şimdi karşı saflarda."

Ali Sirmen doğru söylüyor. Ama eksiğiyle doğru, tamamlamak gerekiyor, tamamlıyorum: "Ben ve benim gibiler de demokrasiyle aklımızı bozduk, idare edip gidiyoruz işte. Barış diyoruz, demokrasi diyoruz, Joan Baez diyoruz."

Ali Sirmen'in söylediklerine devam ediyorum: "Demokrasi gelince herşey düzelecek. Demokrasi isteyen 'tekel'ciler de var; tekelcilerin iktidarında "bakanlar" da var.

Tekeller, "demokrasi" aşığı olmakla kalmıyorlar, kültür ve sanatı da destekliyorlar. Avuç dolusu para harcayıp, yeteri kadar satmayan, ama lüks "sanat" dergileri çıkarıyorlar. "Pabucu pahalı görüp karşı saflarda ikbal arayanlar" bu dergilerde solculuğa izin verildiği ölçüde devam ediyorlar, dünyalıklarını da sağlayarak.

Tekeller festivaller düzenliyor. Düzenlemede de "ikbal arayanlar" iş buluyorlar. İş bulanlar dünyayı dolaşıyorlar. Joan Baez'leri buluyorlar.

Tekellerin iktidarındaki bakanlardan da "demokratlar" var. Bunlardan birisi Tınaz Titiz. "Türkiye'nin tanıtılmasının baltalanması" gerekçesiyle de olsa, Joan Baez'in oteldeki odasının polis marifetiyle değiştirilmesine karşı çıkan Tınaz Titiz, festivalci demokratlarımız "sansürsüz" festivaller vaad ediyor.

Tekelci iktidarın demokrat bakanı, "yetkili" bir kurulun festival olarak tanımladığı organizasyonlarda gösterilecek filmlerin denetime tabi tutulmayacağını açıklıyor.

Festivalciler ve "demokrat" aydınlarımız, "demokrat" bakanla ne kadar iftihar etseler azdır. Başka bir deyişle "demokrat"lıklarıyla ne kadar iftihar etseler azdır. Cumhuriyet gazetesi 23 Temmuz'da haberi birinci sayfadan veriyor. "Demokrasi" konusunda önderlik ve şampiyonluk bu gazeteye ait.

Milliyet gazetesi de geri kalmıyor. Hele Altan Öymen.

Altan Öymen, Atatürk'ten Menderes'e kadar devlet erkanı "evrensel" müziğe katkısını övüyor. Bugünkü iktidar ise "arabesk" tutkunluğunu uygulayarak, dengeyi İstanbul Festivali'nde buluyor. Ne güzel!

Bir başka güzellik daha var. 1973'te başlayan İstanbul Festivali'ni önceleri "sol"da eleştirmiş Altan Öymen'den aktarıyorum: Bir kısım 'sol' da "Bu, bir mutlu azınlık etkinliğidir" diyordu. İstanbul sosyetesinden başka kime ne faydası var. "

Bugün 'sol'dan böyle eleştiriler gelmiyor. Şöyle ya da böyle "sol"cular, bu azınlığın içinde yer alıyorlar. Festival yönetiminin her kademesinde görev verilen "sol"cular; Festivalin reklamını yapan "sol"cular; Joan Baez'leri bulan "sol"cular; izleyenlerin bir bölümü yine "sol"cular.

Ali Sirmen'in tanımıyla, kendinin de içinde yer aldığı, bir kenarda sessizce oturan "kimileri" ve karşı saflarda ikbal arayan pabucu pahalı bulan "kimileri."

TOPLUMSAL DİRİLİŞ VE ATAK

Dergimiz üzerinde yayınların yoğunlaştığı zamanda devrimci demokrasi ve devrimci sosyalizmi savunan, ırkçılığa, şovenizme karşı savaşan iki dergi yayınlanmaya başladı. Eylül ayında Diriliş dördüncü sayısını ve Atak birinci sayısını okuyucularına ulaştıracaklar.

"Hoş geldiniz" diyoruz

Reyman Eray'ın Gençlik Günleri ile ilgili yazısının Temmuz sayımızda yayınlamayı düşünüyorduk. Çıkamadık. Eylül sayımızda yayınlıyoruz.

GENÇLİK GÜNLERİ'NDEKİ GÜZELLİKLER VE ÇİRKİNLİKLER

Reyman Eray

"Önceki gün trafik öylesine yoğundu ki, otomobiller ve otobüsler, Şişhane'de kanatlarını açarak, Aksaray'a dek havadan gitmek zorunda kaldılar."

Hiç inandırıcı olmadı değil mi?

"Geçtiğimiz ay Harbiye Muhsin Ertuğrul Tiyatrosu'nda gerçekleştirilen Gençlik Günleri kapsamındaki sanat olaylarında 'Allah Allah Bu Nasıl Sevmek' türünde şarkılar söylenmemesine; genç oyuncuların oyunlarına "uçkur edebiyatı" yapılmamasına karşın, tiyatro her gün -basamaklara dek- dolup taştı."

Bu da pek inandırıcı değildi ama, inanabilirsiniz! Buna gözlerimizle tanık olduk.

Birbirinden düzeyli filmler, söyleşiler, konserler ve genç tiyatro topluluklarının oyunları... Bir ay boyunca, sevgi ve saygının en yoğununa, ilişkilerini en çıkarsızına sahne oldu Muhsin Ertuğrul Tiyatrosu. Dil ve yazın ustaları, gençliğin kültür darağacını genişletirken; birkaç uzman da, cömertçe bilgi aktardı genç beyinlere. Yıllarını sahneye verenler tiyatroyu anlattı ve örnekledi.

Timur Selçuk konseri; Yalçın Küçük Hoca'nın söyleşisi; Billy Wilder filmleri; Vecihi Ofluoğlu ve öğrencilrenin mim gösterisi; Esin Afşar konseri; Elia Kazan'ın "East of Eden'ı Ayla Algan'ın, Selmi Andak eşliğindeki resitatif şiirleri; Hitchcock'un "Arka Pencere"si; Metin And'ın "İllüzyon Sanat'ına, Türkali'nin "Kutsal Aile'si ve birkaç gün sonra da konseri; dramaturjisini Ayla Algan'ın üstlendiği, Florence Nightingale Hemşire Yüksek Okulu'ndan "Bernarda Alba'nın Evi"; birbirinden güzel sanatsal olaylardan yalnızca birkaçıydı.

GÖLGE EDENLER

Her zaman her yerde olduğu gibi, güzel şeyleri gölgelemek konusunda Tanrısal bir beceriye sahip olanlar, burada da gösterdi kendini.

1) Genç topluluklar, oyundan sonra, fuayede söyleşi yapmak, öneri ve leştirileri dinlemek eğilimindeydi her defasında... İsimsiz Oyuncular adlı amatör topluluk, Woody Allen'ın yapıtından uyarladıkları "Perşembenin Gelişi Sokrates'ten Belliydi" adlı oyundan sonra aynı şeyi yaptı... Söyleşide, birilerini "öneri/eleştiri" sınırını acımasızca aşarak: "Söz bu işi yapmayın! Bilenlere bırakın!" gibi, yıkıcı bir tutum takında... Bir fidana basıp ezmekti bu!... Her işte olduğu gibi, tiyatroda da bir emekleme ve bir sınama-yanılma dönemi vardı ve İsimsiz oyuncular işte bu evredeydi. Olayın en acı yanı ise, bu -yapıcılıktan uzak- eleştirilerden birinin, aynı yollardan geçmiş, birçok şeyi elinde duymuş birinden gelmesiydi: Şehir Tiyatrosu sanatçılarından Uğurtan Atakan'dan.

2) Gündüzlü-geceli uğraşarak, gençliğin yerlerde oturmaması için yüzlerce yastık hazırlayanlar; bazı konserlerden sonra, yastıkları götürmek isteyenlerin elinden almakta epeyce zorlandılar... Özellikle kapanış gecesi Açık Hava Tiyatrosu'ndaki 5000 kişi boşalırken, Halkla İlişkiler Müdürü Münir Kutluğ ve eşi Selma'nın gerek tatlı gerekse çekiştirmeli çabalarına karşın, yastıklar "zorla ve cebren" götürüldü ve geriye 36 yastık kaldı. Genç çifti en çok üzen de; bunu yapanlar arasında, birkaç gün önce Muhsin Ertuğrul Tiyatrosu'nda sahne verilmiş müzik topluluklarından elemanlar arasındadır...

3) Yeni Türkü Müzik Topluluğu'nun kapanış konserinde, sunucu Cenk Koray'ın "Sayın Belediye Başkanımız aramızda" anıonsunu, bir "yuhalama" izledi. İşin komik yanı ise Dalan'ın "aramızda" falan bulunmamasıydı. Yanlış İstihbarat!

Son "gölge", Cenk Koray'dan geldi:

...Sunucumuz o denli şişman doğmuş ki, sünnet olan çocuğun kesilen parçası pilava katılır(!) iken; Koray'ın bu parçasından konuklara "döner" ikram edilirmiş...

Açık Hava Tiyatrosu'nu dolduran 5000 kişiden kaç güldü bilemeyiz ama; başta Gencay Gürün olmak üzere, "donup kalanlar" ın sayısı hiç de az değildi!.. Birilerinin, Koray'a, bir gece klübü ile gençlik konseri arasındaki ayrımı öğretmesi gerekiyordu: bu işi biz üstlenelim dedik.

"YENİLDİK AMA EZİLMEDİK" YA DA GEÇİCİLİK VE GERİCİLİK

Ayfer TUNÇ

Modanın sosyolojik bir olgu olduğunu biliyoruz. Kapitalist dünyanın belli merkezlerinde üretilip, özellikle azgelişmiş ülke pazarlarına sunulur. Kitleye yöneliktir. Seçkinlerce üretilip halklaştırılır, halka yaygınlaştırılır. Modayı bizzat üretenler, hep bir sonraki yılın modasının öncülüğünü yaptıkları için, sürmekte olan modaya uymazlar, halklaşmazlar. Kapitalist dünyada yeni kazıklar çakan Japonya'nın başkenti Tokyo'nun her yıl yeni moda merkezi olarak "lanse" edilmesi, modanın kapitalist sistemin ayrılmaz bir parçası olduğunu vurguluyor. Moda her mevsim, tüketim kalıplarını, alışkanlığını değiştirir.

Türkiye bundan hiç geri kalmaz. Basın her mevsim başı Türkiye'nin tanınmış modacılarının Avrupa'da çok ilgi gördüğünü yazar, modaya düşkün halkımız pek sevinir. Böylece az gelişmişliğimiz gözlerden biraz gizlenir. Türk motiflerinin Avrupa'da ilgi görmesi azımsanır gibi değil! Yalnız bu kadarla kalınmaz. Şarkı yarışmaları, milli maçlar Türk toplumunu, özellikle basını, heyecanla sarsar. Alınan bir kaç puan, atılan bir kaç golden sonra hep aynı başlık: Yenildik ama ezilmedik!

Eylül sonrasının modaya düşkün aydını da aynı şeyi ifade etmeye çalışıyor. Yenildik ama ezilmedik. Eylülizm, bir anlamda bu nakaratın saptanmış ve geliştirilmiş ifadesidir. Hemen burada, aydın sözcüğünü çok geniş bir topluluğu içine alacak biçimde kullandığımı belirtiyorum. Türk aydını yenilmenin de bir tür ezilmek olduğunu anlamamazlıktan geliyor. Eylül sonrası edebiyat dünyamız değil yenilmenin, ezilip parça parça olmanın, dağılmanın izleriyle doludur. Bu da doğaldır, çünkü darbe ezer, dağıtır, parçalar. Türk aydını bir şey olmamış gibi davranmaya çalışıyor, dolayısıyla, sözünü ettiğim nakarat tutmuyor. "Aşağılık kompleksi" aydına özgü değil, halka özgü. Ezilen, geri kalan "arabesk" halklara. Ama aydın bu kavramı halkla parlaşıyor.

Moda yığınlar içindir. Türk aydını eylülden sonra kabagözlü oldu. Bir at gözlüğüne ihtiyaç duyurmayacak bir biçimde nereye bakması gibi, gösterilmek isteniyorsa oraya baktı. Gösterilmek istenenin ötesine geçemediği gibi, gösterilmek istenen biçime alet oldu. Yazılan romanlar çekilen filmler, tartışılan, daha doğrusu, ağız kalabalığına getirilen konular gösterilmek ve yerleştirilmek istenen biçimi kayda geçirdi. Buna hala devam ediliyor. Şimdi Türkiye aydınının üzerine örtülen bu ağır örtüyü kaldırmak için çok daha fazla çaba harcamak gerekiyor.

Eylülden sonra aydın topluluğu arasındaki ilişkileri de modalar yönlendirdi. Modaya uymak halklaşmaktır. Moda üniformadır. Üniforma, kişisizliktir. Tek tip elbise, üniformadır. Cezaevlerinde tek tip elbiseye karşı verilen mücadeleler, aydınca bir mücadeledir, kişiliğin korunma çabasıdır. Portakal rengi moda olunca, bütün tesktil firmaları, portakal rengi giysiler üretirler. Ama firma sahipleri, portakal rengi giymezler. Giyenler modaya uydukları için tatmin olurlar; firma sahipleri, karlarını arttırdıkları için tatmin olurlar.

Eylülden sonra ilk moda dönmek oldu. Çünkü arkasından gelen diğer modalara uymak, ancak dönmekle mümkündü. Dönenler için '13 Eylül sabahı namaza başladı' esprisi, bu durumun abartılmış bir ifadesidir. Mizah gerçeğin abartılmasıdır. Yalnız gerçekler abartılır. 13 Eylül sabahı namaza başlayanlar mekanik bir yolda yürümeye başladılar. Hala devam ediyorlar. Yol geriye doğru aktığı için, adım attıkları halde, oldukları yerdeler. Moda gericiliktir.

En kalıcı moda olan döneklik modası, bir çok ayrıntısını da beraberinde getirdi. Aydın topluluğunun üzerine ölü toprağı serpti. Dönenler, dönmeyenlerle alay etmeye başlayınca, köylü solcu hırkalar çıkarılıp atıldı, yerine batı tipi demokrasi-batik gömlekler, Bodrum sandaletleri giyildi. Giyim, bir ifadedir, ifade değiştirildi. Eylülizmin getirdiği modalar saymakla bitmiyor. Bodrum modası, Murat Belge modası, küfür romanları modası, feminizm modası, "gazeteci-yazar" modası, ve de nostalji modası. Köylü solculuğun tarihe karışmasıyla birlikte "acılara tutunmak" modası da geride kaldı. Yalçın Küçük, Bilim ve Edebiyat'ta Türk aydınının mazoşist olduğunu yazdı. Türk aydını, eylülle birlikte mazoşizmi de bıraktı, artık yaşamayı seviyor, hayatı seviyor. Ama burada büyük bir yanlış var. Onun için aydın sözcüğünü çok geniş anlamda kullandığımı tekrar

ediyorum. Mazoşizmin yerine yaşamakta olduğu hayatı sevdi, geleceği değil. Bugünü sevmek, tutuculuğu da beraberinde getirir. Sosyalizmin içinde tutuculuk yok. Yarın, bugün değildir, bugünü çok sevmek yarına hazırlanmayı önlüyor. Türk aydını keşke mazoşist kalsaydı!

Hayıflanmının yanlış olduğunu biliyorum. Hayıflanmak, çaresizlik. Seçeneksizliktir. Neden iki kötü seçeneğin yanında bir üçüncü iyi seçenek olmasın? Bugün hep beraber yapmak istediğimiz bu üçüncü ve doğru seçeneği geliştirmek olduğu için hayıflanmak yanlış. Ama eylülden sonra Türk aydını öyle bir yere geldi ki, duygulara yenik düşüldüğü zaman, keşke dedirtiyor.

Eylül sonrasının onurlu aydınlarının ve onurlu girişimlerinin konunun dışında kaldığını ve genel bir profili ifade etmeye çalıştığımı belirtiyorum.

Eylül sonrasının aydını, modayı takip etmekten düşünmeye zaman bulamadı. İçinde mektup bulunmayan boş ve süslü zarfalara döndü. Milan Kundera'yı, Emin Çölaşan ve benzerlerinin günceli sürekli yapmaya uğraşan kitaplarını, Latife Tekin'i şunu, bunu; moda diye okudu, moda diye övdü. Moda bir anlamda oyalamak ve oyalanmak, bir anlamda gözleri bağlamak olduğu için Anayasa yazılırken, YÖK ve benzeri kurumlar oluşturulur-ken, gerici sendikial ve siyasal yasalar hazırlanır-ken sesleri çıkmadı. Türk aydını modayı tetkik ile meşgulken, sosyalist, ilerici hareketlerin kanallarını tıkayıcı tamponlar çoktan hazırdı. Bu yeterli olmadığı için aydını kişiliksizleştiren modalar, kapitalist üretim merkezlerinde biçimlendirildi. Bir tür "Oyum SHP'ye" aydınlar türetildi. Holding dergileri atağa geçtiler. Sultan Abdülhamit'in satınalma biçimlerini Yalçın Küçük yazdı. Abdül-hamit'in yöntemleri geliştirildi, ilerletildi. Reklam şirketlerinin yerden bitiveren mantarlar gibi çoğalış döneminin eylül sonrasına denk gelmesi rastlantı mıdır? İlk beş seksenli yılda metin yazarlarını özellikle Cumhuriyet gazetesine çarşaf çarşaf ilan vererek aramak, deneyimli, deneyimsiz bütün yazarlara hatta yazmayanlara kapılar açmak, çok etkililerine astronomik maaşlar öde-mek, az etkililerine az astronomik maaşlar öde-mek, bu maaşların karşılığında yirmi dört saatin en az on sekiz saatini güleryüzle istemek rastlantı mıdır? Bu tür şirketlere yolu düşen "yazar" adaylarını şaşkına çevirecek kadar güzel döşenmiş bürolarda sınava tabi tutmak, yetmezse entellektüel bir tavırla ezmek, aşağılamak, özgüven-lerini yok etmek ya da burjuva-entellektüel yaşa-ma biçimine özendirmek rastlantı mıdır? Kastelli'nin Kültür ve Sanat Vakfı kurması, Enka ödül-lerinin gündeme gelmesi, ödül olarak büyük paralar verilmesi, eski ve tanınmış isimlerin bu ödüllere katılmaları rastlantı mıdır? Hatta bu ödüllerin gençlere verilmesi bir sanatsal kaygıyla özendirme midir. Yoksa gelecek düşüncesinin en çok genç kafalarda yer aldığının bilinmesinden hareketle, ödülü gençler kişiliğinde bütün genç-lerin satın alınması mıdır?

Aydın adayları çok etkilendiler. Düşünmek ve bu tuzağın farkına varmak yerine, bujuvazinin onlar için hazırladığı sanat merkezlerinde vakit öldürmenin entellektüel biçimini tercih ettiler. Nasıl oluyor da Eczacıbaşı, Kasetelli gibi sermayedarlarca hazırlanan bu sanat merkezleri, bu kültür ve sanat aşkı, bu düzenle, baskıyla, bu hukuk sistemiyle uyuşabiliyor, diye sormadılar. Bugün 88 Türkiye'sinde holding dergilerinin arka arkaya telef olmaları, reklam şirketlerinin eleman ihtiyacını belirleyen ilanların boyutlarının çok küçülmesi, yalnız deneyimli elemanlara şans tanınması, ödenen maaşların çekiciliğini kaybetmesi, bu şirketlerin batının büyükleriyle birleşmeleri ve daha buna benzer bir çok gelişim Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik darboğazın bir sonucu mudur? Yoksa bu tür bir satınalma biçiminin işlevinin sona ermesinden mi kaynaklanmaktadır? Burjuvaziye nitelikli eleman yetiştiren üniversitelerin basın kampanya ve haberleriyle şişirilmeleri burjuvazinin biçim değiştiren bir yöntemi midir? Rastlantı mıdır?

Eylül'den sonra profilinin çizilmeye çalışılmasında atlanması mümkün olmayan modalardan biri de nostalji. Nostalji, sanatsal yaratının çıkmaza girmesi sonucu doğdu, gelişti. Özlem geleceğe ya da geçmişe duyulur. Geleceğe duyulan şeye özlem demek doğru değil ama hadi özlem diyelim, gelecek özlemi heyecanlı, coşkulu. İnsanoğlu hayatının ne olacağını üç aşağı beş yukarı kestirdiğinde artık heyecan duyamaz oluyor. Genç olmayanlar, geleceklerinde gizli bir taraf kalmadığı için coşkusuz oluyorlar. Geleceği kendi ömrüyle sınırlamayan insan, yani aydın, hep coşkulu, hep heyecan dolu oluyor. Özlemek, yaratma çabasını da içerir. Heyecan insan yapısının gereği, harekettir, eylemdir. Bu heyecanın boyutlarının yaratıcılıkla çoğaltılması kuşkusuz daha büyük coşku oluyor.

Geçmişe duyulan özlemde hareket ve coşkunun yerini, hüzün ve eylemsizlik alıyor. Nastalji, geçmişe duyulan özlem olarak tanımlandı. Tanım doğruydu, ama bu olguya itiraz gerekirdi. Nostalji yanlıştır. Geçmişe özlem duymak, özleyeni tüketir. Geçmişten ders çıkarılır, geçmişte yarının ipuçları aranır. Nostalji diyalektiği kaybetmek anlamına geliyor. Diyalektiği kaybetmek ise, sol düşünceyi, dolayısıyla geliştiriciliği, ilericiliği kaybetmektir. Nostalji, düşmektir.

Eylül modalarından biri de nostalji olarak ortaya çıktı. Geçmiş yazarların eserlerinin yeni baskıları yapıldı. Yeniymiş gibi okundu, yayıldı. Eylülizm sanatsal yaratıyı çıkmaza soktu. Edip Cansever'in, Cemal Süreya'nın, Turgut Uyar'ın uzun yıllardır bulunamayan eski şiir kitaplarının arka arkaya birçok baskısı yapıldı. Oğuz Atay'dan,

Ahmet Hamdi Tanpınar'a; Orhan Veli'den Sait Faik'e kadar bir çok yazar gözler önüne serildi. Özdemir Asaf, Behçet Necatigil yeniden keşfedildi. Burada sorular var. Birincisi şu: Neden bu sözünü ettiğim yazarlar seçildi? Bu yazarların ortak noktası belli bir estetik düzeyi tutturabilmiş olmaları. Neden bunlar? Fakir Baykurt yerine Oğuz Atay'ın okunması sadece köycülüğün modasının geçmiş olmasıyla açıklanabilir mi? Bu soru, bir başka soruyu da getiriyor ve o zaman ilk soruya vermeyi düşündüğüm cevap geçerliliğini kaybediyor. Birinciden uzanan soru şu: Nasıl oldu da bu belli bir estetik düzeyi aşağı yukarı tutturabilmiş yazarların eserleri bile, eylül sonrasının küfür romanları aynı ilgiyi gördü? Hem Ahmet Hamdi Tanpınar'ı hem de Ahmet Altan'ı beğenmek nasıl mümkün oldu. Bu birleştirilmiş soruya verilecek cevap, çifte standart kavramının çerçevesinde yoğunlaşıyor. Eylül sonrasında yaratılmaya çalışılan beğeninin inceltilmiş olduğu görülüyor. Bu durum, yaratılmaya çalışılan beğeninin mimarlarının burjuvazinin yoğun kültürel birikimine sahip ve bunu kallanabilen aydınlar olduğunu gösteriyor. Ama aynı kişilerin Latife Tekin'i veya Ayla Kutlu'yu övmeleri nasıl açıklanabilir? Burada Türk aydınında bir çifte standart yaratma amacı olduğunu düşünüyorum. Geçmişin seçkin eserleri ile, eylül sonrasının estetik yoksunu eserleri.

Burada bir soru daha var. Bu geriye dönüş, bu eski zenginliğin taranması kötü mü oldu? Geçmişin bu zenginliklerinin taranmasına karşı çıkmıyorum. Burada karşı çıkılması gereken nokta, bu talebin yaratılış biçimi ve cevaplanmasındaki amaçtır. Bu talep ihtiyaçtan doğdu, ama geçmişte dersler aramak ihtiyacından değil. Sanatsal yaratının kanallarını tıkama amacından doğdu. Eylülizmin saldığı korku, Türk aydının rehavetiyle birleşince, herşey Bodrum'un denizi gibi ılık, yumuşak ve dümdüz olunca sanatsal yaratıcılığa ihtiyaç kalmıyordu. Sanat bir ihtiyaçtır. İhtiyaçlar nostaljiyle karşılanıyorsa, yaratıcılığa ne gerek var? Estetikten uzak eylül sonrası edebiyatı ilgi görmek için iyi bir zemin buldu. Kötü roman, kötü şiir, kötü çeviri, kötü tiyatro ayrışamıyorsa, ayrıştırılmıyorsa, herşey bulanıklığa mahkum ediliyorsa yapılan sözümona edebiyatın da kötü olması çok doğaldı.

Eylül sonrası modaları, geniş anlamdaTürk aydınında eski hastalıklarından başka hastalıklar üretti. Sonuç politik hareketsizlik, edebiyatta durgunluk. "Moda" olan deyimle stagflasyon. Şiir ve roman enflasyonunda oluşan bu durgunluk programlanmış bir politikanın sonuçları olarak görülüyor. Toplumsal Kurtuluş Dergisi yöneticileri bu programı bozan faktörler, uygulamadaki engeller olarak görüldükleri için gözaltına alındılar, sorgulandılar. Aydınlar Milan Kundera'nın hafifliğine övgüler düzerken, Murat Belge ve Doğu Perinçek türbanlıların dilekçelerine imza atarken dönmeyenlerin bu modalardan haberi yoktu. Hapishanelerde yapılan açlık grevleri, doğudaki baskılar kıyımlar, dönmeyenlerin gördükleri işkenceler Cumhuriyet gazetesinin sütunlarında kaybolan küçük haberler olarak kaldı. Bugün Ankara Merkez Kapalı Cezaevinde banyo olanağı varsa, bu, cezaevi müdürünün eşref saatinde lutfettiği bir hak değildir. Bu insanca ihtiyaçların bile uzun ve zorlu mücadeleler sonunda alınan haklar olduklarını biliyoruz. Ama eylülden sonra bile bunlar konuşulmadı. Kendilerini yakanlar, "17 Mayıs ve Dörtler Eylemi" Toplumsal Kurtuluş dergisinin haziran sayısında var. Bunları okuyup modaya uymaya imkan yoktu, moda tercih edildi. Rahat olan, kolay olan, onursuzca olan tercih edildi.

Moda geçicilliktir ve gericiliktir. Modadan rüzgar olarak sözedilir. Rüzgarlar eser, geçer. Güçlü rüzgarlar yıkar, haraheder. Ama ne kadar güçlü bir rüzgar yaşanmış olursa olsun arkasından yeniden kurma, yeniden yaratma kaçınılmazdır. Değiştirmek eylem olduğuna göre, aydının yeni seçeneği yaratmak için değiştirme ve geliştirme sorumluluğunun tartışılma sırasıdır.

BERTOLT BRECHT

Sedat Bilgin

Sezua'nın İyi İnsanı ve dolayısıyla Brecht, ilk kez 1962'de Türkiye'ye geldi. Gelir gelmez beklenen tepkiyi gördü.

Aziz Nesin, İstanbul Şehir Tiyatrolarında 22 Mart 1964 tarihinde oynanmakta iken gericilerin saldırısına uğrayan bu oyunun gördüğü tepkiyi Brecht'in eşi Helene Weigel'e anlattığı zaman Weigel, "Çok iyi, çok iyi, demek Brecht'in oyunu amacına ulaşmış. Brecht de bunun için yazmıştı oyunlarını. Hiç tepki olmasaydı, oyunun etkisinden ve başarısından kuşkulanmak gerekirdi" cevabını vermiş

Bercht, amacı duygulandırmak değil, düşündürmek; yanılsama değil, gerçekleri göstermek olan yabancılaştırmacı tiyatronun babası ve Türkiye'de en çok sahneleneni, en geniş anlamıyla tempo, ya-lın dekor, müzik ve heyecan demek olan örnek-lerin yazarı olarak biliniyor.

Özellikle 1970-80 arası solculuk etmişlerin hepsi çok yakından tanıyorlar.

Natürmord, dağ manzarı ve otlayan atları çizen ressamlara göre soyut, nonfigüratif, çağdaş resmin yaratıcıları neyse, tiyatro için Brecht odur. Gerçekten bir yenilikçi, bir devrimcidir.

Gözlerini iyice aydınlatılmış sahnenin üzerinde olup bitenden ayırmadan, sessiz, tepkisiz otran seyirci yerine soyutlayan, düşünen, dönüştüren bir seyirci ile yaratıcılığını bloklaşmış metinler yerine seyircisiyle karşılıklı iletişimden besleyen oyuncunun arasında kurulan tiyatronun savaşımını vermiştir.

Burada bir parentez açarak, diğer klasik benzetmeci tiyatro yapıtlarına "kötü" yakıştırması yap-tığım düşünülmesin. Bir birikimin basamakları biçiminde düşünülmesinde yarar olan bu tür oyunların günümüz dinamik toplumlarının beklentilerine cevap verebilmekten aciz kaldığını, tıkanma-nın kaçınılmaz olduğunu ve buna bağlı olarak da yabancılaştırmacı tiyatronun çağdaş tiyatro kay-gısının sürükleyicisi olması gerektiğini söylemek sanırım daha doğru olur.

Brecht'i en yoğun olarak 1970-1980 arası görmek bir tesadüf olmasa gerek. Türkiye'de sol seyirci içinde imrenilecek bir yer edinmiştir. Adı bir ölçü oluyordu. Oyun öncesinde seyirci ne izleyeceğini çok iyi biliyordu. Bu dönemin seyircisinde var olan heyecan ve beklentilerle Brecht'in buna verdiği cevap örtüşüyordu.

Brecht neleri yazmıştır? Mücadeleci insanı, iyi insanı, sömürenleri, sömürülenleri, baskı altındakileri, başkaldıranları, kurtuluşu gösterenleri, yani devrimcileri yazmıştır. Bu kadar tutulması, sevgi uyandırması bundan. Ve çok güzel. Seyircisine kendini gösteriyordu. Kendini böyle haklı ve onurlu görmek o seyirciye heyecan veriyordu.

Ne yazık ki bugün Brecht, pek sahnelenmiyor.

Ancak, o yılların dinç duygularla donanmış seyircisi bir şeyi gözden kaçırıyordu. Brecht'i kendilerine sunanlar onu nasıl anlıyorlardı? Kendilerine aktarılan bu Brecht doğru muydu? Bunu düşünmek kimsenin aklına gelmezdi, gelmesi de beklenemezdi. Çünkü o Brecht güzeldi. Şimdi belki pek çoklarına güzelliğini hayal etmek bile ürkütücü geliyordur. O da ayrı.

Brecht düz bir satıha konulmuş cıva gibidir. Biraz sağa eğdiniz mi ortaoyunu olur, biraz sola büktünüz mü vulgar tiyatro. Dünya tiyatrosunun yorumlanması en zor yazarlarından biri olduğu kuşku götürmez. Onu, onun istediği gibi yorumlamak için, tiyatrodan ne anladığını, neden tiyatro yaptığını bilmek gerekiyor.

Epik tiyatronun temel kaygısı seyircinin sahne üzerinde olup bitenden, gösterilmek istenenden eleştirel bir sonuç çıkarmasını sağlamaktır. Seyirciyi, düşünme, karar verme, yargılama yapma zorunda bırakır. Amca, duyguyu daha geride tutarak, akıl ögesini ön plana çıkarmaktır. Böylece seyirciyi, oyunun içine bizzat alır, bir parçası yapar. Seyirciden aklıyla müdahale etmesini ister.

İşte Brecht'i Türkiye'de yorumlayan pek azı onu bu gerçek yerine oturtabildiler.

Bunun nedenlerinin başında, onu yabancılaştırma çabasının dışında sloganlarla heyecan yaratma ve bu heyecanın kitleler üzerinde öfke, bilinçlenme gibi nitelemelerin ortaya çıkıp, devrimci mücadeleye dönüşmesini sağlama amacı

yatıyor. Bu amaç da Brecht'i seviyesizleştiriyor. Özellikle AST'ta çok açık görülen bu hata, tiyatronun bir sanat zemininden çok bir okul olarak görülmesi ve gösterilmesi düşüncesiyle açıklanabilir. Bu Brecht'in öğreticilik öğesinin abartılmasıdır. Brecht halka ve işçi sınıfına tiyatro yapıyordu. Ama dar anlamda halk tiyatrosu ve işçi tiyatrosu yapmıyordu. Öğretici yan üzerinde bu kadar ısrarla durmak, slogancı tiyatronun bir baş-ka deyişle vulgar tiyatronun tercihler içinde birinci sıraya konulması çabasından başka bir şey değildir Burada anlaması zor olan şey, bu tür tiyat-royu tercih eden toplulukların, özellikle de AST'ın niçin Brecht'i seçtiğidir. Hiç bağdaşmamasına rağ-men, dramatik unsurları bu kadar yoğun olarak işlemek isteyen, okuma yazma kursları seviyesine kadar indirilebilen oyunlara ilgi duyan topluluk Brecht'i niçin seçiyor? Niçin seviyor? Brecht zordur. Onu yorumlamak zordur. Eskilerin sehli mümteni dedikleri türden. Her okuyan her izleyen çok basit bulur, hatta bunları ben de yazarım der ama o kolaylığı yazmak çok zordur.

1970-80 arası dönemde vulgar tiyatro örnekleri, devrimci tiyatro ismi altında çokça oynandı. Bunlar içinde Brecht'i seçenler tiyatro sanat niteliğini gözardı ederek, geliştirici tiyatro anlayışından çok uzak yorumlar verdiler. Bu yorumlar elbette, Brecht'in tartışan,düşünen, sahnedekilerle, seyircileri yakınlaştıran yabancılaştırmacı ögelerden yoksundular.

Dostlar Tiyatrosu bir ölçüde, epik havada, dramatik unsurları geri planda tutmayı başarabilmiş oyunlar sundular.

Seyircisini her an bir sanat eseri izliyor olduğunun bilincinde tutan, başka bir dünyanın içine alma gibi illüzyonist yöntemlere başvurmayan, bu biçimde de seyirciyi düşünmeye sevkeden Brecht tiyatrosu ile Türkiye'deki yorumları bağ-daşmıyor. Brecht seyircisini hep tetikte seviyor, tetikte istiyor. Duygulardan çok akla önem veriyor.

Sanat soyutlamadır. Soyutlama da dönüştürmeyle mümkün. Dönüştürmeyi zeka yapıyor. Sanat eserinin, hele de bir oyunun oynanma hedefine ulaşabilmesi için zeka gerekiyor. Brecht, seyirciden zekasını istiyor. Seyirlik faaliyetlerde, zekadan geriye ya haz kalıyor, ya da heyecan. Haz içindeki bir canlının düşünüp tartışabilmek gibi bir problemi pek olmuyor. Heyecanın ise ölçütü yok. Yüksek dozlara ulaştığı zaman düşünmeyi engelleyebiliyor. Eyleme bu kadar çabuk dönüşmesi bundan. İşte Türkiye'de heyecan yaratma ögesi önplanda tutuldu hep. Heyecan duygudur. Oysa Brecht'te duygudan önce akıl geliyor. Amaç duygu yüklemek değil, onu klasik tiyatro yapar; amaç, seyirciye gerçekleri göstermek,düşündürmek. Brecht bu yönüyle ilk bakışta ters görünebilir. Ve bunun tartışması da başka bir yazının uzunluğu içine sığabilir. Bizim yaptığımız, Brecht tiyatrosunun Türkiye'de yorumlanış hataları üzerinde durmak.

Türkiye'de Brecht'i yorumlayanlar, ondan, Namık Kemal'in yarattığı etkiyi beklediler. Vatan Yahut Silistre'nin perdeleri indikten sonra sokağa dökülen halkın heyecanı ile Brecht şokunu yiyen seyirci arasında büyük fark olmalı oysa.

Brecht tiyatrosu pek çok ögenin bir araya gelmesiyle mümkün olabilecek bir bütünlüktür. Bu bütünlüğün bozulması, k[illegible]cht dengesinin bozulması da diyebiliriz buna. [illegible]unun sapınansının kaçınılmaz olduğuna işaret eder. Kendisinin, el kitapçıklarıyla, oyunlarının nasıl oynanması gerektiğini göstermesi, duyduğu korkunun ifadesidir.

Yazının başına, Bayan Weigel'in Aziz Nesin'e söylediklerine dönersek, Türkiye'de her zaman tepki görme zevkinde önde gitmiş yazarlardan biri Bertolt Brecht'tir. Ancak bu tepki hep gerici kafalardan gelmiştir. Bu da güzel. Ama Brecht'in karşısından gizli olarak arzuladığı ise seyircinin olumlu tepkisidir. Gene de haksızlık etmeyelim, Brecht Türkiye'de bu zevke de ulaştı. Yorumlar değişik de olsa Brecht Brecht'tır, tepki değildir.

Bu büyük tiyatro adamının 90. yaşını selamlıyoruz. Mücadelesini, direncini, bitip tükenmez tiyatro aşkını selamlıyoruz. Onu Türkiye'de yorumlayanları da selamlıyoruz. Brecht'i yorumlamak gökten zembille inmiyor. Öğrenilecek. İbişin Rüyası oynanırken Brecht'i oynamak, onca baskıya, korkuya göğüs germek selamlanacak bir şeydir.

1970-80 arası seyircisi onu görebildikleri yorumlarıyla çok sevmişlerdi. Çabuk unuttular. 1990'ların seyircisi daha çok sevecek. Çünkü o, yazdıklarını dönemlerle sınırlamadı. Çok zor olan, hep yeni kalabilen bir sanat düşüncesiyle yazdı. Türkiye'nin yeni ve genç insanları onu gerçek yorumlarıyla izlediklerinde çok sevecekler. O zaman belki de, eski yorumları iyi ki çabuk unutuldu diye sevineceğiz.

"Artık Rasin'in 'resmettiği' Devrimci Nazım var: Müthiş delikanlı, sonsuz uçan, en yüksek düzeyde kararlı bir Nazım görüyorum. Görmek istediğimi görüyorum."

Y. Küçük.

EKİN DANIŞMANLIK
DÖNEM DAĞITIM

KİMYASAL SİLAH MAHKUM EDİLDİ

Avrupa Parlementosu 14 Nisan tarihli oturumunda, çeşitli tarihlerde kabül edilen kimyasal ve bakteriyolojik silahların kullanımının yasaklanması ile ilgili uluslararası antlaşmalara dayanarak, Irak'ın "Kürt şehri Halepçe'ye ve daha önce İran askeri kuvvetleri tarafından alınmış diğer yerleşim bölgelerine kimyasal silahlar kullanarak onarılmaz bir hale getirmesi "nedeniyle endişelerini belirtti ve "Irak hükümetinin, Irak Kürtlerine karşı kimyasal silahların kullanımı ve tutukluların toplu idamları ile muntazaman bir imha savaşı yürüttüğünün saptanması" nedeniyle, Irak'ın altına imza attığı antlaşmalarda kimyasal maddelerin kullanımını yasakladığına da dikkati çekerek Irak'ın kimyasal silah kullanımını mahkum etti. Avrupa Parlementosu 14 Nisan tarihli oturumunda aşağıdaki kararları aldı. Üzerimizdeki baskılar nedeniyle daha önce yayınlayamadığımız bu kararları önemli bulduğumuz için şimdi yayınlıyoruz.

Avrupa Parlementosu:

1. Kimyasal silahların Irak tarafından kullanımını milletler hukukunu ihlal olarak değerlendirir ve mahkum eder:
2. Irak hükümetini kimyasal silahların kullanımına derhal son vermeye çağırır;
3. İran hükümetini, misilleme eğilimlerine veya kimyasal silahların kullanıldığı değişik askeri operasyonlara girmemeye çağırır;
4. Bütün tarafları şehirlere yönelen roket saldırılarını derhal durdurmaya çağırır;
5. Avrupa Topluluğu'nun Meclisi'ni ve üye devletlerinin, Irak ve İran'ın kimyasal ve biyolojik silahların kullanımı yasaklayan uluslararası antlaşmalara uymalarını sağlayacak kararlar almaya çağırır;
6. Bütün üye devletlerin hükümetlerin kimyasal silahların yapımı için kullanılabilecek, kimyasal maddelerin ve araç gereçlerin kendi ülkelerinden İran ve Irak'a ihraç edilmesini sağlamaya (güvence altına almaya) çağırır;
7. Siyasi işbirliği temelinde biraraya gelen Dışişleri Bakanlarını, Güvenlik Komisyonu'nun 5598 No'lu kararını uygun gören devletlerle beraber savaşı sürdüren her iki tarafa karşı, en azından silah satımına yönelik ambargo'nun ilarının araştırılmasına çağırır.
8. Irak'taki olayların, Cenevre'deki silahsızlanma Konferansı'nda kimyasal silahların topyekün yasaklanması konusunda bir anlaşmayı gerektirdiği düşüncesindedir:
9. Komisyonu, hayatta kalanların tıbbi, sağlık ve sosyal yönden dekteklemeleri için gerekli imkanları sunmaya çağırırır;
10. Meclisi, Kürtlerin toplama kamplarına sürgünlerini önlemek için bütün imkanlarını kullanmaya çağırır:
11. Başkan'ın bu kararı Komisyon'a, Meclis'e siyasi işbirliği temelinde biraraya gelen Dışişleri Bakanlarına Irak ve İran Hükümetlerine ve aynı zamanda Birleşmiş Milletlerin Genel Sekreteri'ne ulaştırmasıyla görevlendirir.

AYDINLAR VE İKTİDAR

SEKSENLER otuzlara benzedi. Seksenlerde Kemalist burjuva iktidar ve otuzlarda kemalist tekeller yönetimi rejime renklerini vurdular.Yalnız ve yalnız 1930 ve 1980 yıllarının sonlarına doğru, modern Türkiye'de, aydınlar iktidarın parçası oldular ve bütünleştiler.

BUGÜN artık Türkiye'de aydınlar, bir katman olarak, kemalist tekelci rejimlerin yaltakçısı ve yardakçısı oldular. Bugün artık Türkiye'de kemalist tekelci düzen ile mücadele, yaltakçı ve yardakçı aydınlarla mücadeleyi de kapsıyor. Gerçek bir kopuş gereklidir.

YAKIN zamanlarda Türkiye aydınının iktidardan kopuş tarihi 1950 yıllarıdır; ikinci yarıda başlıyor. Bayar-Menderes istibdatı ve bu istibdatla birlikte yaşanılan ekonomik sıkıntıların faturasının, emekçilere ve okumuş küçük burjuvaziye çıkarılması, kısa bir zaman aralığında keskin bir kopuşun ortaya çıkmasına yol açtı.

BU açılış mutludur: Aydın hızla politize oldu. Bunun yanında, Türkiye aydınında en yaratıcı filizler, bu dönemin ürünüdür. Bugün bile politik filizler, bu dönemin ürünüdür. Bugün bile politik yazıcılık ve roman, 1950 yıllarından kalma şöhretlerin elindedir. İktidardan kopuş, aydın yaratıcılığın sine non qua, olmazsa olmazı'dır; tekelci iktidara yaltaklanma ise aydın dejenerasyonunun kaynağı oluyor.

ELLİLİ yıllarda iktidardan koparak yaratıcılık yoluna girenlerin bugün tam bir dejenerasyonu yaşamaları tekellere kapılanmalarından ileri geliyor. Tekeller, kişiliği ve yaratıcılığı öldürüyorlar.

KOPUŞ, politik radikalizasyonunda itici güçlerinden birisi oldu. Aynı aydın 1960 yıllarında, kendi radikalizasyon sürecini izleyerek, sosyalizm arayışı içine girdi. Demirel rejiminin küçük burjuvalara ve aydınlara görülmemiş refah sağlaması bile, aydınları burjuva iktidara yaklaştıramadı ve aydınlar içinde yeni düzen arayışları yaygınlık ve derinlik kazandı.

YETMİŞ yılları, bu çözümleme içinde, bir geçiş dönemidir. Genç aydınların düzene nefreti artarken, 1950 yıllarında politik radikalizasyonu ve estetik canlanmayı yaşayan aydınlar düzenle bağlar kurmanın gizli yollarını aramaya başlıyorlar. Geçiş niteliği buradan geliyor. Oligarkların kuklaları faşist eller, düzene gizli köprüler kurma eğilimini güçlendirebilmek için aydın kurbanlarını, bu iki çıkmazın ara yerinde olanlardan seçiyorlar.

SEKSEN yedi yılı Eylülist reformların başlangıcına tanıklık ediyor. CIA'nın ve Ankara'daki Büyükelçisi Profesör Straus-Hupe'nin katkısıyla tekellerin siyasal planlamacılarının iki saptama yaptıkları anlaşılıyor. Bunlardan birisi, işçi sınıfında yeni radikalizmi geciktirebilme; işçi sınıfının uzlaşmacı bir aydın kuşağıyla sarılmasında büyük gereklilik ve yarar var. İkincisi, 1950 yıllarında radikalize olan ve 1960 yıllarında sosyalizmi tanıyan aydın kuşakları tekellerle uzlaşmak için çok büyük bir istek gösteriyor. CIA destekli siyaset planlama bu iki saptamayı, büyük bir mutlulukla yapmakta gecikmiyor.

BÖYLE bir saptamanın dayanaklarının olmadığını söylemek zordur. Darbe ile birlikte aydının, Nazlı Ilıcak'la bir gizli"demokrasi" aşkı keşfetmesi, utanç verici bir hatıra olmuştur. Yüreğini ve aklını yitirmiş ezik aydın, Nazlı Ilıcak'ı sosyalizme kazanma hayallerini kurarken, birden bire oligarkların yıpranmış politikacısı Demirel'in "demokrat" özünü kavrayıverdi. Kısa bir zaman içinde ve yüz karası bir hızla Demirel'in Buğday Sokak'taki evi özgürlük kabesi oldu ve genellikle ağırbaşlı Nadir Nadi bile, "demokrasi" yardakçıları tarafından Demirel'i ziyarete zorlandı ve götürüldü. Bunlar için önemli olan, kişi veya köprü değil, tekeller düzenine yamanmaktı; Erdal İnönü, bu alandaki bütün iticiliğine karşın, Straus-Hupe'nin baptizmi ile Deniz Baykal'ın ortaya çıkması, Ilıcak, Demirel, İnönü ile kurulan köprünün sürdürülmesini kolaylaştırdı.

KİŞİLER önemli değil, önemli olan köprüdür. Bu, görülmüştür. İktidar, aydınlardaki bu çürümeyi 1987 yılı yaz aylarında saptadı. Demirel'in kapısını aşındıran ezik aydınlar, elinde geniş imkanlar bulunan iktidarın eşiğinde neler yapmazlar? Hangi inkarlara razı olmazlar? Adnan Kahveci, bu maksatla oluşturulan masanın başına getirildi. Geçen yaz süresinde Nihat Sargın ve Nabi Yağcı ile yapılan ilk deneme, bazı önemsiz sürtüşmelere karşın, iktidarın, kendisi açısından doğru yolda olduğunu gösterdi.

BİN dokuz yüz otuz yılları, bir Vedat Nedim Tör, bir Hüsrev Tökin, bir Şevket Süreyya, bir Burhan Belge çıkardı; yeterlidir. Bin dokuz yüz seksen yılı sonlarında bin Şevket Süreyya, bin Tökin, on bin Vedat Nedim çıktı. On binlerce Burhan Belge çocuğu Bab-ı Ali'de köşebaşlarını tuttu. Sokaklar renegatus doldu; dönekler salonları doldurdular.

HÜKÜMET, dil derneği veya eğitim derneği türünden kuruluşları kendilerinden sayıyor. Devrimci mücadelenin bu mezarlık çiçekleri, kemalist tekelci rejimin "demokrasi çiçeği" sanatçıları olmaya özeniyorlar. Bu rejimin resmi toplantılarına çağrılıyorlar ve tekelci rejimle kucaklaşıyorlar.

TELEVİZYON, sinema ve eğlence sanayinde tek olmasa bile en büyük alıcı oluyor. Sinemacılar, televizyonun kapısını aşındırıp "al, al ve daha al" diye tempo tutuyor. Bütün "demokrasi çiçeği" sanatçıları, artık televizyonda, kendilerini seyrediyorlar ve kendi seslerini duyuyorlar. "Barış ve demokrasi" diyenler televizyonda, programa alınıyorlar. Ek gelirleri, asıl gelirlerini aşıyor.

ÖZEL ve "devrimci" tiyatrolar da artık "demokrasi çiçekleri" oldular. Hükümet, yıllık yardımlarını artıracağını ilan etti. Büyük kentler, yazlık festivallerini ve İkinci Lale Devrini yaşıyorlar. Hükümet burada sansürü tümden kaldırmaya karar vermiştir. Aydınlar için artık pornografik engel de kalmıyor. Nejat Eczacıbaşı adında bir oligark, içi geçmiş Joan Baez'i getiriyor. Ali Sirmen "Joan" diye hitap ediyor; oligark Eczacıbaşı'nın seçtiği artık Amerikan düzenine bir itirazı kalmamış, içi geçmiş Joan Baez bayramına katkıda bulunuyor.

KEMALİST tekelci rejim aydınlarıyla bütünleşiyor. Bütünleşmenin başlangıcında çürüme var. Ancak bütünleşme çürümeyi hızlandırmaya adaydı; tekeller çürütür, iktidarla bütünleşen aydın kokuşur.

ÇÜRÜYEN ve kokuşandan kopmak zamanıdır.